Մխիթար Ան

ԱՌԱԿՔ
ԵՒ
ՈՏԱՆԱՒՈՐՔ
ԽՐԱՏԱԿԱՆՔ։

Ասացեալք ՚ի նախնեաց մերոց՝
՚ի հրահանգ ուսումնասէր
համբակաց։

Տպագրեալ յամի տն 1790.
՚ի Յունվարի. 18։

Եւ ՚ի Թուականութեան Հայոց. ՌՄԼԹ։

՚ի հայրապետութեան տն Ղուկասու
Հայոց կաթուղիկոսի։

՚Ի ՎԵՆԵՏԻԿ։
՚Ի Վանս սրբոյն Ղազարու։
յանուն անուանի Պօլթօլի։
Հրամանաւ Մեծաւորաց։

₽ 2000

891.99-3

Մխիթար Գոշ

Printed in Turkey

ԲԱՆ ԱՌ ՎԵՐԾԱՆՈՂՍ։

Շահաւէտ պիտանութիւնք առակաց կամ առասպելեաց քաջայայտ են առ ամենեսին, և թէ զիարդ պատշաճ կազմութեամբ զուարճացուցեալ զմիտս մարդկան՝ մեղմով իմն և քաղցրութեամբ խրատեն զայն 'ի ներգործութիւն իմաստից նորին, որ այն ինքն է խոտորել 'ի չարէն՝ և հետևել բարւոյն, առ ուղիղ և ըստ կարգի անօրինելոյ զառաջիկայ կենցաղս։ Նմին իրի և ուսումն սորին թէպէտ և 'ի դէպ իմն հասակի մարդկան, բայց առաւելապէս և կարի իսկ կարևոր դատեցաւ պարզամտաց և համբակաց. մինչև պատուիրել պղատոնի մարց և մնուցչաց առ հասարակ, այնպէս ուղղել ըղձ-սիրտս մանկանց առասպելեօք՝ որպէս զմատաղ մարմինս նոցա սովոր են ձեռամբ կերպարանել։ Եւ յիրաւի, քանզի 'ի թարմ ոգւոյ անտի հեշտութեան իմն՝ առ նիւթականութեանն, և սթափութեամբ յաղագս 'ի ձև պատմութեան յանդիման լինելոյն, կամակար 'ի ներքս 'ի միտս ամբարեալ զառասպելսն, զոյգ ընդ նոսին տպաւորին և նշանակեալն 'ի նոցանէ աննիւթական հանճարեղ իմաստքն. որովք անդստին 'ի մատաղութեան մարդին բարւոք զքաղաքավարութիւն ուղղել, և ըստ օրինաց բանականին հանդիտանալ առ յապայն։ Եւ 'ի սակս սորին պատճառի պէսպէս առակք զգօնաւորք յօրինեն

նեն

նեցան 'ի նախնեաց անտի յայլ և այլ ազինս ·
զոր այսօր աւանդեն 'ի դպրոցս 'ի նախավարժ
կրթութեան մանկանց ։

Իբր և առ մեզ 'ի տևոյ արձանացեալ Աղուէսա-
գիրքն կոչեցեալ առասպելք · կազմեալ 'ի յետին
ժամս յերեմիայ վարդապետէ ումեմնէ , (որ
ասէս երկիցս և երիցս միահետ տպագրելոյն ՟Է
աշխարհագրութե՟ մեծին մովսէսի խորենացւոյ՝
վրիպմամբ կարծեցաւ 'ի միամիտ ռամկաց՝ լի-
նել գործ նորին քերթողահօրն), յորում թէ-
պէտ աւանդին պէսպէս առակք՝ թուով ՃԿԴ ·
այլ սակայն են 'ի նոսին հանճարեղք և ախ-
տանէք 'ի վարժութիւն , և այն ձևացեալք
գեղջուկ խմաստիւք՝ և անհարթ շարադրութե՟
բանից ։ Յայս սակս լաւագունի ես նախանձ
բերեալ մեր · ոչ ունելով առ այժմ 'ի ձեռին
այլ ես առաւել հնագոյնս 'ի բուն 'ի հայկա-
կանս մեր բարբառ յօրինեալ, ահա զայն զայս
կարևոր վարկաք 'ի լոյս ընծայել տպագրու-
թե՟ , զՄխիթարայ մեծի զաշխատասիրելոյն ·
այն որ անուանի ընդ երևելի մատենագիր
վարդապետս ազգիս՝ առ երկոտասաներորդ
դարու ։ Որ բաց յայլոց գործոց և զառաջե-
կայ առակս բարոյականս ձեռնամուխ եղև յօ-
րինել համառօտ ոճով բացայայտ և ընտիր
շարադրութե՟՝ ըստ կանոնաց արուեստին յե-
րիւրեալ , մինչև մարթ լինել համբակաց լեզ-
ուիս փոյթ ունել և հետևութե՟ կամ աշակեր-
տութե՟ սորին 'ի հայկաբանութե՟ · բաց յայնց
ոչք ուրեք ուրեք աղաւաղեալ թուին 'ի դըպ-
րաց ։

Ընդ

Ընդ սմին յաւելեալ 'ի դէպ համարեցաք յա-
րել զկնի և զխրատական ոտանաւորս ասա-
ցելս 'ի սրբոյ հօրէն մերմէ Ներսիսէ Շնորհալւոյ՝
և 'ի Կարապետէ վարդապետէ . յուսումն և
'ի մտաւորութիւն մանկանց :

Եւ առ յաջողել ժամանակիս ըստ կարի պատ-
րաստեալ զայն իբր նախաճաշակ իմն խորտիկ
այլոց ևս զեր 'ի վերոյ ուսմանց՝ ընծայեցաք
մերասեր համբակաց , ակն ունելով փոխարէն
գեղեցիկ պտղոյ ընծայելոյ 'ի նոցանէ 'ի ժամա-
նակում:

Ընդստոյն իսկ 'ի տղայականն տիս կրթութեամբ վարեցեալ , զբանական ստանայ շնորհ . . . . Իսկ ոյք անվարժութեան դերևանան , և անարի խենեշ տաղտկութիւնք զգածեալք լինին . յամենայն վայելչական իրաց մերկք և կողոպուտք լինելով , զվերջին թշուառութեանցն ամբարեն կորուստ ։

Մեթոդեոս . Գեր․ Է . Գլ․ Է ։

Ա Ռ Ա Կ Ք
ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ.

Որ կերպարանէ զճշմարտութիւն ։

Հաւաքեալ ի վարդապետէն Մխիթարայ մականուն Գոշ։

Ա։

ԱՍՏՈՒԱԾ յառնելն երբեմն զարարածս՝ երկեաւ հակառակել՝ եւ խառնեաց զծանրն ընդ թեթեւին, զտկարն ընդ հզօրին, զի թէ հակառակ դարձցին՝ առ միմեանս, եւ ոչ ընդ արարչին ։

Խրատէ առակս զթագաւորս՝ կարգել զմեծամեծս եւ զնուաստս ընդ-

դէմ միմեանց, զի մի՛ ընդ թագաւորս, այլ ընդ միմեանս պատերազմեսցին։

Բ.։

Փափագեաց երկին խոնարհիլ, իբրու զի ամենեցուն ըղձալի է. սակայն երկեաւ անդանիլ 'ի փառաց. այլ լուսաւորք ճառագայթաւն զնա արարին։

Ուսուցանէ օրինակս՝ համարձակութեամբ խոնարհիլ փառաւորաց, զի բնաւորեալն ընդ նմա պատիւ՝ ոչ թողու անարգիլ։

Գ.։

Կարծեաց երբեմն զանձնէ արեգակըն՝ թէ ած իցէ՝ 'ի բարձրանալն. իբրև խոնարհեալ եմուտ ընդ երկրաւ՝ ծանեաւ զբնութին իւր։

Յայտնէ գաղափարս՝ զի ոմանց 'ի թագաւորաց անմտաց 'ի բարձրանալն յաղթութե̃ փառօք՝ կարծեցան ած լինել, 'ի մտանելն 'ի գերեզման՝ գիտացին զբնութի̃ իւրեանց։

Դ.

'Ի լրման՝ լուսնին կարծեաց զանձնէ թէ արեգակն իցէ, և զտիւ լուսաւորէ. այլ 'ի պակասել լուսոյն՝ և ոչ զգիշեր լուսաւորէ:

Յանդիմանէ եղանակս զայնոսիկ՝ որ 'ի պատահել միոյ իրի պատուոյ՝ մեծամեծաց կարծէ ժամանել. այլ և ոչ զոր ունի վայելէ յանմտանալն:

Ե.

Ժողովեալ երբեմն աստեղաց՝ ասեն 'ի նոցանէ ծերագոյնքն. մեք բազումք եմք՝ զիա՞րդ զտիւ և զգիշեր ոչ լուսաւորեմք նման արեգական և լուսնի. ասէ ոմն՝ զի ոչ միաբանուք վարիմք: Եւ խոնարհեալ միաբանութք նախ հերքել զարեգակն, և 'ի ծագել լուսնի՝ պարտեցան. և ասեն, այսպէս 'ի սմանէ աղօտացաք, զի՞նչ և յարեգական ծագելն լիցուք. և զղջացեալ զպարտութի խոստովանեցան:

Խրատէ առակս, թէպէտ և բազումք իցեն՝ և տկարք, հզօրի յաղ-

թել ո՛չ կարեն . իմաստութի՞ւն է՝ այլ
եւ տկարի՛ն զփորձ առնուլ՝ և զղջա-
նալ . որ և թողութեան է արժա-
նաւոր :

Օ :

Երկիր հայեցեալ 'ի բարձրութիւն
լերանց՝ համարձակեցաւ լինել և եր-
կին . և ո՛չ կարաց զլուսաւորս ընդ-
ինքեամբ առնել նման երկնի՝ և լու-
սաւորել :

Յանդիմանէ նշանակս զաշխարհա-
կան ոմանս , որ փքացեալ 'ի ճոխու-
թի՞ իւրեանց , զքահանայից կամին
յափշտակել զպատի՛ւ . սակայն լու-
սաւորին՝ քան լուսաւորեն , նման երկ-
րի , զի լուսաւորի՝ քան լուսաւորէ :

Ի :

'Ի մէջ տնկոց խորհուրդ եղև՝ թէ
ո՞ւմ արժան է թագաւորել 'ի վերայ
մեր . և ոմանց ասացեալ զարմաւե-
նի թէ բարձր է հասակաւ , և քաղցր
է պտղովք . իսկ որթոյ հակառակե՛լ
ասէ . Ես եմ ուրախարարն՝ ինձ ար-
ժան է լինել . իսկ թզենի՝ թէ ես
զի

զի քաղցրաձայնակ եմ. իսկ դժնիկ՝ թէ ես հարկանող եմ, ինձ 'ի դէպ է. և առաւելութիւն իւրաքանչիւր զանձն յարգէր, և անկարօտ ասէր այլոց: Իսկ արմաւենի խոկացեալ փխտաց՝ եթէ ոչ հաւանին նմա թագաւորել, զի զայլս ընդ իւրեանց ոչ կամէին ձոխանալ, և ասաց թէ յաւէտ ինձ վայել է լինել արքայ. և ամենեքին վկայեցին և ասեն, բարձր ես հաստակաւ և քաղցր պտղով. բայց երկու ինչ պակասէ քեզ, զի յաւուրս մեր ոչ տաս պտուղ. և 'ի շինուած ոչ պատշաճիս. մանաւանդ զի բարձրութիւն քո՝ անձաշակ բազմաց լինիս. և նա պատասխանեաց թէ զձեզ իշխանս կարգելով այնպէս թագաւորեմ. և 'ի կատարեալ ժամանակսն իմոց՝ և որդւոց ձերոց թագաւորեցից: Նու յօրինեաց զկարգ թագաւորութեան յանձն առնլով նոցա զորթ՝ գինեպետ, և զթզենի՝ հիպատոս, զդժնիկ՝ դահճապետ, և զնռնենի՝ բժշկապետ, և զայլս 'ի պտղոց 'ի դամանս, զմայրս՝ 'ի շինուածս, զանտառս՝ յայրումն, զմորենի՝ 'ի բանտ,

և զիւրաքանչիւր՝ յիւրաքանչիւր գործ ։

Յանդիման կացուցանէ առակս, թէ ոչ ո՛ք կարէ ճոխանալ առանց անփառից, և ո՛չ բարձրանալ՝ առանց անարգից ։ Եւ դարձեալ՝ առձեռն պարգևօք ակն ունին անագան յուսոյ բազումք տերանց իւրեանց ։

Ը ։

՚Ի լինել որթոյն որդեկոտոր ՚ի գարնանային ժամանակի, և յարտասուելն, եկին տունկք ամ մխիթարել զնա, եկն ընդ նոսա և մորենի. և այս ինչ էր մխիթարութեան բան, մի՛ լար ասեն, դարձեալ ծնանիս որդիս. և նա ասէ՝ ծնանիմ, և դարձեալ կոտորեն, և այդ զի՞նչ մխիթար է, այլ այս է մխիթար անձին, զի մնացեալն իմ որդիք՝ պտղաբեր լինին, և պատճառ ուրախութեան մարդկան. և այսիւ անձն մխիթարէր ։ Իսկ մորենի ասէր եկի մխիթարել զքեզ, զի ինև զաչսդ սրբիցես. և նա ասէ, շնորհ ունիմ անկագործին՝ որ լոլէ զքեզ յարմատոյ իմմէ ։

Յայտ֊

Յայտնէ ապացոյցս՝ զի առ ժամա֊
նակ մի է մխիթարիլ մնացելովքս ,
զի մահկանացու է ազգ մարդկան .
այլ այն խակ է տխրապէս մխիթարու֊
թի՝ զի ըստ հաճոյից ո̃ն լիցեն մնա֊
ցեալն ժառանգք ։ Բայց մորոսաց
բան առաւել զայրացուցանէ՝ քան
թէ մխիթարէ զսգաւորս , նման մո֊
րենոյն . զոր չնորհ ունի բնաւին ո՛չ
տեսանել զանմիտ մխիթարիչսն ։

Թ. ։

Պահելով ոխս ընդ որթոյ մորենի՝
ասաց հակառակեալ, թէ նման քեզ
բարձրանամ, և զոյգ պտղաբերիմ .
և առաւելում՝ զի 'ի ձմերայնի ան֊
թառամ լինիմ . ապաքանեաց որթ֊
գնա , թէ պարծանք քո կատարեալ
է՝ յորժամ 'ի հնձան ժողովեսցիս
յաչնան յեղանակի . և 'ի լինել աշ֊
նան՝ կոխան եղեալ մորենի ։

Ուսանիմք յեղանակէ աստի, զի յան֊
դիմանեալ անմտութե՝ 'ի դէպ է
լռել, և ո՛չ երկրորդ ձևանալ կատա֊
րելոյ . զի միշտ բազմակատարին
նմանել ո՛չ է կար ։

Ժ. ։

Ժ :

Նռնենի և Թզենի առ միմեանս սէր ունել կամեցան, և քաղցրութ՟ն հաւատարեցան. բայց ընդ թրթռու-թ՟ն նռնենոյն տաղտկացաւ թզենի, և լուծաւ դաշինքն:

Իմաստս տայ այս առակ, նախ փոր-ձել սիրելեաց զմիմեանց բարս. զի ամենայնիւ՜ նման միմեանց իցեն, ապա թէ ոչ՝ դիւրաւ լուծանելի իցէ սէր:

ԺԱ :

Նախանձ առ միմեանց կալան խըն-ձորի և տանձի՝ եղբարք գոլով. և այսպիսի էր յեղանակն. Թէ հարա-զատ մեք, զիա՞րդ թագաւորք զօրի-նակդ քո արարեալ ոսկի, ասէր առ խնձոր. 'ի ձեռին նկարեն: Եւ նա ասէ, զի բոլորատեսակ եմ և անու-շահոտ, և թէ ո՛չ նախանձիս՝ առ-նեմ լինել և քեզ ընդ իս 'ի սեղան ճոխից; թէ և նշանակն ո՛չ լինի ոս-կի. և նա տակաւին խանդայր՝ մին-չև արկաւ խողից.

Օայս

Օ այս տայ իմանալ յեղանակս՝ թէ ո՛չ է պարտ անարգել եղբօր նախանձել ընդ փառս եղբօր՝ որ պատուի 'ի մեծամեծաց . զի 'ի շնորհս նոր և նա վայելէ , թէ յանուղղնի՝ ևս առաւել անարգի ։

Ժ. Բ ։

Հարցաւ ընդ թզենի՝ թէ զիա՛րդ է զի բազում ոստս առ երկրաւ տարածանես . և նա ասէ , քանզի բազում՝ են թշնամիք իմ, և ես խոնարհիմ զի մի ոստակոտոր եղէց . և նախ քան զելանելն յիս՝ յագեցուցանեմ և մխուանան զչարութի ։

Խրատէ զմեզ առակս՝ խոնարհութ̃՝ և սեղանօք և քաղցրութ̃ ը̃ առաջ ելանել թշնամեաց , յորժամ սանձանել ոչ կարեմք . զի շիջանիցին 'ի դառնութ̃է բարուց . և մոռասցին զչարիս ։

Ժ. Գ ։

Խնամութ̃ի առնել ընդ միմեանս կամեցան թթենի և ձիթենի . և պանծայր 'ի զօրութ̃ի իւր իւրաքանչիւրոք , ձիթենի՝ յարազուարձութ̃ի

և

և 'ի պտղաւէտութն , մանաւանդ զի պտուղ նր նիւթ է ձիթույ , և ձէթ նիւթ է լուսոյ , և լոյս լուծիչ խաւարի . իսկ թթենի 'ի քաղցրութիւն պտղոյ , և զի սաղարթ իւր նիւթ է մետաքսոյ , զոր որդունք ծնանին , յորմէ կերպասք լինին , զոր թագաւորք և իշխանք վայելեն : Որում և գիմադրէ ձիթենի զդիւրանցութի պտղոյ նր , և զախտաւորն լինել համդերձ , քան թէ հարկաւոր . և զի 'ի գիշերի մերկանայ . բայց լոյս 'ի գիշերի վառի : Նաև թթենի՝ այլ 'ի տունջեան շիջանի . և ասէ ձիթենի՝ թէ ոչ շիջանի , այլ յազգակիցն իւր խառնի , իսկ փառք քո ծաղկընկէց է և անցաւոր . և այսու պարտեր թթենի՝ և հայցէ լինել իւրն :

Նշանակ առակիս այսպիսի է , զի թգւորական ազգ թէպէտ փառաւոր է , այլ երկրաւորօքս ձոխանայ , որք հոսանուտք են , որում թթենիդ է նշանակ : Իսկ քահանայական տոհմ թէպէտ և աղքատ իցէ՝ մեծապատիւ է հոգևորօք , և արժան է զուգիլ ընդ թագաւորական տոհմի :

ԺԳ :

Ժ.Գ.

Յանփորձից որք տնկոց հարցանէ
զնռնենի. զի՞ է զի բազում առնես
ծաղիկ, սակայն զի հոսես և ծորես.
և նա ասէ՝ ագահ է ակն տնկողին,
և ես նրբասա և ծանրապատուղ. և
եթէ ոչ էի կակղուղէշ, բառնալ ո՛չ
կարէի, և յաղագս այնորիկ հոսեմ՝
զի մի՛ բեկայց:

Յանդիմանէ առակս զայնոսիկ՝ որ
առաւել քան զկարն և զսահման ա֊
րարչին պահանջեն ՚ի սպասաւորաց
պաշտել. որոց խնամածելի է՝ զի մի՛
՚ի զօրութի՛է հատեալք անկցին, նր֊
մանապէս և ՚ի հոգևորան եղիցին,
ըստ որում և ա̃ծ խնամէ:

Ժ.Դ.

՚Ի միասին սալոր և դամոն և ծի֊
րան ամբաստանեցան՝ թէ ընդէ՞ր
զատամունս հարուն. և ն̃ք պատաս֊
խանեալ ասեն. ձեզ ո՛չ է գիտելի.
այլ հմուտք ՚ի բժշկաց գիտեն՝ զի
վնասիչ եմք որովայնի. արդ՝ եթէ
զայն գործեմք՝ և յաճախեն յուտել,
զի՞նչ

զի՛նչ առնէի՛ն եթէ ո՛չ լորձնէաք . ո՛րով շնորհ ունել՝ քան թէ ամբաստանել պարտիք ։

Լուծումն առակիս այս է, զի դառն և ապականիչ է չարութիւն ոգւոյ և դժնդակ 'ի գործել նախ . և ախտաւորք կամին զի դիւրագործ լինիցին . զի թէ դժուարաւ գործին՝ և այնքան ախորժ են, զի՛նչ առնէին եթէ դիւրագործք էին . որ և յայտ իմաստնոց է՝ զի գոհանալի է, և ոչ ամբաստանելի զխնամողէն ։

ԺԸ ։

Ցատենի երբեմն յանդիմանել ըսկսաւ դեղձի զսերկեւլի՝ ասելով . դեղին ես տեսլեամբ և դժուարուտելի մարդկան . իսկ ես՝ բարետեսիլս և դիւրաճաշակ . և նա ասէ՝ կեղծաւոր ես ամենեւին և պատրիչ մարդկան, քանզի երևիս 'ի ճաշակել, և մտեալ 'ի յորովայն բազում վնասս գործես . իսկ ես դեղին եմ, զի ցաւակցիմ հիւանդաց՝ 'ի տես երթալով և զհիւանդութիւն բառնալով . և ոչ որպէս դու հալածեալ

'ի

'ի հիւանդաց ։

Յայտնէ միտք առակիս, զի կեղծաւորք միշտ զճշմարիտս յանդիմանեն՝ իբրև զխոշորս վարուք և խիստս մարդկան՝ յօրինադրել. և զինքեանս բարեբոյս և վշտակից. սակայն բանք ճշմարտից դեղ են ոգւոց, թէ և զառաջինն ընդդէմ երևին. և ընդ նմ ցաւակցելով զհիւանդութիւն նոցա բառնան ։

ԺԸ ։

Բամբասել սկսան միանգամայն տունկք 'ի միասին զընկուզի՝ և ասեն. ուրշտ ես ամենևին և տմարդի՝ կծու և չար, զպտուղ քո բերես անուտելի. որոյ պատասխանեալ ասաց, ոչ ապաքէն նման ձեզ առնեմ, զի ո՛ ոք 'ի ձէնջ նախ քան զժամանակն տայ զպտուղ իւր յուտել. և նոքա ասեն, 'ի մէնջ ուտեն յառաջ քան զհասանիլն, իսկ դու ճըշդիւ պահես մինչ 'ի կատարած. և նա ասէ, սակայն և արդ ամենեցուն ընդարձակ եմ մարդկան և թռչնոց. ոչ նման ձեզ անկարգաբար տալով.

և

և այսու արդարացաւ 'ի վ՟րնս՟ · մա-
նաւանդ զի բազումք 'ի ձէնջ զնոյն
գործեն , առաց երկրորդելով · և զի
անբողջան ուտելով 'ի ժամու՝ մեր-
կանամ զուռչութի՟ն ։

Ա՛յլ ինչ է տարակուսելի և այս ա-
ռաւել , զի բարեկարգք միշտ բամբա-
սեն յարբշռաց իբրև ռիշտք , զբարի
մատակարարութի՟ն պնդու՟ն կոչելով ·
և անդէպ կերողացն զաստն՝ դառ-
նու՟ն · այլ նա 'ի դէպ ժամու տալով
առատու՟ն՝ բարեմիտ երևի , և այսմ
զբազումս ունի վկայս · իսկ վայրա-
պարք անժամ ծախելով զինչս՝ 'ի ժա-
մու ոչ ունին տալ , և յայնմ արբշիռ
երևին ։

Ք․ Ը ։

Յանմտից ոք եհար զյունացի՝
կարծելով զնա դժնիկ · որոյ զայրա-
ցեալ առաց , ո՜ անապորոյն՝ զտունկ
'ի պտղոյ արժան է ճանաչել , և ոչ
'ի տեսակէ ։

Նշանակ բերէ առակս զանընտրող
դատողս՝ զթագաւորս և զիշխանս և
զդատաւորս և զառաջնորդս եկեղեց-
ւոյ՝

ւոյ՝ զնա յանդիմանելով, զի անխոր-
ձապէս դատապարտեն. զի ճշդիւ
դիտելի է ՚ի գործոց նց. ըստ որում
տրն իսկ ասաց, Թէ ՚ի պտղոյ նց ծա-
նիջիք զնա, և ոչ ՚ի տեսլենէ կամ՝ ՚ի
համբաւէ դատել. որով և բազում
վնաս գործի՝ զբարիս իբրև զչարս
խոշտանգելով:

ԺԹ.

Մերձ առ սաւսի առուականէին երկ-
բադործք զբամբակենիսն, և մի-
մեանց պատուիրէին զգուշանալ՝ զի
մի զծառս կոխեսցեն զբամբակե-
նիս. և լուեալ սաւսոյն զայրացաւ՝
կոչելով զնա ծառ. ասաց՝ Թէ զի՞ արդ-
ինձ համանուն կոչի դա ծառ, զի ես
այսքան ստուար և բարձր եմ, և ըղ-
բզմ տեղիս ըմբռնեալ ունիմ: Իսկ
բու ՚ի լու ոչ զանգիտեալ՝ պատաս-
խանեաց բամբակենին ասելով, բարձր
ես և ստուար, սակայն անօգուտ.
ոչ ՚ի շինուած և ոչ ՚ի պտուղ և ոչ
յայրումն գոլելի. այլ Թանձր ունե-
լով ստուեր, յորմէ բամբակս մանա-
ւանդ՝ քան Թէ գոլս. իսկ ես Թէ-
պէտ

ողէտ փանաքի և տկար, այլ բազմա-
շահ․ ոչ միայն մեծատանց՝ այլ և
աղքատաց, 'ի տածել 'ի քաղել 'ի
գործել․ և լինիմ հանդերձ որպէս
զասր յոչխարաց՝ և զվուշ 'ի կտաւէ՝
և զմետաքս յորդանց․ յորոց և դու
ոչինչ ունիս բնաւ՝ բայց միայն խո-
զակ․ և այսու յանդիմանեալ լը-
ռեաց։

Բանք առակիս զպարծանս սնոտիս
լռեցուցանէ զմարդկեղէնս, զոմանց՝
զոր ունին 'ի տեսակ և 'ի հասակ, և
պատահին բազում անգամ անօգուտ
կենցաղոյս՝ նմանապէս և հոգևո-
րացն․ զայլս յականէ խոտեն զտկա
րըս և զկարճս հասակաւ, որք և պի-
տանիք իցեն 'ի բազում իրս մարդ-
կան և փարթամացուցիչք․ որք և
յիրաց սնոտի գովին, և նոքա յան-
դիմանին 'ի սնոտի գործոց։

Ի։

Տրտունջ եղև տնկոց ամենեցուն
զթագաւորէն իւրեանց՝ թէ առաջօք
բաշխեաց զիւրաքանչիւր պատիւ․ զի
զոմանս 'ի տունս բնակեցոյց՝ ոմն ըզ-
նա-

նարինջ , և զոմանս 'ի բուրաստանս և զոմանս յայգեստանս՝ և պատուէին 'ի մարդկանէ . և զոմանս իբրև զանարգս 'ի վայրի զպտղաբերս , որ և կերակուր լինէին խոզից և կոխան գազանաց . և զայլս 'ի յանտառս՝ ոպ՟ ըզմայրս զսարդի և զնոճի , և որ նման սոցին . զոր հարկանեն անխնայ , և անարգ քարշանօք 'ի շինուածս և յայրում պատրաստեն ։ Եւ նր՟ լուեալ՝ կոչեաց զնս՟ , և սաստեալ 'ի վր՟ նց՟ ասէ . ոչ գիտէք եթէ զխորհուրդ թագաւորին ոչ ամենեքեան գիտեն , ոպ՟ և ոչ զնյն՟ . և թէ այլ ևս յանդըգնիք՝ մեծագոյն ունիք պատուհասիլ . և նոքա ամենեքեան զարհուրեալք լռեցին ։

Հանճարեղս զմեզ լինել կամի առակս , և հնազանդ այ՟ և թագաւորաց , և ոչ տրտնջել զանճառ խնամոցն այ՟՝ և ոչ զծածուկ խորհրդոց թգ՟ւորաց . այլ իւրաքանչիւր գործոյ ուշ ունել ։ Ո ի ոչ եթէ վայրապար ինչ եղև կարգել 'ի թագաւորէն տնկոց՝ զնս՟ . ոպ՟ և ոչ ած՟՝ և ոչ թագաւորք տնօրինեն վայրապար , զի

զո-

զոմանս յայգիս կարգեաց 'ի պտղա-
բերոյ, և զոմանս 'ի բուրաստանս, և
զոմանս զհամանգեղս յանտառս, այս-
պէս պատճառաւ՝ զի գազանաց և ա-
նասնոց կերակուր լինիցին, և մի՛ նե-
ղեսցեն զմարդիկ զտածեալս 'ի նոցա-
նէ՝ ուտելովն. և թէ 'ի տունս ոմանք
տնկեցան՝ անուտելիք մանաւանդ
են, ուստի համարին մարդիկ լինել
'ի զբօսանս տեսլեան և 'ի բուրումն,
զի կերակուր է ըռընկաց բուրումն,
և տեսլեան 'ի զուարճացումն՝ որպէս
բուրաստանք. նա և 'ի բժշկութի. և
և այլ թէ անտառք՝ 'ի շինուածս և
յայրումն պատշաճեցան. և այս նա-
խախնամաբար, զի մի՛ լիցի՝ որ զպտ-
ղաբերս հարկանիցեն 'ի շինուածս և
յայրումն: Այսպիսի և այն տնօրինի
և թշուառաց՝ զանխուլ և անքննելի
դատաստանաւ. և թէ ոք յանդգնի
անկարգաբար ասել, դատապարտի:

Ի Ա.

Երթեալ ումն կարօտ 'ի ձմերայնի 'ի
ցրտախտ՝ քաղել և ուտել պտուղ. և
տեսեալ զպտղաբերս իբրև զգօսա-

ցեալս, սկսաւ թշնամանել և տըր-
տնջել, և հարկանել և ասել. ըն-
դէ՞ր ո՛չ ունիք պտուղ՝ զի կերայց և
յագեցայց, զի և ո՛չ մի ունիք պտուղ
մրգոյ. և առաւել ևս զչարեր: Նու մի
ոմն 'ի ծառոց քաղցրութ̅ և հաւանա-
կան բանիւք ասաց. մի՛ տրտմիր այ՛ր
դու, և մի՛ վայրապար բամբասեր՝ զի
մեղանչես. թէպէտ և կարօտեմ ես՝
զխորդ ո՛չ գիտես թէ 'ի ձմերայնի
հանդչիմք և յարմատս մեր զօրա-
նամք, զի կարասցուք 'ի գարնայնի
ծաղկիլ, և յամառայնի սնուցանել
պտուղ, և յաշնայնի հասուցանել և
կերակրել. ընդէ՞ր ոչ եկիր՝ յորժամ
մարդ և անասուն և գազան վայելէր
պտղովք մերովք. դու յամենայնի և
յամենայն ժամ պատրաստ ես 'ի
յուտել, այլ մեք ո՛չ. երթ՝ և 'ի
դէպ ժամու եկեալ կերիցես ո՛րչափ
և կամ իցէ քեզ. և գնաց այրն
յուսով ասացելոցն:

Դնեմք առակիս զհիւրս և զաղքատս
խրատէ, զի յանդէպ երթեալ ժա-
մու՝ զմեծարանս խնդրեն հիւրք
պատրաստք յուտել և 'ի հանգչել, և

աղքատք զպէտս ընուլ կարօտութե՟. այլ ո՛չ նմանեա՟ ասպնջականք պատրաստք հանդերձ յա՟մ ժամ. և կա՟մ բարեգործք՝ յողորմութի՟: Իսկ յամբաստանելն նոցա և 'ի տրտնջելն՝ չէ՛ արժան զչարանալ. այլ քաղցրութ՟ պատասխանել և զպատճառս անպատրաստութե՟ն ճառել, և զայլ ժամու զառատաձեռնութի՟ն. զոր բազումք գտին զհանգիստ և զողորմութի՟. և որքան հնար իցէ առձեռն պատրաստութ՟ ընդունել. և խոնարհութ՟ զպէտս նոցա լցուցանել խոստանայցէ. և սիրով և յուսով զնոսա դարձուցանիցէ:

ԻԲ:

Սոհեմ ոք եհարց զծառս, եթէ զի՛նչ են պատճառք՝ զի որքան բարձրանայք, այնքան արմատս 'ի խոր ձգէք. և նոքա ասեն՝ խոհական գոլով զի՛արդ ո՛չ գիտես՝ եթէ ոչ կարեաք այսքան ոստս բառնալ և ընդդիմանալ հողմոց բռնութե՟, եթէ ոչ զարմատս 'ի խոր՝ և բազմոստս առնէաք. տեսանես զեղբարսն մեր ընդ-
հա-

հաճարի և զփիճի , զի ոչ են բազմ-
ոստք . և ոչ ընդդիմանալ հողմոց կա-
րեն , 'ի խոր արմատս ոչ ունելով :
Խրատէ առակս՝ որք կամին ուսա-
նել հաստատութ̃ի իրի զհոգևորաց
և զմարմնաւորաց . զի արժան է հաս-
տատուն հիմամբք սկզբնաւորել՝ զի
մի 'ի փորձութ̃ենց անկանիցին բռնա-
ւորաց՝ 'ի դիւաց կամ՝ 'ի մարդկանէ .
և բազմաբեղուն զիրսն առնիցեն .
ապա եթէ ծանծաղ և 'ի վէր 'ի վե-
րոյ սկսանիցին՝ դիւրակործանք լինի-
ցին , ո̃պ տ̃ն ուսուցանէ առակն :

Ի Գ .

Նշենիք քաղցր և դառն՝ եղբարք
գոլով համամարք և ոչ համահարք .
և նեղեալ 'ի դառնունէ եղբօրն՝ ա-
րար իւր բարեկամ և եղբայր զկա-
կենի , բարոյակից զնա դնեալ ըստ
երկուց որակաց . և 'ի բազմաց մե-
ղադրեալ՝ ասաց . որ ըստ կամաց ի-
մոց է՝ նա է իմ եղբայր . և ոչ ոք կա-
րաց ասել նմա ինչ :
Բացայայտ իսկ է առակս . զի թէ-
պէտ հարազատք իցեն եղբարք , և

ընդդէմ միմեանց պատահին բա-
րուք՝ հարկաւորաբար քակտին 'ի մի-
մեանց. և զօտարս բարոյակիցս լու-
համարին. և Թէպէտ մեղադրին՝
ոչ ոք կարէ արդարանալ 'ի վ՜ր նոցա.
որ պարտ է ոչ այնպէս յոյժ դատա-
նիլ, ո՞րպ զի այսպիսի կարգի իցէ ըն-
ծուին:

ԻԴ.

Մ՛եծաբանեալ մնափառէր կաղնի՝
առել զինքն Թագաւորազն յաղագս
հաստակին՝ հզօր զօրութ՜ե, իբր 'ի մի-
քանանս բնակեալ հսկայազօր. և
խորհէր առ աԹուր զամենեսեան
հարկանել. իսկ աղքայկաղնի ոչ ժու-
ժեալ յանդիմանական վարեցաւ առ
նա բանիւ՝ ասելով. բազումք հա-
մանման քեզ ոչ պարծին. սակայն և
ոչ զանխլանան փառք նց՝ 'ի պտղոյ ա-
ռաւել՝ քան 'ի հաստակէ գովեալք.
զի՞ այդպէս յանդգնիս. ես և ոչ մի-
ջինչ եմ, բայց մարդիկ զպտուղ իմ
ուտելով՝ և զիս ևս յարգեն. այլ
պտուղ քո 'ի դարմանս կայ խոզից.
և զայս ասացեալ լռեցուցանէր՝ ծի-
ծա-

ծաղելի զնա ցուցեալ ։

Մ՝իտք առակիս յայտնի է , խրատելով զսնապարծս որք յազգս և 'ի տեսակս և 'ի զօրութիս պարծին . ոչ ունեալք յիմաստնոյն՝ եթէ գովեսցէ զքեզ ընկերն , և մի դու . այլ նոքա զխոտելին առ ինքեանս թաքուցանեն , սակայն 'ի գիտողաց յանդիմանին . ոչ ունելով պիտանի ինչ կենցաղոյս՝ նա և ոչ հոգևոր ինչ . և որք 'ի նմանէ այպանին , բազում անգամ քան զնոսա լաւագոյն գտանին . և ընդունելիք մարդկան լինին . և նոքա անարգ և ծիծաղելիք՝ 'ի բաց խոտին ։

ԻՆ ։

Բ՝ողոք առ միմեանս կալան՝ ցորանի և հաւամրգի . քանզի և նոքա տունկք գոլով՝ սակայն պակասամիտք . և տրանջէին ասելով , զիա՛րդ նման մեզ լինելով մրտի տեսլեամբ՝ և փանաքութիւ վարդ , և այնքան պատուին՝ զի 'ի տունս բնակեն Ճոխադունից՝ և յեկեղեցիս . և մեք անարգ լինիմք գործիք՝ զաւելորդս

տանց և դռնէհից մաքրելով. զայս ա-
սելով՝ զանուշահոտութի՛ նց և զբը-
ժշկութ՛ինս և զպիտանութ՛ին թագու-
ցանելով, և զհամեմատութ՛ինս ին-
քեանց առաջի դնելով՝ զամբաստա-
նութ՛ինս աճեցուցանէին ։

Ի յայտնի է առակիս տեսութի. բա-
զումք նորամուտք ՚ի կրօնաւորաց՝
յորժամ ըստ պատշաճի նոցա ՚ի խո-
նարհագոյն գործ ինչ որոշեն, քրթ-
մնջեն, թէ մեզ նման ձևով և
այլք են կրօնաւորքն, զիա՛րդ պատ-
ուին և ՚ի գործ պարկեշտ կան՝ և
յոյժքան անարգութե մեք. և զնյ
արժանի պատուո՛յ զվարս թագու-
ցանեն. զի ոմանք քահանայք իցեն.
և զնմանութի տն վարուց ունին նը-
մին վարդի. և այլք ՚ի մանկութէ
կուսութե անուշահոտեալք նման
մրտի. իսկ նոքա անդիտանալով զին-
քեանս՝ վայրապար ամբաստանեն ։

* Օրէնմ ՚ի դխտելեաց և յանդխտե-
լեայց՝ թողաք իբր համազօրս յորի-
նակս և յառակս. և զառեալ նշա-
նակսդ չափաւորապէս համեմատե-
ցաք՝ պատճառս տալով տեսողաց բա-

նին

նին նմանապէս զթերին լցուցանել. և արդ՝ փոխանցելի է մեզ և յայլսն, այսինքն՝ 'ի բոյսս ծաղկանց և սերմանց և բանջարոց, և 'ի նոցանէ չափաւորապէս զգաղափարսն առնլի է բարոյապէս և առասպելօրէն. և զի թէպէտ անըմբռն ասացեալքդ կարծի, սակայն թանձրամտաց առաւել ախորժելի երևին, որոյ աղագաւ զսակաւդ յօժարեցաք գրել:

Ի.Օ.:

Տեսեալ ապա այնուհետև բուսոց՝ թէ բարւոք կարգաւորութ՟ իւրին, հաստատելով ինքեանց թագաւորութ՟ի տունկք, նախանձ բերեալ ընդ. նա՝ կամեցան և ինքեանց կարգել թ՟րութ՟ի. և եղև ոչ սակաւ հակառակութ՟ի, զի ոմանք ասէին զշուշան լինել, և այլք՝ զախորիզան. և բազումք զհամասպրան, և ամենեցուն հաճոյ թուեցաւ լինել համասպրանն. այսպիսի յեղանակաւ. երկոտասան մասն է երկրի, և երկոտասան ոստ է համասպրանին, և

պարտ է նմա թագաւորել՝ զի ամ տիրեսցէ աշխարհի. մանաւանդ զի մեծամեծ ունելով զօրութի բժըշկութե՝ զի զհիւանդս բժշկեսցէ, և զայլս քաջատես առնիցէ, և 'ի վերայ ծովու գնալ տացէ, և իմաստութբ զտգէտս լցուսցէ: Եւ այս ամենեցուն հաւանութբ թագաւորեաց համասպրանն. և կարգեաց նր կարգս, զի արար զընաբոյս ծաղկանց 'ի բղբօսմանս և 'ի բժշկութիւնս, և զբանջարս դալարիս 'ի կերակուրս և 'ի դարմանս, սոյնպէս և զսերմանս ամ. և զարդարեաց ամենայնիւ զտուն թագաւորութե իւրոյ. և խնդութիւն

եղև բնաւիցն:

Իմաստք առակիս ծանուցանի այսպէս. Տեսեալ ազգի մարդկան զերկրաւորս թագաւորութի, ըստ կարգի և զերկնաւորն խնդրէին թագաւորութիւն. բայց ոմանք կարծեցին զարեգակն, և այլք զլուսին. և այլք՝ զայլ ինչս բազումս: Իսկ յերեւել բանին այ և 'ի ստանալ երկոտասան առաքելոց, և առնելն զնըշանս և զբժշկութիւնս, ծանեան ըղ-

ճըշ-

Ճշմարիտն , զնա լինել Թագաւոր աշխարհի . և 'ի Թագաւորելն իւրում՝ զոմանս արար աւետարանիչս , ոմն զախորժիզանն՝ երիս ունելով կենդանութի յարմաստ , զի և նա զըրնաւորական և զդրաւորականն ընդ ինքեան ունի զօրութի . և զոմանս հովիւս և վարդապետս՝ 'ի զբօսանս հոգւոյ և 'ի բժշկութիս , 'ի կերակուրս բանք նց՝ և 'ի սերմանս , 'ի խորհուրդս և 'ի միտս : Իսկ ըստ կերպարանի շուշանի զընաւս կարգեաց զեկեղեցի ընդ իմաստութ̃ աւետարանին ծաղկեալ , որպէս նա 'ի գետն եփրատէս և յայլսն , և եղև ուրախութի մեծ ամենեցուն 'ի Թագաւորելն նորա :

ԻԱ :

Ուսանել ոմանք 'ի բուսոց կամեցան՝ թէ զինչ իցէ պատճառն զի Թագաւորն մեր զանձն իւր այնքան ծածկէ , և զայլսն ոմ դիւրապատահս արար մարդկան և բժշկաց , որոյ աւուրքն գրեթէ երեսուն յայտնի ոչ լինելով , թէպէտ և այլ ժա-

անական անդիտելի է . և գտեալ՚ի բժշկաց՝ այնուհետև ՚ի պէտս վարի , ընդ իւրեամբ անյայտ և զախորիզանն արար՝ լուսով նշանի ՚ի գիշերի գտանիլ . Իսկ նա գիտացեալ զխորհուրդս նոյ՝ և ասէ՝ գիտէք զի միանգամայն անյայտ ոչ լինիմ . այլ երևիմ աղօթիւք և պահօք խնդրողացն . նմանապէս և զախորիզանն արարի , զի մի՛ դիւրահամարհելի լինիցիմք՝ դիւրագտանելի լեալք . և նոցա ունեալք՝ ուրախ լինէին գոհանալով :

Ռամկս զայս ինչ նշանակէ . Տարակուսելի է ոմանց խորհուրդն քնի , զի երեսուն ամ անյայտ եղև , և ապա յայտնեցաւ՝ ՚ի բժշկուն վարեալ ռուաքելովքն . այս գիտելին է՝ թէ և անժամանակ է . իսկ զայլ սրբոց բժշկունս ընդարձակ արար , զիւրն ծածկելով , և նուազ վարի : Ընդ իւր անյայտ և զաւետարանն արար՝ ՚ի գիշերի ամբարշտութեն յայտնելով . իսկ նախախորհրդապէտ գոլով ուսոյց թէ և ոչ բնաւ ծածկիմ ոչ և գիտէք . այլ աղօթիւք և պահօք երևիմ

րեւիմ խնդրողաց . և այս յայտ իսկ է . սոյնպէս և զմիտս աւետարանին աղօթիւք և պահօք և սրբութ̃ գտանեմք . զի մի՛ դիւրաւ գտեալ որպէս հրէայքն՝ արհամարհիցեմք . և ո՛չ ընաւին անտես եղև , զի մի՛ անյուսութ̃ տրտմիցիմք . այլ այսուիկ ուրախ եղեալ գոհանամք ։

ԻԲ ։

Ըստ գարնանային յեղանակի՝ երանելին ոմանք զգեղեցկութի մանխիշակի . և նա ճշմարիտ կարծեալ յանմտաց զասացեալն , և առաքեաց առ շուշան հրեշտակ՝ առնել ընդ նմա բարեկամութի , վ̃ս նմանութեան կարծեացն . զի գովիչքն՝ նմանն են ասէին շուշանի . և նա պատասխանեալ ասաց՝ եթէ դու այժմ ծաղկեալ զարդարիս , և ես տակաւին իբր դօսացեալ և անյայտ . ներեա՛ մինչ և ես ծաղկեցայց . և յանսալ նմա յետ ոչ սակաւ աւուրց թառամեալ դօսացաւ մանխիշակ . և 'ի ծաղկիլ շուշանին ընաւին անյայտ կայր մանխիշակ ։

Յայտնապէս ցուցանէ առակս ըղ-
փառս մարդկայինս սնոտի լինել,
թէպէտ յանմտաց երանին. և պա-
կասեալք 'ի մտաց կարծեն՝ իբրև
մշտնջենաւոր նման սրբոց ունել
փառս, և այսու հաղորդիլ կարծեն
և սո՞ցն փառաց, և ունեալք 'ի բա-
նից ընտրելոց առ այժմ անյայտ լի-
նել փառաց իւրեանց. եթէ տեսա-
ցեն մարդկայինքս՝ մինչ 'ի ծագել
փառաց նոցա, կցորդութի՟ է 'ի մի-
մեանս, սակայն 'ի պայծառանալն
նց՝ նուաղին ամ՟ երկրաւորքս, և
յանդիմանին ունայն լինել:

ԻԹ.:

Փեննա զանձն սրբասէր ասէր լի-
նել, և ամբարհաւաճ էր 'ի բնաւից՝
իբրու զի ընդդիմանայ դիւաց. ո՛չ
գիտելով եթէ 'ի Թագաւորէն իւր-
մէ զօրանայ. և յինքն ամփոփեալ
արքային զիւրն շնորհ, և գտաւ ու-
նայն քան զբազումս. վ՟ա զի ծաղկեք
ամ՟ 'ի պէտս վարէին բժշկաց. իսկ
նա՝ և ոչ բնաւ:

Ունի ինչ խորին օրինակ, զի ամ-
բար-

բարտաւանէին ոմանք 'ի քահանայից և 'ի կրօնաւորաց՝ յորժամ տէր 'ի ձեռս նորա առնէ բժշկութիւն, և կամ մերժէ զդևս ․ ոչ գիտելով եթէ ոչ նոքա՝ այլ շնորհն տեառն որ ընդ նոսա ․ և յորժամ առնու զիւրն տէր՝ լինին և ոչ առ մի ինչ պիտանացու ։

Ե ։

Եղև գժտութիւն երբեմն 'ի մէջ լեռնականաց և դաշտականացն ծաղկանց ․ զի հաւրուտն և մաւրուտն և սապուզանն և այլք այսպիսիք ոչ տանէին պարսաւանացն դաշտականաց՝ արքայածաղկին՝ կակաչին՝ և այլոց նմանեաց ․ զի ստգտանէին իբրև տմարդիք և անխմաստք, և զինքեանս հանճարեղս և 'ի բժշկութիւնս պատրաստս, և 'ի տեսիլս՝ առձեռն ։ Եւ եղև այս յականջս Թագաւորին իւրեանց, կոչեաց զնոսա և սաստիւ ասաց ․ ո՞չ ապաքէն ես վիճակեցուցի զձեզ այսպէս բնակել ․ զի ոչ կարէք զկարգ ձեր փոփոխել թէ և կամիք ․ զի ետու պէտս ունել միմեանց ․ զի լեռնականք զդաշտականաց ոչինչ

լնուն

ընուն զտեղի , և ոչ դաշտականք ըղ-
լեռնականաց , ոչ 'ի բժշկութիւն և
ոչ յայլ ինչ . և այսու համօզեաց ըղ-
նոսա ։

Դ՝ միտ տայ առնուլ առակս զնա-
խախնամութիւն ա՟յ ա՟մ ուրեք՝ ըստ
կարգի մատակարարել զլեռնայինս
և զդաշտայինս . և զի զմիմեանց ոչ
ընուն զտեղի , և պէտս ունին իւրա-
քանչիւրքն միմեանց . և զի ոչ է
պարտ պարսաւանս ունել առ այնո-
սիկ . այլ ըստ կարգի արարչին մե-
ծարել զընկերս և զեղբարս ։

ԼԸ։

Աղաղակէր երբեմն խնկողկուզիկ՝
թէ ես պատճառ եմ սրբութե՟ն քա-
հանայից . և զոմն ստգտանէր զծա-
ղիկ , զի արմատ ն՟ր ափրոդիտակա-
նին է շարժող . և զայս լուեալ քա-
հանայ ոմն չարչարեալ 'ի ցանկուէ՟
և եդ զնա 'ի հանդերձ իւր . և ոչ՛ինչ
օգտեալ թշնամանէր զխնկածաղիկն
իբրև զսուտ ոք . և ն՟ր դարձուած
արարեալ ասաց , զի 'ի հանդերձ քո
և ոչ 'ի սիրտ զիս եդեր , յաղագս ո-

րոյ

որոյ ոչ՛ինչ օգտեցար. և ըռնեալ այլոյն
լուռ եղև ։

Ի համձարով է օրինակս, զի զող-ջախոհութիւն ոչ մարմնով, այլ հոգւ-ւով արժան է ունել. ապա թէ ոչ՝ անշիջանելի է ախտ ցանկութեան. և չէ պատշաճ զ'ի բարի եղեալս յոյժ չար կարծել։

ԼԲ։

Եղև հարսանիս արեգական, և ա-ռաքեաց հրաւիրեաց զծաղկունս առ հասարակ. զի ըստ զուգաւորու-թեն, և անդ 'ի միասին 'ի հարսանիս դայցեն. և ըռնեալ ձիւնածաղկի, և այլոց այսպիսեաց՝ փութացան քան զբազում ժամանել. և 'ի ժողովին այլոց զի 'ի միասին վայելեսցեն, ոչ երևէր նա՝ զի խորշակահար եղեալ ցամաքեցաւ. և առ հասարակ սեաւք ամ պատուեալ պսակեցան։

Միտք առակիս այսպիսի է. զի ա-րեգակն՝ է տր. և հարսանիս՝ ժա-մանակ չարչարանացն, և հրաւի-րակք՝ առաքեալքն. զի զնի աւե-տարանին և անդ. տր յերկրորդ գա-

լըս-

ընտեանն 'ի միասին պսակեցին . իսկ ծանծաղք՝ և յօժարամիտք եղեալ աւետեաց բանին , սակայն 'ի փորձանս անկան՝ և ոչ կարացին ընդդիմանալ . և պսակեալ այլք՝ ինքեանք մնացին անպսակք :

ԼԳ. :

Գնդածաղիկք և կորնգան և խոլորձ՝ առուոյտ կապոյտ և սէզ ; և նմանք սոցին ծաղր եդեալ զցինկ՝ ասէին , եթէ զի է՝ զի մեք զոմարձացեալք կամք . և նա ծիւրեալ դեղնութք . և լռեալ պատասխանեաց . վ՞ զի անմիտք էք և աներկեւղ ոչ խորհիք եթէ վ՞ մեր սուրբ սրէն գերանդեաց . իսկ ես խոկալով յայսոսիկ՝ զարհուրեալ դեղնիմ :

Յայտնապէս ցուցանէ առակս՝ թէ յոյժ անմիտք են որ մոռանան եթէ բնութք մահկանացու է ազգ մարդկան . և պատրեալք յերևելի 'ի մեծութիս՝ ծաղր առնեն զվարս երկիւղածս և զկրօնաւորս . ուստի յանդիմանին 'ի նոցունց անմտութի նց , և

և ինքեանք դիտելով զապականութի երկրաւորացս՝ ոչ պատրին, այլ ճըն-շեալ և երկիւղին միշտ ներգեւին :

Լ.Գ :

Խոկացեալ բուսոց թէ ո՛ արդեօք յառաջագահ մեզ կացցէ . և խորխ-տացեալ կառի և նորին նմանեաց՝ ասեն , թէ մեք՝ հարկանող գոլով, մեզ լինել արժան է . և 'ի կարգին՝ եկեալ էշք և ուղտք՝ կերեալ և ա-ռաթուր հարեալ . գօսացեալք և տարեալք 'ի հողմոց եղեն :

Ընդդէմ կայ առակս հպարտ մտաց , որք յուսան 'ի լեզուանութիւնս իւ-րեանց . իսկ դիտելի է , զի հզօր է զօրութի քան զլեզու :

Լ.Ե :

Նախատեցաւ եղեգան ծաղիկ և նմանք նր , պաշտօնեայ լինել արե-գական . և նր ձգեալ զձեռն յարեն՝ երդուաւ արեգական թէ ոչ եմ :

Բասրէ առակս զայնոսիկ՝ որ 'ի չա-րիս յայտնիս յանդիմանին , և հնա-րին թագուցանել . որով յանդիմա-նին

նէն յաւէտ քան թէ ծածկէն ։
* Համասեռք այսմ զանց արարաք ․ Եկեսցուք 'ի սերմանս և 'ի բանջարս ։

ԼԹ ։

Րախոտիք փառաւորութ՟ զանձինս պատրաստէին սերմանիք իշխել 'ի վ՟ր միմեանց ․ և պերճացեալ գարի ոմ՟ վայթմնաւոր ․ և կորեակ՝ որպէս զհարիւրաւոր ․ իսկ ցորեան լուռ և եթ կայր ․ և տեսեալ արքայի նոցա զխոնարհութ՟ի նր՟, զի որք անասնոց և գազանաց մանաւանդ են կերակուր՝ զմիմեամբք ելանեն, և նա համդարտեալ կայ, մերձաւոր ինքեան զնա արար ։

Նշանակէ առակս՝ ոչ այլ ինչ զօրութ՟ անդամ լինել քո՟ի, քան թէ խոնարհութ՟ ․ ը՟ որում և ո՟ր է մուտ 'ի ընութիս ուսման աղագաւ ։

Խ ։

Երբև ծանեաւ գարի, եթէ խոնարհութ՟ համձոյ եղև ցորեան, եղև

գլխակորեալ և խոշորազգեստ, զի յարգոյ և նա եղիցի ։ Եւ տեսեալ արքային՝ յանդիմանէ մանաւանդ՝ քան թէ մարմին իւր տանէ՝ ասելով, թէ ձևով միայն խոնարհիս․ իսկ յորովայն մտեալ, բազում առնես փրքացումն, նշանակ ամբարտաւանութեան ։

Զայս յինքեան ունի առակս, զի բազումք գիտելով զխոնարհութիւն գովելի և մեծաւոր տն, կերպարանեցան լինել, այլ ոչ հոգւով․ ուստի խոստին, ոչ ունելով յոգի, քանզի խոնարհութեն՝ առաւել ևս ամբարհաւաճեն ։

ԼԸ ։

Զնոյն կրեաց և կորեակ ասելով, թէ գովելի է խոնարհութիւն, ինձ յաւէտ մեծաւորիլ տն 'ի դէպ էր․ զի այնքան եմ խոնարհ, մինչ զի 'ի սպառնողայն ձեռանէ սողոսկեալ՝ անկանիմ յերկիր․ այպանի և սա իբրև զանմիտ՝ լինելով կերակուր անմոաց, ոչ գիտելով զպատիւ անձին ։

Լ՟

Իմաստք առակիս այսպիսի է՝ զի խո-
հականութիւն խոնարհին՝ տիրապէս
խոնարհութիւն է, իսկ անիմաստա-
բարին՝ եղծումն. ոչ գիտելով զօրի-
նակ խոնարհութեան զժամանակի և
զտեղւոյ՝ ըստ զանազանութեան ։

ԼԹ ։

Հաճար՝ և մնեւ 'ի միասին ուրախ
լինէին. իբրու անդրժելիք էին թռչ-
նոց. եկեալ գազանաց և անասնոց,
կերեալ և կոխան արարեալ, և զղ-
ջացեն ասեն, անխայելոյ աղաղաւ՝
զանձինս պատեցաք. և այժմ վարկ-
պարագի ապականեցաք ։

Օանագորոյնան յանդիմանէ առա-
կըս, զի ՟Ը կարգի յաղքատս ոչ մա-
տակարարեն. իբրու գազանաբա-
րոյից և անմտաց ամբարք նոցա լիցին.
զղջանան, այլ ոչինչ օգտին ։

Խ ։

Մարմնոյ մեծութիւն՝ բակլա և սի-
սեռն պարծէին առ հատ կտաւա-
տի, և կնձրթան. և նոքա ասեն,
փոքր եմք հասակաւ, սակայն բեղմ-
նա-

նաւոր, զի ժողովեալ և տանջեալ
մարդկան, լինիմք կերակուր և նիւթ
լուսոյ. իսկ դուք թէ և կերակուր,
այլ ոչ ևս օգտակար, և ոչ նիւթ
լուսոյ:

Ընդունի և ինչ ոչ գովութիւն առակս
զմարմնոյ առողջութիւն յորժամ զլոյս
ընդ ինքեան ոչ ունի զպատուիրա-
նին: Իսկ փանաքիք յոյժ գովելիք,
թէպէտ տանջանօք ժամանակեիւք
չարչարին, պայծառացեալք լուսով
պատուիրանին. և միշտ կերակրե-
լով զաղքատս:

ԽԸ.

Ընկաւ 'ի պատառէ կերողի հաւ
'ի սխտռան, և այպանեցաւ 'ի բակ-
լայէ՝ որպէս զերկչոտ, որում ասաց.
ոչ եմ երկչոտ, այլ արի:

Ցուցանէ առակս, յորժամ յապա-
կանչեաց կենաց մերոց զանդիտել,
սակայն արիութ̃ 'ի նմ̃է փախչել:

ԽԹ.

Նմանապէս անկոծնեցաւ և 'ի նը-
մանէ բակլա. և պատասխանեաց՝
թէ

թէ ո՛չ երկնչելոյ աղագաւ եմ տափականեմ՝ այլ խոնարհութեան սակս, զի թէ այսպէս ձեւանամ՞ և մարդիկ աղօրեօք ջաղջախեն զիս, զի՞նչ եթէ այսպիսի ոչ էի իսկ :

Նաւ յայսմ առակէ խրատիմք՝ յամի խոնարհ լինել, անպարսաւ և անպատճառ :

ԽԳ. :

'Ի չափողէ զերծեալ 'ի ձեռանէ ոլեռն՝ գնտատեսակ գոլով ցնդի. և նոր զայրացեալ ասէ՝ եթէ կերակուր լեր թռչնոց. որում ասաց, բաւական է 'ի կապճից 'ի հուր և 'ի ջուր տանջել, ես պարզաբար կերակուր ախորժեմ թռչնոց լինել :

Միտք առակիս այս է, զի միջոց է ընդ տանջանս՝ և ընդ տանջանս. ընդ զրկանս՝ և ընդ զրկանս. յորոց եթէ պատահի, հարկաւոր է զհանդարտագոյնն ընտրել 'ի հզօրագունէն, և 'ի մեծամեծացն՝ զփոքրագոյն :

ԽԴ :

ԽԴ ։

Ախատեսակ գոլորշոյն՝ երբեւ ըղ-կեղծաւոր, դատէ զլոյսս՝ սպիտակ մարմնով եւ սեւ բերանիւ կոչելով․ եւ նա արդարանալ կամելով ասէ, սպիտակ ուրախացելոցն եմ, եւ արջ-նատեսակ սգաւորաց․ բայց 'ի փոր-ձոյ ծանուցաւ՝ մի զընութիւն ունե-լով փքացուցիչ որովայնի փարթա-մաց եւ աղքատաց, եւ յայլոն նմա-նապէս ։

Յայտ իսկ է միտք առակիս՝ զի ձեւա-նան ոմանք, այլ ոչ զբարոյսն կարեն փոփոխել, զի յայտնին ներգործու-թեամբ ։

ԽԵ ։

Անհանդուրժելի եղեւ այսմ յան-դիմանութեն, եւ զնորայն առակել կամեցաւ զընութի լուսոյ, ասէ՝ չար ամենեքին ես, հանդերձ գձձու-թեք, ծնանիս յորովայնի եւ ջրաց, եւ դժուարերազիս․ եւ վատնիս լուսոյ աչաց ։

Օ այս՝ առակս նշանակէ, զի ան-միտ

միտ կեղծաւորք՝ զկեղծաւորսն յան-
դիմանեն , և 'ի միմեանց հրապա-
րակ եղեալ ծաղր լինին 'ի մէջ մարդ-
կան :

ԽԶ :

Կազմեալ կայր մահ 'ի դարմանս հիւանդաց , և սնափառելի . և այլոց սերմանց և հնդոց ոչ տարեալ՝ այպանեն զնովաւ , թէ իշխանն մեր՝ որով կեան հիւանդք՝ և առողջք՝ ոչ այդքան պարծի , և դու ծանծաղամիտ գոլով , ըստ որում մահ կոչիս , փքաս . ոչ գիտելով , եթէ ժամանակաւոր է պէտք քո :

'Նմանէ իմն առակս այնոցիկ , որ առ մի ինչ են պիտանիք . և դուզնաքեայ ժամանակաւ , և հպարտանան անմիտուք , ոչ նմանին տիրապէս խոնարհաց . որ առ ամենայն ինչ պիտանիք գոլով՝ առաւել զիջանին , զի անվրէպ լիցին :

ԽԷ :

'Ի սերմանց է և անուանեալն արջնդեղ . զոր լուեալ արջու , 'ի ցա-

ւել որովայնին առեալ եկեր՝ կարծե-
լով դեղ ինքեան, մ՟ն անոռճանն, և
ինչ ոչ օգտեալ՝ ասաց. ո՞ խուլու
և ձանդլի, որքան բարի էք որո-
վայնի։

Օ անխմաստից և զորովայնամոլից ա-
ռանկս գուշակէ, զի քան զպիտանին
և զսակաւն՝ ընտրեն զբազումն և զգ-
խոշորն։

ԽԲ։

Սամիթ և գինձ, չաման և փեգե-
նա՝ և նմանք սոցին, 'ի խոռոճատե-
սակ խոտոց սերմանց պարսաւեցան
երբ սակաւք, զի ոչ 'ի կալ և 'ի շեղջ-
գան, այլ 'ի ծրարս դուզնաքեայս ե-
փեն, և զի եփեալքն արտաքս ձգին,
և զինքեանց բաւականք յամեն. և
նք լռեալ պատասխանեն, թէ ոչ
արհամարհելոյ արագաւ եմք այն-
պիսի՝ այլ պատուոյ, զի եփեալ՝ զօ-
րութի տամք կերակրոյ, զի գովլի
զօրութիւնն՝ և ոչ ցողունն. և երբ
զպատուականն ակունս 'ի վարշամա-
կի ծրարիմք. իսկ դուք այնքան էք
անպիտան, զի ոչ ընդ բազում էք

՚ի կալ, և ոչ ընդ սակաւս։

Տեսաւորութիւն առակիս այսպիսի է, զի իմաստունք ՚ի խելացնորից արհամարհին՝ իբր զչափաւորս և անպիտանս ՚ի վարս աշխարհիս, և զինքեանս իբր զպիտանիս կարծեցուցանեն, ըստ որում անօգուտք են. իսկ ուսեալք ՚ի նոցանէ, թէև մարմնով արհամարհիմք՝ այլ խրատ մեր համեմէ զբարեգործութիւնս, չափաւոր գոլով իբր զաղս. և իբրև զականս պատուականս պատուին բանք մեր, և այսպէս ամաչեալ դադարեն, զի ո՛չ ընդ իմաստունս են պիտանիք. և ո՛չ ընդ աշխարհականս։

ԽԹ.։

Լուեալ ոմն ՚ի գայլխանոսէ, զի ըզխաշխաշն կոչեցեալ սերմն, քնոյն օգտակար առէր. և առեալ սերմանեաց ՚ի պարտէզ իւր, և ընդ բուսանել և ՚ի լինելն բանջար, տուեալ եկեր, և ո՛չ եղև օգուտ հսկմանն. նմանապէս և ՚ի ծաղկելն. և ՚ի գըլխաւորելն, և ո՛չ անդ. և սկսաւ թշնամանել զգայլխանոս, և զամե-

նայն

նայն բժշկապետումն , խաբեբայ զնա կոչելով . և նոցա լուծեալ սաստեն նմա ասելով , անմիտ այր դու , ըղ-ժամանակն ոչ գիտելով զճաշակման , անօգուտ արարեր . զի՞ մեղադրես մեզ :

Միտք առակիս այս է , զի ախմարք լուծեն 'ի վարդապետաց զպէտս պատուհրանաց , անժամանակ ձեռնամուխ լինին . և անկատար լինելով , թշնամանեն զքարոզսն , ոչ գիտելով թէ ամի ժամանակ է :

* Նաւական է այսմ տեսակի առացեալքս :

Ծ :

Վարդեցաւ հրամանատար և 'ի թագաւորէն բուսոց ճակընդեղ 'ի վր բանջարոց , իբրև զտևող յամարայնի 'ի կերակուր մարդկան . և խանդացեալ սեխ և ձմերուկ , և այլ պտուղք բանջարաց և պարտիզաց՝ թաղթ և շաղգամ և ստեպղին , և սկսան չարախօսել . եթէ սաստիկ ամենեւին է՝ և գոչող որովայնի . և

գխտացեալ արքայինն, տանջել զնոսա
հրամայեաց, եթէ զի՞ յանդգնիք՝
ընդդէմ իշխանի. զի հնազանդել
պարտիք, և ոչ քննիչք լինել, զի մի՛
անկարգութիւն լիցի:

Զածուցանէ առակս զյանդգնութիւն
մարդկան, որ դատիչք լինին վարուց
իշխանաց, և բազում պատճառս
չարեաց դնեն նոցա, և ո՛չ իմանան՝
թէ այնոքիւք լուծանին կարգք իշ-
խանութեան՝ մինչև 'ի բնաւին ժա-
մանէ իշխանն ած:

ԾԲ:

Դարմանեցաւ ոմն 'ի թաղթէ 'ի
գարնան յեղանակի. և զընաւն
կարծելով պիտանի 'ի դարմանս,
եփեաց սերմամբն հանդերձ եկեր,
և սկսաւ ործալ. և զայրացեալ
թշնամանէր. և 'ի նմանէ յանդի-
մանի՝ թէ յամենայնն եմ պիտա-
նի՝ գխտողաց՝ 'ի կերակուր և 'ի բը-
ժշկութիւն:

Նման իմն է առակս այնոցիկ՝ որ յա-
րին յոմանս վն քաղցրութեան բարուց,
և թէ պատահի վն օգտի սաստել՝
թըշ-

թշնամանեն խիստս կարդալով, զոր և ուսանին, թէ բանք նց ոչ միայն ՚ի խրատ են, այլ և ՚ի սաստ և ՚ի բժշկութի հոգւոց:

ԾԱ.

Բժիշկ ոմն բնախօսէր՝ ստուգաբանելով զանուն բանջարին կոչելոյ՝ ըսպանախ, եթէ է հիւանդ. զի սպանանել արժան է նախ, և ապա զնա տալ կերակուր, զի այնքան վնասակար է. և լուեալ ախտացեալ այր՝ ամենևին հրաժարեաց, ոչ գիտելով թէ ոչ մշ ամենայն հիւանդաց ասաց:

Այս տայ իմանալ առակս. զի ըզպատուիրանս իմաստունք բնախօսեն, թէ զփափկացեալն սպանանել ՚ի դէպ է՝ քան թէ պահոց նց պատուիրան աւանդել. և անմտի կարծին պահք բնաւ հրաժարելի. այլ ոմանց անդէպ կարծի, բայց ոչ և բազմաց հիւանդաց հոգւոյ. ոպ և սպանախ ոմանց է չար՝ այլ բազմաց պիտանի ՚ի դարմանս:

Ճ. Գ.

Ո խստոր գալլիանոս՝ Թիւրակէ կոչէր շինականաց, և լռեալ մշակի միոյ, առեալ եկեր կայթիւ, և խելագարեալ կուրացաւ :

Դիտումն առակիս այս է, զի իմաստունք զցասումն մարդկան բուժիչ սաեն երկիւղի, և թէ անհմտաբար անչափանան, կուրանան հոգւով :

Ճ. Դ.

Լափեալ հողագործ ոք 'ի պարտիզէ իւրմէ զսոխ բազում, կարծելով ըղնա բանջար, և անկաւ յորովայնածութեան ախտս :

Իմանալի է առակս . զի ցանկութիւն ամենայն իրի ըստ կարգի՝ բարի է բնութեանս, իսկ յաճախագոյն հետեւիլն և յաւելլի քան զչափն՝ ապականիչ է :

Ճ. Ե.

'Ի հրապարակս ձոխոց՝ 'ի միասին սոխ և խստոր ընդ բնաւ բանջարս կամեցան գնալ ծածկել զինքեանս,

և

և ոչ կարացեալ, զի 'ի հօտոյ ըռն֊
կունքն լցան, և աչքն արտասուհեաց
բազմականնին. վ՜ն որոյ և բնուքն
արտաքս անկան :

Խրատէ օրինակս զչարահամբաւսն,
և զախտացեալ անզեղջան հոգւով,
ոչ թողուլ ընդ մեզ 'ի ժողովս սըր֊
բոց. զի մի և վ՜ն նց խոտիցիմք :

Ծ. Օ. :

Հարցաւ սատեպղին 'ի շաղգամէ,
եթէ զի՞ այդքան ընդ երկրաւ մտա֊
նես. և նա ասէ՝ թէ պատկառեմ
ընդ յանդգնութ՟ի քո, զի կարմիր և
սպիտակ գոլով՝ տեսիլ զքեզ առ֊
նես. որում ապաբանեաց, եթէ
չա՞ր է այս, չար է և բնաւ երկչո֊
տութ՟ի քո :

Յեղանակս՝ միջինն հրամայէ մեզ լի֊
նել երկիւղէ՝ և յանդգնուե, զի չար
երկաքանչիւրքն են :

Ծ. Լ. :

Պասեալ սեխ՝ և քաղցրացեալ, ար֊
քայի պտուղ զանձն կոչէր՝ թէ և 'ի
բանջարոց, եբրև 'ի փոքր շատաւէ֊

զէ մեծ . և քամահէր զընկուզն՝ մեծ ծառ և փոքր պտուղ . որում անդրադարձեալ , զի եթէ յերկարաժամանակ լինէիր՝ 'ի դէպ էր կոչումն , այլ զի որովայնանց լինելով գարշելի լինիս մեծամեծաց և փոքունց . իսկ ես թէ և փանաքի , սակայն բազմաժամանակեայ , և լուսոյ նիւթ՝ ձոխաց և աղքատաց ։

Օ փափկութի յանդիմանէ առակս . թէ և թագաւորաց յանդգադոյն , նա և սակաւաժամանակ և ապականելի . իսկ առաքինութի թէ և գըձուձ կարծի , այլ բազմաժամանակեայ և լուսաւոր ։

ՃԻ ։

Մտեալ ոմն 'ի պարտէզ՝ կամեցաւ հարկանել զձմերուկ և ուտել . զարհուրեալ նորա ասաց , զի՞նչ գործես այր դու՝ ո՞չ գիտես եթէ ձու եմ ես փղի . եթէ տարցես զիս 'ի տուն քո և պահեսցես զգուշութե՝ զի մի՛ բեկայց , ծնայց քեզ փղորդի՝ գնոց հազար դահեկանի . և ուրախ եղեւ տարաւ 'ի տուն իւր , և յետոյ ընկեց զնա

զնա արտաքս վիրաւորեալ . և այս֊
պիսեօք զերծեալ եղև 'ի սրոյ ։
Խելս խառնել առակս 'ի մեզ կամի .
զի 'ի ժամանակս՝ յորում սպանողի
'ի ձեռն անկանիցիմք , պատուականս
զմեզ առել՝ և բազմագինս . զի յու֊
սով շահիցն 'ի տուն տարեն, հիւան֊
դութբ և կամ մահուամբ 'ի սրոյ ա֊
զատիցիմք . զի հարկաւ կրեմք զա֊
պականութի , թէ և նոքա զգուշա֊
նայցեն ։

Ծ. Թ. ։

Սարունկն՝ կոչեցեալ պտուղ պար֊
տիզի , մեծարգոյ քան զայլսն կար֊
ծէր զանձնէ՝ վն կանխութեն . և 'ի
սեխէ ըստգտեալ , եթէ պատուիս՝
իբր զի մերձ ոչ իցեմ , և եթէ ոչ
այնպէս՝ սակայն անպատուիս՝ դեղ֊
նութբ գարշելի եղեալ ։
Յայտնի են մտօք առակիս , զի ա֊
նարգքն պատուին կանխաւ ժամա֊
նեալքն 'ի բնաւ տեղիս . իսկ 'ի մերձ
գալ պատուականացն՝ արհամար֊
հին , նա և յաւելի յամեալքն՝ ժան֊
տութիւն նց ևս յայտնին ։

Կ.

Ետես 'ի վաճառի անփորձ ոք զշամամն, և հարցեալ որ մօտն կայրն, թէ զի՞նչ իցէ. և գիտացեալ զտր-գիտութի՞ն նր՞, ասէն թէ ձու է սիրամարգի. և նա հաւատարիմ կարծեաց վ՞ն նմանութե՞ն, և տարեալ եդ 'ի ներքոյ հաւոյ՝ զի ելցէ ձագ սիրամարգի, զոր առեալ եկեր հաւն. և յետ աւուրց երթեալ 'ի տես, և պատահեալ անդ ոսկի եգնակ՝ թռեաւ, և նորա նստեալ լայր՝ եթէ անժամ եկի, և անկատար գընաց ձագ սիրամարգին:

Առակս այսպէս գիտեմք, զի յեմարաց գեղեցկութի՞ն պատրող է՝ և հաւատարիմ գոյութի՞ կարծէ, այլ իմաստունք գիտեն, զի գեղեցկութի՞ն անգոյ է, և զօրութի՞ն՝ ճըշմարիտ:

ԿԱ.

'Ի բժշկութի՞ որովայնի զինքն քարոզէր կաղամբ, եթէ կերեալ ոք հում, զորովայնն լուծանեմ, և եփեալ՝

փեալ՝ պնդեմ. և բազում ինչ սր-
տութք բարբառէր. և պատրեալ
ոմն յաճախեաց յուտել՝ օգուտ վար-
կանելով. և սկսաւ ձայն յորովայնէ-
նր ելանել, և մեղադրէր իբր սուտ
և պատրողի. և նա ասէ՝ չէ ինձ
փոյթ, զի հնարեցայ յորովայն քո
մտանել, թէպէտ և անարգութք
ելանեմ։

Զառակս իմանամք այսպէս, զի
խաբեբայք և կեղծաւորք բազում
ինչ բանս խօսին պատրանաց, մինչ
յորդոր լինիցին. իսկ յետոյ յայտ-
նեալք, թէ և անարգին և խոտին,
ոչ ընաւ պատկառին, զի ՚ի գլուխ
ել չարութն նց։

*Լուեսցեն և այս տեսակս. անցցուք
և յայլ ինչ։

ԿԲ։

՚Ի լերանց իւրաքանչիւրոք զինքն
դնէր գլուխ այլոց՝ ըստ երեք երեք
առաւելութն. ՚ի յոյնս՝ պոնտոս, և
պրոպոնտոս. յարևմուտս՝ յետնէ. ՚ի
պաղեստին՝ կարմեղոս, յասորիս՝

կորդուս . տապանակաւն 'ի Հայս՝ մասիս . և յաղուանս՝ կաւկաս . որք 'ի կիլիկիա՝ պարխար , և 'ի միջնահայս՝ տաւրոս , և յայլս՝ այլք . և ընտրեալ յայտնեցաւ քորէբ՝ յաղագս երևման խաչին տ՟յ մովսէսի . և թաբոր՝ վ՟ս տ՟ն այլակերպութեան . և լեառն դալիլեացւոց՝ սակս տ՟ն վարդապետութ՟ն . և յայսպիսի կարծեաց լռեալ դադարեցին , իրաւունս տալով ն՟ց :

Օ այս իմաստս տայ օրինակս , զի թէպէտ մեծ կարծին փառօք թագաւորք հեթանոսաց , և կամ իսրայէլի՝ վասն օրինակին , սակայն մեծ են առաքինութ՟բ անձինք խոնարհ մարմնով և շնչով , յորժամ 'ի նոսա բնակէ ա՟ծ իջեալ :

ԿԳ․ :

Նման այսմիկ և գետք՝ իւրաքանչիւր զինքն կարծէր առաջին լինել այլոց , փիսոն և գեհոն , տիգրիս և եփրատէս , գետն կուր և երասխ , պառաստիս , և այլք ևս . և դատեալ՝ առաջին ցուցաւ յորդանան՝ տ՟ն մկր-

տու

տութե՛ն աղաղաւ ։

Յայտ իսկ է առակս • զի Ճշմարտու-
թ̃ի հզօր է քան զօրինակն ։

ԿԴ ։

Այսպէս և աղբեւրք կրեցին , որ՛ք
և այն որ 'ի պարս՝ դուստր համբա-
ւեցաւ նեղոսի , և կամ որ յանտխ-
քըն , և կի՛մ արեթուսայն , և այլք •
բայց պատուական ցուցաւ , որ ըզ-
դրախտն առոգանէն ։

Օ այս՝ առակս նշանակէ • զի իւրա-
քանչիւր աղբերքն օրինակ մարդկան
իմաստից են • իսկ որ զդրախտն ա-
ռոգանէր՝ ա̃ծայնոյն • զի դրախտ է
մարդ , և ծառք՝ առաքինութիւնք , և
աղբիւր՝ հոգևորն գիտութ̃ի , որ ա-
ռոգանէ զառաքինութ̃ի ։

* Սակաւուք և այս շատասցուք •
առցուք և 'ի կենդանեաց ։

ԿԵ ։

Խնդրեցին ամենայն ազգք կենդա-
նեաց՝ ջրայնոց և ցամաքայնոց , ին-
քեանց թագաւոր յարքայէն քնէ ,
և

և կատարէ զհայցուածս նոցա , տալով ջրայնոց զլեւիաթան . և ցամաքայնոց՝ զբեհմովթն . և հարկաւորաբար սահմանեաց , զի մի՛ զմիմեանց բարձցեն զիշխանութիւն , թէ և կամեսցին . ուստի անշարժ զլեւիաթանն արար , և միշտ կարօտ ջրոյ . և զբեհմովթն՝ հեղձանել ՚ի ջուր ։

Իմանամք զառակս ըստ այսմ , քանզի բաշխեաց զթագաւորութիւն երկրի նախախնամաբար . զոմանց ՚ի ծովու կղզիս , և զոմանց ՚ի ցամաքի լերամբք և գետովք ամրացոյց . զի մի՛ զմիմեանց ապականեսցեն զթագաւորութիւն , թէ և կամեսցին ։

Կ.Օ. ։

Յետ կարգելոյ զիշխանս ՚ի ջուրսն , լեւիաթանն արքայ՝ ասեն , զիարդ է՝ զի ոչ շրջիս , կամ ասպատակես . և նա ասէ . զի թշնամիք առ մեզ ոչ գոն , և անկարօտ եմք իմիք , զմերս վայելեսցուք . և ընդ ձեզ ոչ զբօսանամք , զի մի՛ ծանր ձեզ եղէց . և ասացեալքն հաճոյ նմա թուեցաւ ։

Մեկնութիւն առակիս այսպէս է ,

զի

զի թէ թագաւորութի՛ւն յայլմէ ոչ նեղիցի 'ի թագաւորէ՝ և բռնակալն կեանս ունիցի, բարի է խաղաղասէր լինել, նա և ոչ իւրոցն ծանրանալ շրջելով. ապա թէ հարկաւորի 'ի թշնամեաց, անարգութի՛ւն է ո՛չ տալ պատերազմ։

ԿԷ։

Եկեալ ազգ ձկանց առաջի թագաւորին իւրեանց՝ և ասեն, զի ասացեր թէ թշնամիք առ մեզ ո՛չ գան, և վ՞ն այն ո՛չ տամք պատերազմ. ահաւասիկ եկեալ մարդիկ՝ որսան ըզմեզ, և դու վրէժ ո՛չ առնուս. և աղօթաձկանն հարեալ զնաւ որսորդաց՝ և զբազում ընկղմեաց. և զայլս ևս եղեալս պատմէին նմա։ Եւ ըմբռնեալ զշարագաւնց, և ումեմն ձկան հրամայեաց պահ ունել նաւորդաց, զի մի՛ այնպիսի ինչ պատահիցէ. և զնն հաձէր, ո՞չ գիտէք ասէ՝ զի իշխան մեր են մարդիկք կարգեալք յ՞յ, և վ՞ն այն հարկ է մեզ լսել՝ զոր ինչ և գործեն։

Հանճարեղս կամի առնել օրինակս

զԹագաւորս զի յորժամ Հզօր ոք քան զնորայն իցէ Թագաւորութ̃ի · և կամիցի Հարկս պաՀանջել, յանձն առցէ տալ սիրով · և զընդդիմացեալսն խրատեսցէ՝ ոչ Հակառակել, զի յոյժ կարգաւորեալ է՝ տկարի Հընազանդ լինել Հզօրի ։

ԿԲ ։

Դարձեալ ես զայս պաՀանջեն, եԹէ յամի բարեմիտ գոլով, ոչ կամիս ամբոխ լինել, սակայն անյայտ է Թշնամեաց, կարգեսցես երկրորդ քեզ · կատարէ յայսմ զՀայցուածս նց̃, կացուցանէ իւր երկրորդ ըզկիտոսն ։

Հարկաւոր ցուցանէ առակս զերկրորդն լինել Թագաւորի և բնաւ կարգաց · զի ոմն զբարեկարգութ̃ի պաՀիցէ, և միւսն զմարտոսն վանիցէ ։

ԿԳ ։

Ձանձրացեալ կրիայք, կամեցան արշաւանել ՚ի կրիտէ · յուսացեալք ՚ի սպառազինութ̃ի զՀաՀամորթ գոլով,

լով, ո՛չ իմացեալք եթէ դժուարա-
շարժք եղեալ պարտին. իսկ կրետա-
ցիքն դաւաճանեն առաջի փախչե-
լով՝ և կասեցուցանեն. և ապա դար-
ձեալ թաւալեցուցանեն, և քար ե-
դեալ 'ի վերայ կրծից նոցա՝ սատակեն
ծաղր եղեալք ։

Պարսաւէ առակս զայնոսիկ, որ մի
ինչ ունին յառաջադիմութիւն, և այ-
նու խրոխտան՝ ըստ որում օրինակի
և իցէ. և հանդիմացեալ ամօթ կրեն
'ի բազմաց՝ զոր ոչ ունին 'ի տեսա-
կէ, յաղթօղ 'ի վերայ նոցա երևեալ
այլք ։

Ի ։

Խորհուրդ արարեալ գորտունք ծո-
վու, ասեն՝ ընդէ՞ր հեղձանիմք 'ի
ջուրս տղմնդերք և գեղնեալք, ել-
ցուք և կենցաղաւարեսցուք որպէս
զայլս. և մի ոմն ծերունի ասէ, հայր
իմ պատուէր ետ ինձ, եթէ զապա-
տան ծովու մի՛ թողցես, զի ընդունէ
է մեզ զանդիտել. արդ՝ գուցէ ե-
լանիցեմք՝ և զարհուրեալ դառնայ-
ցեմք, և երևելի զերկչոտութիւն մեր
առ-

առնիցեմք. և նոքա ոչ հաւանեալ ելին, և լռեալ ոտնաձայն՝ փախուցեալ խորասուզին։

Գտանի յառակս իմաստութ՟ի, զի նախ գիտել 'ի դէպ է զզօրութ՟ի, և ապա զտեղի կամ զգործ փոխել. և հաւանութ՟ք առնել ծերոց. զի մի գիտելով զպակասութ՟ի մեր, քամահեսցեն զայն ինչ, զոր ոչ գիտէին յառաջ։

ՀԸ։

Օ հուր վառեալ որսորդաց, ետես եպէնէան, և տափմամբ կերակուր իւր կամեցաւ առնել. և ըմբռնեալ զնա որսորդաց, մերկ զնա արարեալ թողին։

Քննել առակս ուսուցանէ նախ զիրսն, որում ցանկամք առնել. զի մի գուցէ առնուլ կամեցեալ, և ըղմերն թողումք՝ զոր ունիմք։

ՀԹ։

Ողոքէր ոմն զխորխնջիւն ասելով, արի էկ արտաքս, զի մեծարեալ պատուեսցիս զքեզ բազմազան օրէ-

նա

նախօք. և նա ասէ՝ չիք ոք զքեզ տե֊
սեալ պատուհասէր առ այլս. զիարդ
և ինձ լինիցիս. ոչ է այդ, այլ զի ա֊
րեան իմոյ ցանկաս. և ոչ ել ար֊
տաքս, զերծեալ 'ի նմանէ զգուշու֊
թեամբ:

Օարթուցանէ զմեզ առակս, ամե֊
նեքին ոչ հաւատալ պատիր բանից
այլազգեաց, յայտնի ունելով զմիտս
յանցելոց խաբէութեանց առ այլս.
զի արեան և ստացուածոց ցանկան
քրիստոնէից, և ոչ եթէ պատուէն:

ՃԳ:

Օմիւռնեան զոմն 'ի խեցեմորթիցն
'ի տուն իւր կոչէր առնել նմա ճաշ,
և 'ի մահճին հանգուցանել. և նա
յանձն ոչ առնոյր, եթէ չէ՛ դիւրին
ինձ մերկանալ և յանկողին մտա֊
նել, թէ և 'ի ճաշն վայելեմ. և
զդժուարամերկն լինել ցուցանել
կամելով, սակայն ինչ յիւրմէ զխե֊
ցին թողացուցեալ, ձգէ դազանն
քար 'ի պատեանն, և ըմբռնեալ
ուտէ:

Օբարս ննջաւորս առակս յայտնի
կա֊

կացուցանէ . զի գտեալ ժամ՝ հա֊
նել ՚ի գլուխ զչարիս կամի . զառա֊
ջինն թողեալ՝ զերդեալն կէտ . զի
իւր՝ և ոչ բան նմա պատուէլի է .
յորմէ ոչ դիւրին է զերծանել ։

ՃԴ ։

Ոմն ՚ի ջրայնոցն ուտել կամէր ըզ֊
գորտունս , և ոչ կարէր՝ ամրացեալ
նց . և գոչէր զնս , թէ յոյժ գեղե֊
ցիկ էք ձեռօք և ոտիւք , և քաղցրա֊
բարբառք՝ հնչելով ՚ի միասին իբրև
զերգիոնն , ընդէ՞ր ՚ի մեզ ոչ մօտիք ,
զի վայելեսցուք ՚ի տեսս ձեր . և գի֊
տացեալ զխորհուրդ նց ասեն , ո՞չ
ապաքէն վկայեցեր տեսլեան և ձայ֊
նի մեր , արդ՝ յայտ է եթէ մարմնոյ
մեր ցանկաս , և ոչ տեսլեան և կամ
ձայնի ։

Միտ դնել աւասիկ բանից խաբէու֊
թնց՝ ուսուցանէ . զի բազում ան֊
գամ յիւրմէ յայտնի յաստացուածոց ,
թէ և ծածկել կամեսցի ։

ՃԵ ։

Աեղադրեցան ձկունք ՚ի թագաւո֊
րէն

րէն խուրեանց , թէ ընդէ՞ր զայլս ու-
տէք զմանունսն . և նոքա համար-
ձակեալ ասեն , վ՟ զի ՚ի քէն ու-
սաք . եկեալ բազմաց յերկրպագու-
թի , և կլանելով կերակուր քեզ ա-
րարեր . ըստ այսմ և խնքեանք ևս
յանդգնագոյնք եղեն ։

Զայնոսիկ յանդիմանէ առակս , զի
որով խնքեանք գործեն , զայլս բամ-
բասել կամելով առաւել ևս ՚ի չա-
րիս յորդորեն՝ քան թէ կարծեն . վ՟
զի գործով՝ քան բանիւ ՚ի դէպ է լի-
նել խրատուն ։

* Շատ լիցի և այս . եկից ՚ի ցամա-
քայինս ։

Ճ. Զ ։

Հայեցեալ բեհեմովն յիւրաքանչիւր
յազգս կենդանեաց , անկաւոր կար-
գէ իշխանս , զզուարակ՝ անդէոց , և
զխոյ՝ հօտից , զնոխազ՝ հօրանաց , և
զառիւծ՝ գազանաց , զձի՝ բեռնակ-
րաց , և զարծիւ՝ թռչնոց վայրե-
նեաց , և զաքաղաղ՝ ընտանեաց . և
սահմանէ իւրաքանչիւր գործոյ ու-

ու-

ունել ։

Նարեկարգս կամի առնել առակս զթագաւորս, ըստ պատշաճի մեծակել զիշխանս և զդատաւորս, նմանապէս և յեկեղեցիս ուղղել ըղկարգս ։

ԺԱ ։

Զուարակ յոգորէլն՝ զեղջեւրսն հարեալ ՚ի գետինն թափէ . և մերըատին եկեալ նմանապէս, այլ ոչ եւս հողահանէ ։

Իմաստունս ցուցանէ առակս զայնոսիկ, որ միանգամ խրատեալ՝ յաւաւելութենէ զօրութեն զիջանիցեն ։

ԺԲ ։

Փախուցեալ երբեմն ՚ի ըծոյ հերկանց եզն, և ըմբռնեալ ՚ի մշակէն ածաւ ՚ի կալն . և յայնմանէ փախուցեալ, ածաւ ՚ի սայլն, և յայնմանէ՝ ՚ի բազում ինչ, մինչև անհնար ետես զփախուստն . և հաւանեալ մըռացաւ ։

Ի դէպ է առակիս այնոցիկ լինել խրատիչ, որք լուծութեամբ ըղկեանն

կեանս՝ և առանց գործոյ կամին ան-
ցուցանել՝ որոց արժան է խրատել
սոյնպիսի, մինչ զի յանձն առցէ զա-
մենայն ինչ, քանզի ո՛չ է հնար քա-
ղաքավարիլ անգործ։

ԻԹ.։

Բազմութիւն անդէոց ժողովեալք 'ի ներքոյ անտառաց՝ հրապարակախօս լինէին, հնարս իմանալ՝ 'ի վտանգէ զերծանել 'ի գայլոց. և լուեալ գայլոց զարհուրեցան, գուցէ արդեօք լուծցին բռնութիւնք նց 'ի հնարից նց. և մի ոմն 'ի ծերոց նց ասէ, եթէ ոչ աղօթիցէք՝ զի յինքեանց պատճառէ ցրուեսցին, հզօր է խորհուրդ նց. և յաղօթս կացեալ, և նուիրեալ պատարագս այ, զմիջօրեաւ աւուրն մտեալ 'ի նս կէտք. և փախուցեալք ցրուեցան խորհուրդք նց, և ուրախ եղեն գայլք։

Յառակէս իմանամք. զի յորժամ թշնամիք մեր չար խորհեսցին վասն մեր, և չիցեմք բաւական անձամբ լուծանել, յաղօթս պարտիմք կալ՝ և 'ի պատարագս ապաւինել, զի ած յին-

յինքեանց պատճառէ խափանեսցէ զնոսա ։

Ձ։

Եղև երբեմն տրտունջ անդէոց, թէ վ՛ն ծննդոց մեր աշխատիմք, և ստեամբք ժողովեմք կաթն, և մարդիկ ձմեռալ զպտկունս առնուն ՚ի մէնջ զվաստակս մեր. Ելցո՛ւք և այլ մի՛ դարձցուք առ նոսա. և մի ոմն ՚ի նոցանէ իմաստուն ասէ, ո՛չ է այդպէս. զի զաւելորդսն քան զպէտս ծննդոց՝ մերոց առնուն մարդիկ, և խնամեն մարդիկ զմեզ և զծնունդս մեր, զի առնումք շատ՝ քան թէ տամք. և ունեալք զայս՝ ուրախ եղեն ։

Խրատէ առակս զբրթմնջող սպասաւորս, որք շատ կարծեն զինքեանցն քան զտերանցն զոր առնուն. այլ ունեալք յիմաստնոց գիտեն՝ զի սակաւ է ինքեանցն ։

ՁԱ։

Խոյ եհար եղջերօք գլխոյ զծառ բազում անգամ, և թափեաց զեղ-

 ջեւրան ,

ջեւրան , և սկսաւ անիծանել զնա ․ և նո՛ր պատասխանեալ ասէ , քեզէն եղեր պատճառ՝ զի՞ մեղադրես ։

Օվայրապար անիծանողսն յանդիմանէ առակս , որք ցասուցեալ ինքեանց ախտիւք՝ զայլս պատճառեն ։

ԶԲ ։

Հօտ՝ յերթալն իւրեանց շարժէին դմակք նց , և սկսան զնս բամբասել հօրանք այծից , թէ ընդէ՞ր նըման մե՛զ ոչ երթայք պարկեշտս ․ և զի նախանձ մանաւանդ էին բամբասանքն ։

Յանդիմանման կացուցանէ առակս՝ ըզբարս նախանձոտաց ․ յառաջէլ ումանց շնորհի՛ բամբասեն ․ և ինքեանց՝ զի ոչ ունին , 'ի պարկեշտս համարին ։

ԶԳ ։

Նոխազն առեալ յայծից եմուտ 'ի դժուա՛րս քարանձաւաց ․ և տեսեալ գայլուն , և եկեալ հարցանէ , թէ՛ զի՞նչ այդր գործէք , և ասէն միայ-

նաւկեացք՝ աստ լինիմք զբօսաւորն
օր , և հաւատացեալ գայլուն՝ եթող
զնա և գնաց . և նոքա իջեալ անտի
գնացին խաղաղութբ զճանապարհս
իւրեանց :

Ուսուցանէ առակս , թէ անմիտ է
զխպող ստութբ ազատիլ 'ի վտան-
գէ թշնամեաց . և է անեպեր :
Սորին է իմանալ զերանաւէ խօսից , որոց
երկդիմի բանիւք ընդ երբեմն թագուցանել
զճշմարտութիւն 'ի կարևոր դէպուածս : Նմ
ան է 'ի վերոյ և ստորին ԾԲ :

ԶԴ :

Անասուն կենդանեաց եկեալ ա-
ռէն առիւծուն . ամենայնիւ իբրև
զիշխան վարէր , այլ միով իբրև ըն-
դող՝ զի զհետ քո անյայտ առնես . և
իբրև զվտանգեալ 'ի նմանէ՝ հնարե-
ցան խափանել . ընդ այս տրտմեալ
յայտնի շրջէր , և գիտելով նոցա՝
ազատեալք 'ի նմանէ լինէին :
Հնարս առակս ուսուցանէ , 'ի գո-
վութեց և 'ի պարսաւանաց յոմանց
ազատեալ 'ի չարէ :

ԶԵ :

ԶԵ :

Բեկեալ առիւծու ոտք՝ որոնջէր զընաւ կենդանեաց, եթէ հարկատուք իմ էք՝ զի իշխան գազանաց եմ, ընդէ՞ր այժմ ոչ պատարագէք՝ զի դարմանեցայց . և ասեն, զի՛ ՚ի քէն ինչ ո՛չ գտաք պահպանութիւն ո՛չ յարջոյ և ո՛չ ՚ի գայլոյ՝ և ո՛չ յայլ ինչ գազանէ . նաև ո՛չ դու իսկ ՚ի մեզ խնայեցեր, այլ մեզ պատառագել ո՞յ արժան է, որ այդպիսի չարեաց զքեզ պատահեցոյց :

Յայտնի է առակիս միտք, զի չարք յառաջնորդաց յաշխարհայնոց և յեկեղեցականաց՝ տանջելով զհնազանդեալսն, և ո՛չ յայլոց պահեն ՚ի վըտանգէ . և ըստ արժանոյն անկեալք ՚ի չարիս՝ ո՞յ գոհութիւն մատուցուք՝ զի ո՛չ ՚ի մէնջ եղև :

ԶՕ :

Առիւծ և արջ և գայլ ՚ի միասին ցանկացեալ, ասեն՝ ընդէ՞ր լինիմք հմակերք, ըմբռնեսցուք զոմն ՚ի մարդկանէ՝ զի ըստ օրինի խուրեանց

զօրացեալս մեր կերակուր մեզ պատրաստեսցէ . և կալեալ զոմն արարին խորտակարար . և նեղեալ առնն՝ հնարեցաւ ազատիլ, հերձեալ զփայտ մեծ՝ և եդեալ սեպս յիւրաքանչիւր կողմանս , և ասէ ցառիւծ և ցայլսն , օգնեցէք ինձ պատառել զփայտս , դիք իւրաքանչիւր զձեռս ՚ի ներքս և ձգեցէք . և իբրև եդին , սատոյց զերիթմն , և մնացին անլոյծ . և առեալ զտապարն՝ սկսաւ ՚ի ջախել , և ասէ՝ զսկիզբն յառիւծէն արարից ։

Օ անհրահանգ տենչանս յանդիմանէ առակս՝ զի պատճառ լինին ոմանց չարեաց . և լինի բազում անգամ՝ որ նախ պատահի սկսողաց ։

ՁԱ ։

Արջու ցաւեցին որովայն , եհարց զաղուէս դեղ . և նա ասէ , յայր բարեպաշտ՝ է այս անուն դեղ , երթիցես անդ՝ և տացէ մեղր որ յոյժ օգուտ է քեզ . և իբրև մերձ եղև ՚ի գեւղն , և շունք անդէն փախուցին . և սկսաւ մեղադրել աղուեսուն . և ասէ

ասէ աղուէս . առանց դպրութեան է այրն , որ զքեզ 'ի շանցն ոչ ազատեաց՝ և ոչ ետ դեղ . և արդ՝ եկ տարայց զքեզ առ կրօնաւոր ոմն հրմուտ ա̄ծեղէն բանից . իբրև ետես կրօնաւորն՝ սկսաւ թշնամանել ըզնոսա . և աղուէսն եցոյց զմուտ մեղուոյին . և արջուն մտեալ՝ զմի եկեր փեթակ , և զմի առեալ գնայր . և կրօնաւորն անիծանէր զաղուէսն , իբրև զպատճառ վնասուն . որում ասաց եթէ տմարդութիդ արար քեզ զայդ՝ ես անպարտ եմ . զի ոչ ետուր դեղդ՝ ետուր փորոյ . և ոչ ետուր դեղ :

Աշխարհականն իբրև զտգէտ անվնաս մնաց , և 'ի կրօնաւորէն վրէժ առաւ իրաւացի . զի յուրշտութենէ բազում այսպիսի պատահի վնաս 'ի նենգաւորաց առաջնորդութենէ՝ 'ի գազանաբարոյ արանց :

ՁԲ :

Եգիտ աղուէս զգայլ կուրացեալ , և եմուտ նմա առաջնորդ վարձուց աղագաւ . և 'ի միում աւուր գայ-

թադղեցոյց 'ի ջուր յակամայ. և նա ոչ հաւատայր, այլ սպասէր մերժ առնուլ. և երկուցեալ աղուեսուն կամէր փախչել, և ոչ կարէր՝ զի ըմբռնեալ ունէր. և ասէ, մազի՛կ զաւիկ է, տարայց զքեզ յեկեղեցին՝ զի կերիցես մատաղ. և ուրախ եղեալ գայլուն, և գնացին 'ի մաղիւն. և տարեալ զնա՝ արկ շանց, և ասէ գայլն, այս է մատաղն ո՞ չար սպասաւոր. և նա ասէ՝ այդ է, զի այդպիսի չար կուրի, այդ՝ և ոչ այլ ինչ վայել է:

Օռակս զայս պարտիմք իմանալ, զի զղջացեալք նենգաւորք և առաջնորդեն կուրաց. և թէ յայլ ինչ բարիս դարձեալք՝ չարաբարոյք հրապուրեն զնոսա յառաջինն դառնալ նենգութի. որպէս պատահեաց գայլուն և աղուեսուն:

ՁԹ.

Գայլու ծերացեալ՝ գնաց առ հօտն, և ասէ՝ ապաշխարող այժմ եմ. և շատ զձեզ տրտմեցուցի, և մն այն կամիմ գալ, և աւել տան ձեր ածել,

ծել, զի թողութի՛ լիցի, և զման-կունս ձեր պահել յայլևս դայլոց. և ուրախացեալ շանցն ասեն՝ մի՛ ևս մեղանչել նմա, և կայր և սպասէր՝ մինչև եղեն գառինքն մեծ՝ և սկսաւ յուտել և 'ի պատառել, մինչև ու-տաւ 'ի բազմաց՝ և սատակեցաւ:

Խրատս այսպիսի տայ առակս՝ ոչ հաւատալ փութով սովորից չարաց, զի հնացեալ՝ բնութի՛ լինի, և առ-նոյն քարշէ՝ լինելով որդի սատակ-ման:

Դ։

Շանց առաջի եկեալ՝ ասեն թա-գաւորին իւրեանց. ամենեցուն է-տուր պատճառ կենաց, մեք զիա՞րդ-ապրեսցուք: Եւ ապրեսջիք: Եւ ասեն՝ այդ մեզ բաւական է, ապա թէ հիւր ոք մեզ եկեսցէ, զի՞նչ ա-րասցուք. և ասէ ցնոսա, այնքան գզեսջիք՝ զի դարձել մի՛ եկեսցէ:

Զհիւրամերժս և զօտարատեացս առակս յանդիմանէ՝ զի իբր օրինօք ունին զինքեանց հոգալ կեանս, և ատել զհիւրս:

ԿԱ.

Մկունք համանգամայն հրեշտակս առաքեն առ կատուն՝ և ասեն, զի՞նչ քեզ մեղանչեմք՝ որ այդքան զմեզ հալածես, զի՞նչ քո ուտեմք. և նա ասէ, ո՞չ գիտէք եթէ յայն սակս ընդ մեզ մարդիկ դարմանեն, զի զամբարս նոցա մեք պահեսցուք. արդ՝ եթէ դուք այժմ ո՛չ մեղիցէք, համարձակ շրջեսջի՛ք, և ոչ ի՛նչ ձեզ վնասեցից, և զայս երդմամբ հաստատեցից. և ձեռն եդեալ ՚ի գլուխ երդուաւ. և մկանցն համարձակեալ՝ կամեցան զանկեալ հատոն առնուլ. և յարձակեալ ՚ի վր̅ կատուն կալաւ զբազումս ՚ի նոցանէ. և ասեն, ո՞չ ապաքէն երդուա՞ր՝ անկեալ հատի ոչ առնուլ վրէժս. և նա ասէ՝ ո՛չ երդուայ, այլ ըստ սովորութե̃ ընդ գլխով զձեռս արկի:

Նման իսկ է առակս կեղծաւոր երդուեցողաց, զի և ո՛չ պայմանի մնան և ո՛չ ուխտի. այլ ստեն՝ դիպող միայն ժամ գտեալ:

ԿԲ.

Գ.Ը.

Ընձու զհետ վազէր որսուն՝ միջամը-
տուր եղեալ՝ զչարեալ հարկանէր,
և անխծանէր զկորիւնն իւր. և դար-
ձեալ զղջացեալ ողբայր:

Զխստասիրտս առակս պարսաւէ,
զի 'ի դիպուածս չարս անհամբերք
եղեալ՝ զընտանիս տրտմեցուցանեն,
և դարձեալ զղջանան:

Գ.Գ.

Գողղբորէ ըմբռնեաց առիւծ. և
նա ասէ՝ զմեռեալս ուտեմ, զի կեն-
դանեաց ոչ յաղթեմ. իսկ դու զի
յաղթող ես, անդանդաղ զայդ գոր-
ծես:

Զբռնակալ իշխանս առակս բամ-
բասէ, զի զգողս պատժեն, և ին-
քեանք բռնակալութեամբ զնոյն գոր-
ծեն, ըստ յանդիմանութեան ա-
ռաքելոյ:

Գ.Գ.

Օճագար եհարց աղուէս և ասէ՝
Եթէ զի՞ է զի ես նուաղ միշտ, և

դու այդքան ստուա՞ր. և նա ասէ՝ զի ոչ բազում ինչ հոգամ, և գըտեալ զամենայն ինչ ուտեմ:

Զանհոգութիւն առակս ցուցանէ՝ պատճառ առողջութեան, և զդիւրաճաշակն անհոգութե՛ն:

ՂԵ:

Հարցաւ նապաստակ, թէ ընդէ՞ր այդքան զանգիտող ես. և ասէ՝ զի շունք և արծիւք, և մարդիկ ևս որսան զմեզ, որով իրաւացի է երկընչել:

Յառակէս խրատել 'ի դէպ է. զի բազում են թշնամիք կենաց մեր. և միշտ երկիւղի՛ զգուշանալի է:

ՂԶ:

Մեղադիր եղեն ոմանք կղբու, եթէ զիա՞րդ 'ի ջուր յաճախ դեդերիս. և ասաց, զի ոչ շատանան զերկուորիս առ կենօք առնուլ, այլ և մահուամբ մերկ 'ի մորթոյ առնեն:

Զչարաց տերանց առակս ազդէ, զի կենօք տանջի և մահուամբ:

ՂԷ:

ՂԱ:

Օ վագր նախատէր որսորդ. զի ձգելով զնաստած իւր եկեղ զնա. եւ նա ասէ՝ զիա՞րդ եւ դու չիցես բաղում ամբաստանութեան արժանի, զի նետիւ եւ սրով խոցոտես զիս:
Այնոցիկ առակս նմանի, որ դիմեն զոմանս սպանանել. եւ ընդդիմակ ցացն նախատինս դնեն, թէ ընդէ՞ր ոչ տան թոյլ զինքեանս՝ սպանանել, որ ոչ է դիւրին առնել:

ՂԲ:

Եգիտ աղուէս դիրս ինչ. եւ դնաց առ տգէտս ոմանս, թէ քահանայ եմ. եւ կարգեցաւ քահանայել. եւ յաւուրս տօնից բարձրաձայն աղօթէր, եւ յօժարադոյն զաղ օրհնէր, եւ 'ի յայլ աւուրսն հեղգայր. եւ 'ի լինել զենման մատաղոյ, զարիւնն եւս լեզոյր, եւ 'ի մեղադիր լինելն՝ ասէ, նուիրեալ է՝ եւ այդպէս արժան է առնել. եւ 'ի լինելն յայտնի կեղծաւորութեան նորա՝ գնաց գաղտ:
Սեկնապէս ունի առակս զմիտսն,

զի կեղծաւորք՝ որ ընաւ չիցեն քա-
հանայք՝ պատրեն զոգէսս, և թէ
միտ դնեն, 'ի գործոց իւրեանց յայտ-
նին. և երևելի լեալ գնան հալա-
ծեալք։

ՂԹ։

Ետես կապիկ զմարդում զի լուա-
նայր, և լուացաւ. ետես զի 'ի
բարձրաւանդակ ելեն՝ աղաղակեաց,
արար և զայն կապիկ. իջեալ ետես՝
զի գէշ ուտէր շուն, և սկսաւ կա-
պիկ. և 'ի մեղադիր լինելն ասաց՝
աշխարհի եմ. լուանամ և սրբիմ. զի
զտեսեալն գործէ։

Արդ իսկ է առակս. զի զբազում
չարիս տեսանելով գործեն, և լուա-
ցեալ ասեն սրբիլ, զպատճառն 'ի
մոլար առաջնորդն կուտելով։

Ճ։

Թագաւոր ոմն ետես տեսիլ. զի
իբրև զանձրև իջանէր աղուէս. և
քարոզ հրամայեաց կարդալ, եթէ
որ զիմն մեկնեսցէ տեսիլ, հազար
տաց դահեկան. և լուեալ այր ոմն
աղ-

աղքատ. և երթեալ ասէ՝ եթէ կերիս աւուրս տացես ինձ ներումն, և յայտնեցից քեզ, և եղեալ յանապատ շրջէր խոկալով: Եւ էր անդ վիշապ՝ և ետես զայրն տարակուսեալ, ասէ, զինչ ինձ տացես՝ եթէ զտեսիլն յայտնեցից քեզ զթագաւորին. և նա ասէ՝ զոր ինչ խոստացաւ թագաւորն, կէսն քեզ եղիցի. ասէ վիշապն. երթ և ասա՝ թէ ժամանակ է այսուհետև, զի մարդիկ նենգաւորք եղիցին և խաբեբայք՝ իբրև զաղուէս. և երթեալ ասաց. և հաճոյ թուեցաւ ասացեալն, զի նման այնմ իսկ էին և մարդիկն. և ետ զհազար խոստացեալ դահեկանսն. և այրն ստեաց վիշապին, և ոչ դարձաւ անդրէն առ նա: Եւ զկնի դարձեալ՝ այլ ետես տեսիլ, զի իբրև զանձրև իջանէր ոչխար. և հրամայեաց կոչել զայրն, զի նման առաջնոյն մեկնեսցէ. և նորա զնոյն խորհրդեալ ներումն, և ամաչէր իբրև զապերախտ երթալ առ վիշապն. և գնաց զանձն պարտաւորելով՝ ասէ՝ մեղայ քեզ. յայտնեա զերկրորդս,

և

և տաց քեզ զառաջինն՝ և զերկրորդս. և մեկնեաց նմա ոչ յիշելով զյանցումն, և ասէ՝ երթ և ասա. թէ ժամանակ գայ և եկեալ է՝ զի մարդիկ իբրև զոչխարս պարզամիտք իցեն. և երթեալ մեկնեաց, և այնմ հաւանեալ՝ ետ նմա հազար ևս դահեկան. և առեալ առն տարաւ վիշապին՝ ընդ առաջին և ընդ վերջինն՝ հազար դահեկան։ Զկնի այնորիկ դարձեալ այլ ևս ետես տեսիլ, և ահա իբրև զանձրև իջանէր սուսեր. և հրամայեաց դարձեալ զայրն կոչել, զի և զայն ևս մեկնեսցէ. և առն զնոյն խնդրեալ ժամանակ՝ և երթեալ առ վիշապն. և նա առժամայն մեկնեալ իբրև բարեկամի՝ ասէ, երթ և ասա թէ ժամանակ է՝ զի մարդիկ յարիցեն բռնաւորք և սուսերաւորք. և եկեալ պատմեաց թագաւորին, և էառ ըզհազար դահեկանն. և ել գնաց առ վիշապն, և ասէ 'ի մտի՝ թէ ընդէ՞ր այժմ թողից վիշապիս զհազար դահեկանս, և կամ զհինգ հարիւր այլ ևս բերից. այլ հարից զվիշապս և սա-

սատակեցից • և ջանայ հարկանել զվիշապն , և ոչ աջողեցաւ նմա՝ զի խոյս ետ նմա վիշապն • և այրն զղջացեալ և խորհէր թէ չարիս գործեցի , զի թէ այլ ես հարկ հասանիցէ՝ որպէս եկից առ սա • և տեսեալ վիշապին զայրն սորջացեալ՝ ասաց նմա , այր դու մի տրտմիր , զի ոչ յանձնէ ինչ արարեր , այլ ՚ի բերմանն ժամանակէ • զի սատէն քո՝ ՚ի կեղծաւորաց ժամանակին , և զղջանալն և տալն զհազար դահեկանն ՚ի միամտաց ժամանակին • և հարկանելն զիս՝ ՚ի բռնաւորաց ժամանակին ։

Ո՛չ այլ ինչ առակս ցուցանէ՝ բայց զժամանակին գիտել զմարդիկ , և զգուշանալ անձանց , զի զանազան բերէ ժամանակն մարդս , երբեմն նենգաւորս , և երբեմն պարզամիտս , երբեմն բռնակալս • և նման այսոցիկ այլս բազումս ։

Ճ՛Ա ։

Փիղ ետ զորդի իւր ցպղատոն ուսանել իմաստասիրութ՟ի • և նա զա-

ռա-

ռաջինն հրահանգէր զնա դձիւլ ՚ի լսարանին , և նա ոչ կարէր . ապա ասաց նմա զգլուխն խոնարհեցուցանել յերկիր , և զայն ևս ոչ կարաց . դարձոյց զնա առ հայր իւր և ասաց , ՚ի տունս թագաւորի վայել է որդի քո՝ միշտ յոտն կալով , և ոչ յիմն լսարան , զի ոչ նստել կարէ , և ոչ զգլուխն խոնարհեցուցանել ։

Յառակէ աստի խրատիմք զիւրաքանչիւր կարգի ընտրել զանկաւորն՝ կազմածիւ՛ և բարուք և այլովք այսպիսեօք ։

ՃԻ ։

Ուղտ եհար դարմանիչ իւր . և յոյժ ցասուցեալ ասէ . տես մի՛ հարցես զիս յորժամ տրտում իցեմ , ապա եթէ ոչ՝ մեռանիս ՚ի ձեռաց իմոց . և եհարց թէ զինչ նշան իցէ տրտմութե՟ քո՝ զի գիտացեալ ոչ հարից զքեզ , և ասէ՝ յորժամ տեսանես զներքին շրթունս իմ կախեալ , և զոտս իմ զի ձայն ոչ ածէ , նշան տրտմութե՟ է . և նա պատասխանեաց թէ յամենայն ժամ այդպէս է ,

է , և ես ո՞րպէս գիտացից ։

Օ չարաբարոյից նշանակ տայ ա-
ռակս , զի ցասուցեալ միշտ են , և
երբեմն պատճառեն եթէ տրտում
լինելով խրատու յայն սակս ոչ տա-
րաք · զի ստութ̃բ ծածկեսցեն զչա-
րիս իւրեանց · բայց ոչ է հաւատա-
լի նենգաւոր բարուց ն̃ց ։

Ճ՛Գ․

Խոզ երթեալ առ քաղդէացիսն
յուսումն աստեղաբաշխութեան · և
հրամայեցաւ նմա յարուեստաւորէն
ընդ երկինս նայել , և պշնուլ · և ոչ
կարաց՝ զի բնաւորեալ է անշրջելի
ունել զպարանոց · և ասացաւ նմա
լռել · իսկ նա երկրաւոր ասաց ու-
նել իմաստութի̃ , ըստ որում զեր-
կիր բրէ · և լուաւ թէ վ̃ն այնորիկ
ոչ պատշաճիս երկնաւորին , զի տար-
փող երկրաւորի եղեր ։

'Ի դէպ գ̃յ այս առակ այնոցիկ , որ
նման խոզից միշտ ընդ երկիր բևե-
ռեալ են · իբր զի յերկինս նայել , և
զգործ տեսանել ձեռաց ա̃յ ոչ կա-
մին ։

Ճ՛Գ․

Ճ՛Դ։

Երթեալ էշ կրօնաւորիլ 'ի լեառն․ և զարհուրեալ 'ի դառնութենէ տեղ֊ւոյն, և զի խրատէին անհեղգ լի֊նել, ապաղակեալ փախեաւ ասելով՝ 'ի խառան 'ի խառան․ իբրև զի ջեր֊մին է խառան, և յայնմանէ եկն կրօ֊նաւորիլ ։

Ի՝ դէպ գոյ այս առակ այնոցիկ․ որ յաշխարհէ և յանտանական վարուց գան յանապատ, և զանգիտեալ 'ի կրօնից և 'ի խրատու միանձանց, դարձեալ դիմեն յաշխարհ՝ յիշելով զառաջին վարսն ։

Ճ՛Ե։

Նախատէին զջորի՝ իշորդի լինել, և նա պարծէր մարբն, սակայն պատ֊տեցաւ․ զի հզօր է 'ի հօրէ ազգ՝ քան 'ի մօրէ ։

Բան յայտնի է առակիս, զի անկա֊ւոր թագաւորութիւն և այլն ամե֊նայն 'ի հարց՝ քան 'ի մարց պատ֊շաճի ։

Ճ՛Զ։

ՃՕ:

Սրբոխտացեալ ձի, և հնազանդ լի-նել հեծելոյ ոչ կամեցաւ, և 'ի շըր-ջել անդր՝ պատահեաց նմա առիւծ, և 'ի նմանէ փախուցեալ՝ հանդիպե-ցաւ արջ, և 'ի նմանէ զերծեալ՝ դի-պեցաւ գայլ, և այլ սոյնպիսիս. և խոնարհեալ դառնայ հնազանդելով, ոչ վ̅ն դարմանի, այլ զի 'ի չար մա-հուանէն ազատեսցի:

Բան առակիս պարզ է և մեզ առ-նել. զի ոչ միայն 'ի դէպ է հնազան-դել ա̅յ վ̅ն դարման աստէն առնլոյ, այլ զի 'ի դիւաց և 'ի յաւիտենից չար մահուանէն ազատեսցուք:

ՃԻ:

Գոմէշ կամեցաւ ուսանել երկրա-չափութիւն. և 'ի չափելն անդ տաղտ-կացաւ, և երթեալ անկաւ 'ի շամբ ինչ, և 'ի վարդապետէն իբրև զան-ժոյժ մեղադրեցաւ. որում ասաց՝ մինթէ զերկիր միայն չափել 'ի դէպ իցէ, եղիցիմ ես ջրաչափ:

Գոյ 'ի դէպ այս առակ այնոցիկ, որ

ըղ-

պտղմուտ վարս թողեալ, և դար-
ձեալ յառաջինն դառնան սովորու-
թի՛, և մեղադրեալք ասեն. մի՞թէ
պարկեշտ միայն էին, այլ և մեղա-
սէրք, նոյնպէս և մեք։

Ճ՛Ի։

Կամեցաւ գոմէշ զդարմանիչ իւր
հարկանել, և ո՛չ կարաց, և տրտն-
ջէր զն̃յ՝ թէ զեղջեւրս իմ ուղիղ
ոչ արար, այլ ողնեալ. և դարման-
չին պատասխանեալ ասաց. գիտէր
ա̃ծ զչար կամս քո, և վ̃ն այն հնա-
րեցաւ՝ այդպիսի բուսանել քեզ եղ-
ջեւր։

Յարմարի առակս ոխակալաց. զի
ըստ կամաց ն̃ց և ո՛չ երբէք տայ ա̃ծ
'ի ձեռս ն̃ց առնուլ վրէժս։

Ճ՛ԻԱ։

Պատերազմել վիշապ ընդ եղջերու
կամեցաւ. և խորհէր 'ի դաշտի, որ-
պէս թէ եղջերու 'ի հարթոջ ո՛չ կա-
րէ հարկանել. և 'ի լինել մարտին,
ոտիւք եւս պարտէր, և 'ի յորջ մը-
տեալ՝ անտի եւս մերժէր շնչով, և
մը-

մտեալ 'ի ջուր՝ ուստի ըմպէր եղջե-րու, զի անդ հարցէ. կոխէր և անդ, և յիմի յաղթող երևէր ։

Յարմար իմն է նշանակս միայնակե-ցաց, և բանսարկուին մարտի. զի թէ երկրաւոր վարուք մարտնչի՝ առ-ոտս զերկրաւորս հարկանէն, և ե-թէ նեղութե՝ խորհրդօք յաղթա-հարէն, և եթէ 'ի գիտութի մխի՝ անտի ևս հալածէն, և ամենե-քումբք յաղթող լինին նման տն ։

ՃԺ.

Գայլ սպասէր այծեման՝ զի ննջեա-ցէ, որպ զի այնու ըմբռնիցէ. և գի-տացեալ նորա՝ ոչ ննջէր զբազում աւուրս. և ընդարմացեալ գայլն նիրհեաց, և եկեալ առիւծ՝ սատա-կեաց զգայլն ։

Եւ այս իսկ առակ միանձանց պատ-շաճեալ է, զի սպասէ սատանայ ախ-տիւք ննջել, զի ըմբռնեսցէ. իսկ զը-ուարթունք եղեալ՝ տաղտկանայ սա-տանայ, և եկեալ առիւծն քն սա-տակէ զնա ։

ՃԺԱ.

ՃԺԸ.

Թոբէկ թախանձեր զօձնի՛ թէ զոր֊դիդ քո սան առից, և բարեկամք լինիցուք. և իբրու յանձն էառ զկնի բազում հարկի, ասաց՝ եթէ վասն զի դժուարահամբոյր է, մերկացո՛ զնա՝ զի զխուրձն լիցէ 'ի զգուել. և պատրեալ արար. և իբրև ետ զնա, ակսաւ ուտել, և ձեռնհաս ոչինչ էր առնել. և գնաց բազում կոծով:

Օ խորամանկութիւն այլասեռից ա֊ռակս նշանակէ, որ զքրիստոնէայս պարզամիտս պատրեն՝ իշխանաց տալ զորդիս նց, զի պատուեալ մեծա֊ցուցանիցեն. և ոչ կամին թէ խրա֊տիչ ոք ընդ նս լիցէ, զի թափուր ա֊բարեալ զորդիս նց, ապականիցեն. որ և յայտ եղեալ խաբէութեանն, ոչինչ կարող են առնել, բայց միայն ողբան. նմանապէս և 'ի դստերսն է տեսանել:

ՃԺԹ.

Յուլագ զհետ երթեալ որսու, և ոչ յաջողեալ՝ զբուծանողն նախա֊տէր,

տէր. ո՛չ ուտէր, և ո՛չ ըմպէր, և ո՛չ հեծանէր. որում ասաց, անձին է մեղ, զի ոչ ժուժկալութիւն ուսաս, այլ հեղգութիւն:

Օդէմն ծուլից ունի առակս, զի սակաւ աշխատեալք եթէ հոգւոր եթէ մարմնաւոր, և ոչ յաջողեալք՝ ո՛չ յանձանց զվնասն վարկանին, այլ տրտնջեն զԱյ և զխրատչաց. որ և 'ի դէպ յանդիմանի՝ զինքեանս ունել պատճառս:

ՃԺԳ:

Հրաման ել 'ի Թագաւորէն կենդանեաց ցամաքայնոց՝ գալ առ նա ամենեցուն, և անյապաղ ամենեցուն ժողովեալ եկին. իսկ քարաթաւշ և մողէզ և խլուրդ՝ եկին և նոքա առնուլ պարգևս. զի այնորիկ աղագաւ կոչէր, զի ըստ իւրաքանչիւրոցն պատու՛իցէ. և ծաղր ամենեքեան առնէին, և մեծարեաց զամենեսեան ընդ կարգի իւրեանց: Եհարց և զնոսա եթէ զինչ սպաս ինձ ունիցիք՝ զի պատի՛ւ յինէն առցիք. քարաթաւշ, և մողէզ ասեն, քարա-

րամուտ եմք, 'ի բերդս Թշնամեաց տեառնդ մերոյ մտանեմք, Թէ յաղԹել ոչ կարեմք՝ զօրս անդ հանեմք. իսկ խլուրդ ասաց, Թէ 'ի քաղաքս մտանեմք՝ ականս հատանելով, և այսմ հաւանեալ պատռեաց և զնո զքամահեալսն 'ի բազմաց:

Ընաւից կարօտ լինել մեծամեծաց և փոքունց առակս ցուցանէ, ոչ միայն Թագաւորաց, այլ ամենեցուն՝ իշխանաց և այլոց աշխարհականաց, նմանապէս և յեկեղեցիս. զի պէտս ունին փոքունց և անարգաց:

ՃԺԴ.

Թռչունք առ հասարակ զաղաղակ բարձին, եԹէ չար է իշխանս մեր արծիւ, զի միշտ 'ի մէնջ կերակրի՝ և յայլոց որսողաց ոչ պահէ. և լուեալ ասաց՝ եԹէ զինչ քան զայն ձեզ բարի, զի երկու ծնանիմ որդի՝ և զմինն սպականեմ. զի մի ծանր ձեզ եղէց. և մերձ լինելով իմ՝ ոչ ոք կարէ որսալ զձեզ. և այլ ուրեք յանպատրաստի զձեզ գտեալ՝ որսան. զուր

զինչն ամբաստանեք ։

Ըստ առակիս սովոր են առնել Թագաւորք ամենայն, առ իւրեանս ունել որդի՝ ժառանգ Թագաւորութեան, զի մի պատճառ կործանման լիցեն յաշխարհի. և 'ի մերձ կեալն նոցա՝ չիշխէ ոք գործել չար ։

ՃԺԵ ։

Զագք ասեն ցծնողս իւրեանց, թէ ընդէ՞ր նման արծուոյ և բազէից՝ կենդանիս մեզ ոչ որսայք, այլ զմեռելոյ ոսկերս բերէք մեզ 'ի կերակուր. և նոքա ասեն, որդեակք՝ վասն այն արար զմեզ Աստուած երկայնակեաց, զի ոչ զկենդանիս սպանանեմք՝ այլ շատիմք մեռելովք, նման քահանայից՝ և ոչ ըստ օրինակի իշխանաց՝ զկենդանեաց յափշտակեմք ։

Արդարապէս վարիլ մեզ առակս կամի, ճշմարիտ և անկաւոր ընչիւք մեռելոց. և ոչ զկենդանեաց անիրաւութեամբ յափշտակել. որով երկայնակեաց լիցուք յերկրի ։

ՃԺԸ.

Բազէ զհետ մտեալ աղաւնոյ, և
նորա աղաղակեալ ասէ, պատարագ
եմ տէրունի՝ մի՛ ինձ մեղանչէր. և
նա ասէ, պատարագն տէրունի 'ի
տէրունի սեղանն իցէ՝ և ոչ աստ յօդս
շրջիցի, և հարեալ եկեր զնա:

Դէմք առակիս առ այնոսիկ է, որ
'ի մահուանէ զանգիտեալք՝ ասեն
թէ զանձինս ա̃ն նուիրեալք եմք,
բնակել յանապատ. զոր 'ի դէպ իսկ
ասէ՝ թէ այդպիսեացդ տեղի կրօ-
նաւորք են, և ոչ վայրապար շրջիլ
յաշխարհի. որում ոչ խնայէ՝ այլ
ըմբռնէ:

ՃԺԹ.

Վարուժանի տեսեալ զբազմորդի
զլոր՝ գոհանայր զա̃յ, և խնդակից
նմա լինէր. և ասէ լոր, եթէ ճշ-
մարտութեամբ գոհանաս՝ երանի՞ է
քեզ. և անդէն եհար զմի 'ի ձագուց
նր՝ և ըմբռնեաց. ասէ լորն՝ ահա
յայտ եղև, զի ոչ վասն ա̃յ գոհա-
նայիր՝ այլ վ̃ն ագահութե̃ն:

Յայտ.

Յայտնէ առակս զբարս իշխանաց, զի ուրախ լինին ընդ ձեռամբ անկելոց ընդ յաջողուածս, ինքեանց վարկանելով զնոցայն՝ քան թէ ընտացողացն :

ՃԺԸ.

Ի ձեռաց շահենի՝ յորսալն զերծաւ ձագ հաւբալի, և ասաց՝ եղիցի սպատարագ իմն. ծաղր արար զնա հաւբալն, եթէ զոր ձեռօք մատուցանես, այն է սպատարագ իմն :

Ո հովուին ձևացուցանէ զբարս՝ առակս, զի զկերակրեալս գաղանաց և զբեկեալս գայլոց՝ նուէրս իմն ասէր լինել :

ՃԺԹ.

Ցլին զձագս տեսեալ զհաւուն՝ խոստանայր ընծայս սոյն մատուցանել սարդսի, եթէ յաջողեսցէ նմ որսալ զնոսա. և յիջանել առնուլ զորսն՝ խոչ հարեալ ՚ի նա կուրացոյց զաչս նր, և ամբաստանէր զսիւն եթէ ոչ օգնեաց նմա. որում ծանոյց, եթէ ճպտու սարդք ոչ օգնեն՝ այլ

թարւոյ ։

Սաստէ առակս այնոցիկ, որ ՚ի չար գործս զսուրբս աղաչեն առիթ լինել, և ո՛չ օգտին. քանզի անմտութե տխմարացն ոչ անսան ս՟րքն, և ո՛չ լսեն անդէպ բանից նց ։

ՃԻ ։

Օ ջայլամն տեսեալ չիտ՝ զի մեծամեծս արկանէր ձուս, և այսմ տարփող եղեալ՝ հարցանէր ուսանիլ. որում ասաց՝ թէ հուր ճաշակեմ, և վասն այն այդքան հզօր արկանեմ ձու. և զայս արդար կարծեալ՝ ճաշակեաց հուր՝ և մեռաւ. ոչ խորհեցաւ թէ ո՛չ միայն այն է պատճառ, այլ և մեծութի հաւակի ։

Օ փայրապար տափանս առակս յանդիմանէ. զի զգործս տեսեալ հզօրաց՝ ցանկան, ո՛չ ընդ միտ ածեալ զինքեանց տկարութի. զոր թէ և ուսանել իբրև զարուեստ կամին, ծաղր զնոսա առնեն, ո՛չ զտխրապէս պատճառն յայտնելով, զոր ՚ի դէպ է նոքեանց իմանալ ։

ՃԻԱ ։

ՃԻԸ.

'Ի տօնի սրբոյ զատկին՝ եկին Թըռչունք ամենայն, և խոստովանութ̃ հաղորդէին օրինացն, եկին ընդ նոսա սակռ և հողամաղ, և խոստովան եղեն քահանային, եթէ ոչ այլ ինչ գիտեմք խիղճ, բայց զի որսացաք մկունս և գործունս՝ և կերաք. և նա մերժեաց զնոսա պիղծ կոչելով. և նոքա երթեալ՝ որսացեն ձագս սուրբս, և մատուցին քահանային, և այսու պատրեալ արդարացոյց զնոսա ասելով, ոչ գիտացիք խոստովանել, զի այն ծերացեալ և 'ի Թևոց Թափեն Թըռչունք էին. և հաղորդեցոյց զնոսա:

Ագահ քահանայից առակս տայ տարացոյց, զի զպոռնիկս՝ և զայլս ևս պիղծս մերժեն յեկեղեցւոյ՝ երկեցուցանելով. իսկ յետոյ դարձեալ կաշառօք ընդունին պատճառելով բանս ինչ. և հաղորդեցուցանեն ըզնոսա:

ՃԻԹ.

Երամ ճընճղկու՝ երթեալ առ ա-

րագիլ, և աղաչեաւ զնա ասեն ․ 'ի բոյն քոյ տեղի մեզ տացես հանել ձագս, և յօձից զձագ մեր պահեսցես ․ և նա ասէ՝ զինչ ինձ առնիցէք՝ զի դայդ ձեզ առնիցեմ ․ և ասեն, աղօթս առնեմք, զի ձագք ձեր առողջութբ մնանիցին 'ի փստտակարութե օդոյ, և 'ի հանդերձեալսն կենաց արժանի լինիք յաղագս արդարութեն ձեր ․ և յաղագս այսորիկ տեղի ետ նոցա ․ և եղև 'ի հանել նոցա ձագ, տղայց օձ առնուլ 'ի նոցանէ, և տեսեալ տառեղանն՝ եհար սատակեաց զօձն ․ և շրջէր ևս շուրջ 'ի սահմանսն, միանգամայն սատակել զօձսն յաղագս փրկութեն նց ։

Օ մշտակցութի առակս ուսուցանէ տկարաց՝ յերկաքանչիւրսն վայելել փրկութի, սակս բարեգործութե նոցա ։

Ճ․Գ․ ։

Րու հրեշտակ առաքեաց առ արծիւ, և խնդրեաց զդուստր նորա հարսն, ասելով՝ դու տունջեան քաջամարտիկ ես, և ես գիշերոյ ․ պատ-

շա-

շաճիմք 'ի խնամութի․ և յետ քա-
ղում թախանձանաց յանձն առ-
տալ, և 'ի լինել հարսանեացն ,'ի
տունէ՝ լոյս ոչ կարէր տեսանել փե-
սայն․ և ծաղր առնէին բազմեալքն․
և իբրև եղև գիշեր՝ և ոչ հարսն ե-
տես լոյս , յաճախեաց և անդ ապ-
պանումն․ և վ՟ն այսորիկ փութով
լուծաւ հարսանիքն ։

Օ միտս իւր առաւել նմանեցուցանէ
այնոցիկ հաւատացեալ թագաւորաց
և իշխանաց , որ զդստերս իւրեանց
ըստ իրիք պատճառի՝ յամուսնութե
տան այլասեռից՝ խաւարելոց 'ի լու-
սոյ հաւատոց․ ուստի և ոչ է միաբա-
նութի , այլ հարկաւոր բաժինս ։

Ճ․ Գ․ ։

Օ արծիւ աղաչել սկսան թռչունք
միանգամայն որ ընդ ձեռամբ նր՝ և
սեն․ անյապաղ զհարկ քո տացուք ,
մի յարաժամ զմեզ զարհուրեցու-
ցես․ և նա դաշինս եդ , և կայր ընդ
նոսա խաղաղութբ բազում ժա-
մանակս․ և սկսան ապստամբել ,
այլ և այպանել․ և ժողովեալ խոր-

հեշտին եւ յիշխանութեան եւս ընկենուլ, պարծէր եւ ձրնձղուկ, եթէ յաչս նորա ծրտեալ կուրացուցանեմ. եւ իւրաքանչիւր՝ զօրութք իւրով պարծէր. եւ սկսան մարտ եւս դնել. եւ նորա ոչ տարեալ յարձակեցաւ ՚ի վերայ, եւ զբազումս ՚ի նոցանէ սատակեաց:

Տպաւորէ այս առակ զգէմս հաւատացեալ Թագաւորի եւ զանհաւատից, որ բարեպաշտութք խաղաղութն առնեն. եւ նոքա ապախտացեալ ապստամբեն, զպատճառս խաղաղութե ոչ գիտելով. եւ այպանեն, եւ պատերազմ եւս շարժեն, եւ ակամայ լինին մահ արկանել նոցա անխընայ:

ՃԻՆ:

աւ ընտանի՝ յըմբռնել ստացողին իւրոյ, յոյժ աղաղակէր. եւ ոմանք մեղադիր լինէին, եթէ զմէ՞ վայրապար կուխչս ամբառնաս. որոց ասաց, թէ զարհուրիմ, զի ոչ յամենայն ժամու մ՚ն բարոյ ըմբռնէ. զի երբեմն գլխ ՚ի վայր կախէ, եւ բազումաւուր

ձա-

Ճանապարհ տանի . և երբեմն 'ի վ՟ր կայծականց խորովէ և ուտէ ։

Զբարս տերանց առակս յայտնէ , զի ո՛չ է յամենայն ժամու բարի 'ի նոցանէ գտանել , թէպէտ և քաղցր իցեն . այլ երբեմն և չարի ակն ունել արժան է . և զգաստ կեալ , և պատրաստութ՟բ վարիլ ը՟ ն՟ս ։

ՃԻԶ ։

Զձագս աղաւնոյն բազում անգամ առեալ օձն , և գովէր զմիամտութ՟ն նորա . որում իսկ ասաց , ո՛ խստասիրտ այր դու . եթէ ինձ ասացաւ միամիտ , մի՛թէ քեզ հրամայեցաւ՞ արիւնարբու լինել . արդ՝ յա՛յտ է թէ չարամտութ՟բ գործես ։

Զրկողաց առակս բերէ նշանակս բարուց , զի գիտեն՝ եթէ անոխակալ առաքինիք լինին , առաւել չարանան և գովեն զվարս ն՟ց , որով և յանդիմանին . զի թէ ասացաւ առաքինեաց համբերել , այլ ո՛չ եթէ ն՟ց հրամայեցաւ զրկել . արդ՝ յա՛յտ է եթէ յանդգնութ՟բ գործեն ։

ՃԻԷ:

Երթեալք 'ի թռչնոց ոմանք հիւր
տատրակի, և տեսեալ զնա աղքատ
և գձուձ կրօնաւոր, և ցուցանէին
նմա տեղի անձուկ, և 'ի դէպ կրօ-
նաւորութե̃. միանգամայն զանա-
զան պահանջէին խորտիկս, զոր նա
ոչ ունէր. որոց ասաց՝ զերկաքան-
չիւրդ հակառակ տեսանեմ միմ-
եանց խորհուրդ:

Օ սովորութի̃ աշխարհականաց ա-
ռանկս յայտնէ. զի զկրօնաւորս տե-
սեալ, և զտեղի քարանձաւաց նոցա
ցուցանեն. և դարձեալ զպարարտ
կերակուր պահանջեն. որոց խոր-
հուրդն՝ ընդդէմ միմեանց. զի թէ
յանձաւս բնակիցեմք որպէս նոքա,
զիա՞րդ զանազան կերակրօք զնոսա
դարմանիցեմք ըստ կամաց նոցա:

ՃԻԸ:

Աքաղաղ բազում անգամ աղաղա-
կեաց՝ և ասէ, ա̃ծ իսկ գիտակ է,
զի մի՝ և կամ երկու բարբառն զը-
ուարթնոցն բաւական է. իսկ բա-
զումն՝

ջուամն՝ ծուլից վասն է . նա և ոչ այնու ծոյլքն զարթնուն . բայց զի ըղպատճառն հատից զպղերգից ։

Օ միտս առակիս այսպէս պարտիմք իմանալ, զի դրոց վարդապետութիւն՝ միանգամ և երկիցս բաւական է ըղդաստից, իսկ բազումն՝ հեղգից վա՛ է . և թէպէտ յայտնի է քարոզչաց, զի խստասիրտք և ոչ յայնմանէ օգտին, այլ զի մի պատճառեսցեն՝ եթէ ոչ լո՛աք, վասն այնորիկ յաճախս խօսին ։

ԺԻԹ ։

Պատարագ զէնմանն մատուցանել ագռաւ կամեցաւ, և զբազումս հրաւիրեաց՝ և եկին յօժարեալք . և զէնումն նորա էր մուկն հնացեալ, և սկսաւ ինքն հարկանել, և ապա այլքն . և եղև պատերազմ . և ըղբազմաց զաչսն փորեցին, և մերկ զմիմեանս արարին, և սկսան նզովել զպատարագ նորա, և զմատուցօղն ևս, և ասաց նոցա . թէ յաշակերտացն ուսայ 'ի . . . . զպիղծն մատուցանել, և դարձեն պատերազմել ։

Գիտելի է ամենեցուն առակս, զի զգեմս պատարագին ունին պըղծոյն . . . . :

ՃԼ.

Ազգ ձըկնձղկաց հրապարակ եդին խորհել զորսողաց . իսկ ծերունի ոմն ասէ, մի՛ ժողովիք, գուցէ լուծեալ զձայն թևոց թշնամեաց, և թուուցեալ՝ զվատասրտութիւն ձեր յայտ առնիցէք . այլ յեկեղեցիս դիմեալ աղօթեցէք առ ած . և ոչ լուծան . և յանկարծակի ձայն առին թևոց որսողաց, և լուծաւ երախանն :

Օ մեզ խրատէ առակս . զի յորժամ չիցեմք բաւական ընդդէմ կալ թըշնամեաց, բարի է ոչ ժողովելոյ ընդ նոցա տալ կարծիս, և դիւրաւ լուծանել յահէ նց, և զվատասրտութի՛ մեր յայտ առնել . այլ խրատու իմաստնոց յեկեղեցիս յաղօթս ապաւինել :

ՃԼԱ.

Մեռաւ որդի ագռաւուն՝ և սգաց յոյժ . եկին և բազումք յողբ նորա,

և

Եւ նա ձայն մեծ յօրինեաց օդաւորա֊ցըն ասելով, զայս 'ի քրիստոնէիցն ուսայ, եւ ոչ 'ի յայլազգեաց. զի ժլա֊տեալք՝ 'ի լաց, եւ ոչ 'ի հաց կոչեն. եւ զայս ազդուաւ արար, զի զբանն պա֊տարագին բժշկիցէ:

Ամենայնիւ առակս զսովորութիւն կարդաց նոցա թիւրս ցուցանէ՝ ըղ֊ձոյ, եւ զպատարագի, եւ զպղոց եւս:

ՃԼԲ:

Սովորաբար անձեղ յանտառս միշտ աղաղակէ, մանաւանդ 'ի տեսանել զոք 'ի կենդանեաց. եւ 'ի հարցանել ձագոյն, ասէ՝ զի թշնամիք միշտ ար֊թուն զիս տեսցեն, եւ մի՛ յորս ինչ մտաբերիցեն:

Արթունս զմեզ կամի առակս առ֊նել, զի յամենայնի զաղօթս եւ զօրհ֊ներգութիւնս 'ի բերան կալցուք. զի թշնամին ոգւոց մի՛ վստահասցի տալ պատերազմ ընդ մեզ. մանաւանդ յորժամ տեսցուք զնա դիմեալ առ մեզ, յաղօթսն յաւելցուք:

ՃԼԳ:

ՃԼԳ.

Մարեկ ետ զորդի իւր յուսումն քահանայութեան. եւ նա 'ի ուխտս եւ 'ի մրմունջս թեւակոխէր. եւ խրատէր քահանայն՝ օրհներգութեանց եւ սաղմոսաց փոյթ առնել, յորմէ սուգ եւ զղջումն յոգի գործի. իսկ նա 'ի պար յաւելոյր, թէ հօր իմոյ արուեստ ուրախութեան է պատճառ, իսկ քոյդ տրտմութեան. եւ թէպէտ ուսաւ յետոյ՝ թէ տրտմութիւն այժմուս բերէ ուրախութիւն յետոյ. սակայն անլուր եղեւ, դարձաւ 'ի տուն իւր:

Օ երկրաւոր ուրախութեանց զպատրանս առակս նշանակէ, որով զկատարածն իմանան, եթէ 'ի յողբ վախճանի, ոչ եւ որ իսկ ասաց. նմանապէս եւ հոգեւորին սուգ յուրախութիւն յանգի:

ՃԼԴ.

Հրաւիրի 'ի հարսանիս արջնագւաւ 'ի յանգեղէ, եւ նա հրաժարէր՝ թէ կրօնաւոր եմ եւ սգաւոր, եւ ընդ այն ոչ կարեմ գալ. հարկաւորէր հա-

Հանել զսուգ նո՛ր , և յանձն ոչ առնուլ ասելով , եթէ յայսմ աւուր Հանեմք , սակայն Հաշկաւորաբար ըղդենում յայլում աւուր . բարի է բընաւ չՀանել :

Օ կերպարանս կրօնաւորաց ունի առանկս , զի միշտ սևազգեստք են , և բնաւ սգաւորք , 'ի բնութե՛ն Հայելով մարդկան . զի թէ կամեսցի ոք առօրեայ զուա՛րճանալ , ո՛չ կարէ յերկար լինել . և զայս գիտելով նոքա , բարի վարկանեին միշտ նոյն օրինակ կալ :

ՃԼԵ :

Ճայեկ առ սագ ազերսէր , եթէ գիշերագէմ գոլով եմ՝ 'ի բնաւլից սպասաւիմ , և դու այդքան սպիտակ և պայծառ լինելով . աղաչեմ զի ուսուսցես ինձ նմա՛ն քեզ սպիտականալ . և նա կամակից եղեալ , ասաց թէ միշտ նմա՛ն ինձ լո՛ացիս ջրով . և 'ի լո՛անալն ելանէր սև նորա փետուր , և դարձեալ նոյն գայր օրինակաւ . և զայս դարձեալ աղաչէր ուսանել , որում ասաց թէ

ընդ

ընդ լռացմանդ զիմն ուսցիս լեզու ,
ապա կարիցես նման ինձ լինել . և
նա յանձն ո՛չ առնոյր զազգի մռուա֊
նալ զձայն . և մնաց նոյնօրինակ
գլխերադէմ ։

Մ՛եկնի այսպէս առակս . զի գլխե֊
րադէտ են ոգով ազգ պարսից . և ե֊
կեալ առ քահանայս՝ զպայծառութի
կամին ուսանել ոգով , զոր ասաց
զխորհուրդ մկրտութեանն ամբողջ֊
պահել . և նա լռ՛ացեալ 'ի մեղաց
փոխեալ լինէր . և դարձեալ զճշմա֊
րիտն խոստովանութին յանձն ոչ
առնոյր . նոյն օրինակաւ մնայր սեաւ
ոգւով , զոր չէ՛ արժան և ոչ ջրով
մկրտել՝ եթէ զհաւատս ո՛չ ընկալ֊
ցին ։

Ճ՛Լ.Օ. ։

Սիրամարգ զգեղեցկութի իւր ա֊
մենեցուն յայտնեալ , և գովեալ լի֊
նէր , և խորհէր թագաւորել . և ո֊
մանք իմաստունք խրատէին . և թէ
չէ՛ պարտ 'ի բանս հայել պատրա֊
նաց , զի ազգաւ է թագաւորել՝ և
ո՛չ այսմ ունկնդիր եղև . և լռեալ

ար֊

արքային թռչնոց , և եկեալ եհար , և զմանկունս նր̃ և զազգատոհմն նորա . և բազումք զթևս նորա , և զփետուրս քարշեալ մերկացուցին . թագաւորութե̃ ոչ եհաս , և յիւրոց գեղեցկութե̃ց ևս թափեցաւ :

Բազմաց ըստ առակիս պատահեաց պատրիլ , միով յաջողմամբն թագաւորել . հրապուրեալք 'ի բանս յորդորչացն , յինքեանցն անկեալք , այնմ ոչ հասին :

ՃԼԸ :

Ջերամն տեսեալ որսորդի զկաքաւի , սկսաւ խոստանալ նմ̃ պատիւ 'ի թագաւորաց տուն , և կերակուր ըստ կամաց պատրաստել , և անդէն խակ արկանէր կերակուր . և ոմանք խոկացեալ ասէին . չար է խոստումդ , և զազատութիւն մեր խափանէք , և 'ի կատարածի 'ի կենաց ևս թափէք . և զայլ ևս մեօք որսայք , այդմ ոչ հաւանիմք , և զոտս արձակեալ փախեան : Իսկ ոմանք պատրեալք 'ի դէմն նր̃ , դիմեալք 'ի կերակուրն և յընկերն , որ աղաղակաւ կոչէր ,

և

և անդէն ըմբռնեալ՝ եանց ընդ նոսա ամենայն ստացեալքն յիմաստնոցն ։

Ո՛չ ինչ անյայտ առակս, զի ուսորդն տատամնայ պատրէ զազգ մարդկան փափկութեամբ և պատուով թագաւորաց, և յայլոց ևս օրինակաց՝ որ 'ի նոցանէ պատուի, իսկ իմաստունք 'ի կատարածն հայելով մտաւուն, զի տեսէն զազատութիւն խափանեն՝ և 'ի հանդերձեալսն ընաւէին կորուսանէն, փախստեամբ 'ի չարէն ազատին ։

ՃԼԲ.

Արկուի ներղեալ յափրոդիտականէն, և երթեալ խոստովան եղև տատրակի՝ եթէ այնքան տանջիմ, զի և ոչ զձագ իմ հանեմ՝ և յայլոց քուն ածեմ ձու ։ Եւ նա խրատ տայր նմա՝ թէ աղօթս արասցես, և տեղի մի տայցես ախտի, և կնդրուկ մատուսցես նմա ։ Իսկ նա 'ի ջեռնլոյ ոչ դադարէր, թէ և զպատարագն մատուցանէր. ուստի ոչինչ օգտէր, այլ ևս առաւել յանդիմանէր ։

Զվաւաշոտս առակս յանդիմանէ , թէ և խոստովան լինին ողջախոհից , և ընծայեն ինչ , և յորժամ ընդդիմանալ ոչ կարեն խորհրդոց՝ անօգուտ մնան :

ՃԼԹ :

Ծիծառն արարեալ իւր բնակութիւն 'ի հեծանս տան՝ յաղագս երկիւղի որսողաց . և յընտանի թշնամեացըն նեղեալ 'ի մկանց , առեալ մազ 'ի կատուէ՝ եդ 'ի բոյն իւր . և ձագք նորա անվնաս եղեն :

Ըստ իմաստախոհութեն թռչնոյս առակս խրատէ , զի յորժամ յօտար թշնամեաց զգուշանամք ամրացեալք , և յընտանեաց նեղիմք թշնամեաց՝ 'ի նոցունց յընտանեաց գտցուք ընդդէմ նոցա օգնական մեզ :

ՃԽ :

Ձաւբալ զբոյն տատրակի քակտեալ , և իւր շինեալ . և եղև նմա երթալ առ արդարն արագիլ 'ի դատաստան . և անդ զմիմեանս նախատէին և պարծէին , տատրակ ողջա-

հո-

խոհութք, կրօնաւորութեամբ, և հաւքալ պահօք քառասնօրէիւք, և նախատի ոմն կեղծաւորութեամբ՝ և ոմն զայլս ուտելոյ զվաստակն. իսկ դատաւորն երկուցն սաստէ՝ և հարցանէ զհաւքալ, թէ ընդէ՞ր քակտեցեր. և նա ասէ՝ չիմոնածոյ նշան ինչ ո՛չ տեսի. և մ՟ն այն առի ինձ: Հարցանէ դարձեալ. դու էիր եղեալ զոր առեր. և նա ասէ՝ ո՛չ. և կամ ո՞չ էր երկու հեծան եղեալ 'ի մ՟ր միմեանց. և ասէ, եղեալ էր. հրամայէ անդրէն դարձուցանել, նա և տուգանս ես տալ:

Օ դատաստան ուղիղ հրամայէ առակս դատել, և ո՛չ յատենի մեծարանել, և կամ թշնամանել զմիմեանց դատախազաց. և դարձեալ զի զոր չիցեմք եղեալ՝ ուսուցանէ չառնուլ, և զչիմոնածս յայլս՝ թէ և յոլի իցէ, չքակել:

ՃԽԲ:

Խորդք տողին 'ի գնալն իւրեանց. և զմիմեանս յառաջատեն, և միմեանց տեղի տան 'ի կախչսն. և ոչ

նման

նման ոմանց առանձնաբար շրջին ,
այլ և պահ միմեանց ունին :
Այնպէս և մեզ պարտ է միաբանու-
թք և զգոյշ կեալ . և պատրիճ մի-
մեանց դնել . և պահել 'ի չարէ
զանձն ընկերին :

ՃԽԲ :

Բուրձակ աղաղակէ , կաս . և մի-
այն առէ՝ կամ . սակայն ոչ կայ , այլ
թռուցեալ այլուր երթայ :
Ոստոց յայտ առնէ առակս . զի բա-
զում անգամ յանձն առնուն զճշ-
մարտութի , և ոչ առնեն :

ՃԽԳ :

Նրաւր և կփւ 'ի կղզիս համեմ
զձագս , աներկեղ սնուցանելով . և
տեսեն 'ի թռչելն՝ ահա այսուհետև
անպարտ եմք , բաւական էք ձեզէն
զգուշանալ :
Հարկաւոր ցուցանէ առակս՝ յեկե-
ղեցիս սնուցանել զմանկունս քրիս-
տոնէից , և 'ի չափ հասուցանել ընտ-
րութք բարոյ և չարի . և այնուհե-
տև անպարտ լինել 'ի նոցունց :

ՃԽԴ :

ՃԽԴ։

Զկնաքաղ 'ի մեծի պասի ուտէր ձուկն, և կատաբ իբր խոստաձաբակ՝ բամբասէր զնա. և նորա ասացեալ՝ թէ 'ի յունաց և 'ի վրաց ուսայ քահանայից. և այսու լաւագոյն ես եմ, զի և զգինի ոչ ըմպեմ։

Զբարս որովայնապարար ազգացն առակս յանդիմանս կացուցանէ, զի զպատճառս ետուն բազմաց գայթակղութեան։

ՃԽԵ։

Սարսարակ թռչուն 'ի տուէ պարարի, և 'ի հոգալ զճաշին 'ի գիշերի մաշի։

Զհոգածս առակս յանդիմանէ, զի ոչ է պարտ զոտն մոռանալ զխորաստ, եթէ մի հոգալ զվաղիւն. զի ախտ է հոգւոյն և մարմնոյ։

ՃԽԶ։

Սոխակ և ցախսարեկ, և այլք նմանք սոցին երգաբանիչք՝ ոչ միայն երգեն, այլ և սիրեն աննախանձաբար

բառ զայլոյ երգել ։

Ընմանախանձս առակս զմեզ կամի լինել՝ զի և յերգելն մերում զօրհնութիւն, և զայլոց ևս սիրեսցուք զերգելն ։

ՃԽԱ ։

Ճպուռ այնքան երգէ, մինչ զի յօգոյ յղանայ և ծնանի, մերկանալով զմարմին ։

Զօրհներգութիւն սր̃ց առակս կերպարանէ․ զի յղանան հոգւով զխորհուրդս բարիս, և ծնանին զառաքինութիւն․ զկիրս մերկանալով զմարմնոյն ։

ՃԽԲ ։

Երկու են բանք թռչնոց, մին յասել, և մին յերգել․ մին այն, որ աղաղակէ, ճճեա․ և միւսն, կեր ձայն, և այլք նման այսմ ։

Զօրինակս այսպէս իմասցիս, թէպէտ ասելն և երգելն ինքեանց գիտելի է, 'ի մեզ այսպէս լսի․ զոգի և զմարմին ըճել ըստ գ̃րնան անձին պտորտիմք․ և մարմինն տ̃ն ուտել ձայն ։

ՃԽԳ ։

ՃԽԹ.

Ձիական թուչուն զծառս փորէ. և ջուր անձրևու փոտէ, և որդունս ծնանի. և այնու կերակրի:

Օ բանսարկուն առակս ձևացուցանէ. զի նախ զսիրտ հարկանէ. և մեղկութիւ փոտեալ զայր խորհուրդս ծնանի, և այնու կերակրի. զի մեղք կերակուր նր̃ է:

ՃԾ.

Բաղադր զհիւանդութին բառնա տեսլեամբ:

Պատշաճի առակս տն̃, որ բանիւ և տեսլեամբ բժշկեր. սկյն հիւանդք դիւրանան ՚ի տեսլենէ սիրելեաց:

ՃԾԱ.

Սրմաւ նոյն է ՚ի ծախել, և ՚ի ծընանել:

Նշանակ է տն̃, զի նոյն է նախ քան զչարչարանս, և զկնի չարչարանաց. նմանապէս և յարութե մեր, զի նոյն մարմնով յառնեմք՝ որով և մեռանիմք. նա և ճշմարտութի մի է ՚ի

սկզբանն և կատարածին ։

Ճ՛Ն՛Բ՛ ։

Մեղու գործասիրութք զծաղիկ և զմոմ և զմեղր ժողովէ, և կազմէ զգործ իւր ։

Ուսի՛ր յաւակէս ըստ կարի բան գրոց ժողովել, և զլոյս օրինաց, և զքաղցր վարդապետութին փրկչին՝ 'ի բըժըշկութին ոգւոյ ։

Ճ՛Ն՛Գ՛ ։

Մրջիւն՝ ժիր է յերկասիրութին՝ և բազմիմաստ, սակայն երկայնմտութք և համբերութեամբ յանկէ ըզգործ ։

Նմանի՛ր և յօրինակէս, զի զոր սկսանիցիս զգործ բարի՝ հոգւոյ և մարմնոյ, մի՛ ձանձրութք թողուցուս ։

Ճ՛Ն՛Գ՛ ։

Զբոյն մրջեան՝ արջ փորէր, և լեզուաւ ժողովէր և ուտէր. և հնարի մրջիւն սատակել զնա. երթեալ առ պիծակ՝ և գուէխ՝ և մժեխ՝ և շանաճանճ՝ և բրէտ, և առ նմանքն՝ սո-

սոցին , և աղաչէ օգնել իւր ազ-
գայինք . ցաւակցեն՝ հարկանեն զաչս
և զլսելիս արջուն , և հարկանէ գը-
լուխ զքարի . և նեխի , և որդունք
ես ծնանին . և 'ի սաստկութէ ցա-
ւոց՝ զբերան բացեալ գոչէր . և նոյ
մտեալ յորովայնն՝ խոցոտեն զաղի-
սըն . և նեղեալ դիմէ 'ի հոսանս
ջրոյ , և անչափ 'ի ներքս մտեալ հեղ-
ձանի ։

Զօրութին առակիս այսպիսի է , զի
հզօրք զտկարս արհամարհեն , և ոչ
երկնչին . սակայն իմաստութբ զօ-
րանան փոքունք , և յաղթեն հզօ-
րաց . և այս իմաստութի է՝ 'ի փո-
քունց իբրև 'ի մեծամեծաց երկըն-
չել ։

ՃԾԸ ։

Յոպոպ թէպէտ արդարախոհութբ
զծերացեալ հայր կերակրէ , սակայն
բաղումք անգոսնէին զնա վն զաղ-
բահոտութե . և նորա գտեալ նիւթ
անուշահոտութե , 'ի լանջս իւր թա-
ղուցանէր . սակայն զչարահոտութի
իւր ծածկել ոչ կարէր ։

Չայն

Հայի առակս առ այնոսիկ, որ թէ 'ի բազում ինչ գովելիք իցեն, և զմի ինչ յոռի ունիցին անմեկնելի, այլով վարուք զնա ծածկել ոչ կարեն:

ԱՌ. ԺԹ.

Չղջիկան զլոյս տեսանել ոչ կարէ, և 'ի ծերպս մնանէ վիմաց, և 'ի խորափիտս 'ի տունէ. և թէպէտ չարահոտ են և զազրատես, գունդ լինին, և 'ի գիշերի համարձակին: Նման իսկ է առակս դիւաց, և աւազակաց. զի 'ի լուսոյ փախչին պատուիրանաց՝ և սիրեն զխաւար անգիտութեան. և դեւք ընդ տգէտս շրջին, և աւազակք և գողք սիրով գունդ լինին. թէպէտ չարահոտ են վարուք, և 'ի գիշերի գործեն չարիս:

ԱՌ. Ի.

Ժողովեալ առ հասարակ թռչունք զբօսանել 'ի ծով, և ոմանք առ եզերբ շրջէին, և ոմանք խորասոյզ լինէին բնաւ: Իսկ ոմանք վերանային՝ և դարձեալ իջանէին, և հե-

ռանալ ոչ կարէին . իսկ այլք թռու-
ցեալք ՚ի լերինս իջանէին , և ՚ի նո-
ցանէ ոմանք դային և ընկղմէին . և
եղև կորուսելոցն հանդէս առաւել
քան փրկելոցն :

Զմիտս առակիս այսպէս ծանիր .
զի ծով աշխարհս է . և թռչունք
ազգ մարդկան , որ զբաղնուն ՚ի վարս
աշխարհիս . ոմանք պարկեշտութբ
վարին , և ոմանք բնաւին ՚ի ներ աշ-
խարհի ընկղմին , և ոմանք ջանան
ազատանալ բազում անձամբ , և ոչ
կարեն . և ոմանք ՚ի լերինս կրօնա-
ւորին , և ՚ի նոցանէ ոմանք պատրին
՚ի ցնոր աշխարհի . և ըստ տն ձայնի՝
բազումք են կոչեցեալք , և սակաւք
են ընտրեալ :

ՃԾԲ :

Մարախ զօր անուանի այ , զի նո-
րին հրամանաւ ժողովի ապականել
զերկիր , և նորին ակնարկութեամբ
առաքի տարմ ՚ի ջնջել զնա :

Ըստ կամաց տն , առակս ցուցանէ՝
զօրաժողով լինել թագաւորաց՝ ա-
պականել զերկիր աւարաւ , և ըստ
նո-

Նորին խնամոցն զօրանան ուժանք հալածել զնոսա :

ՃԻԹ :

Մեղուաքաղ մեղուն ոչ վնասէ՝ որքան 'ի տան իւրում իցէ . իսկ արտաքոյ գտեալ՝ կլանէ զնա :

Բանսարկուն յաղթել մեզ ոչ կարէ՝ որքան յեկեղեցի կայցեմք և միօք առ ա͞ծ . իսկ արտաքոյ գտեալ՝ արկանէ զմեզ 'ի բազում մեղս : Զայս ուսանիմք ըստ առակիս :

ՃԼ :

Թիթղունք որքան յօդս շրջին , ոչ ինչ գործեն վնաս . իսկ խոնարհեալ յերկիր՝ ծնանին թրթուր ապականարար երկրի :

Ըստ այսմ զայս իմանամք զառակ . զի խոնարհութիւն մեր՝ որքան յերկինս շրջի՝ շահի և ոչ վնասի . իսկ թէ յերկիր խոնարհի՝ ծնանի խորհուրդս զազրութեան , և ապականէ զմարմին :

* Աւարտեցաւ առակք բարոյականք և առասպելականք : Դիցուք և սա-

կաւուք առակք ստեղծականք. որ նման ասացելոյն կերպարանէ զճըշ-մարտութիւն, աշխարհօրէն և եկե-ղեցականապէս:

ՃԿԸ.:

Թագաւորին հնդկաց էր թռչուն մի, որ արկանէր մարգարիտ՝ և ա-կանս իբրև զձու. և լուեալ ար-քային յունաց՝ այնմ ցանկացաւ. և առաքեաց հրեշտակ և խնդրեաց. և նա ետ. սակայն և նա հայցեաց զձի նորա, որ երագութեամբ անցանէր ընդ թռչունս. և թէպէտ ծանր էին միմեանց խնդիրքն, անյապաղ եր-կաքանչիւրքն կատարէին. և 'ի գալ հաւուն 'ի յոյնս՝ ըստ օրինակի այլոց ածէ ձու: Եւ ձին յորժամ երթեալ 'ի հըն-դիկս՝ կաղայր, և ոչ ընաւ արշա-ւէր. դարձուցանէ թագաւորն հնդ-կաց զերիվարն, մեղադրելով յոյժ. և նմանապէս ամբաստանելով ըզ-թռչունն. և երկաքանչիւրքն յին-քեանցն երթեալ տեղիս, լինէին ըստ առաջին օրինակին:

Ու

Ո՛չ այլ ինչ առակս նկարագրէ՝ բայց զայս , զի իւրաքանչիւր Թագաւորութեան ճոխութեան յոյժ տուեալ է . և թէպէտ հնարին 'ի միմեանս դարձուցանել , ոչ կարեն ։

ՃԿԲ ։

Որդի Թագաւորին յունաց խնդրէր կին . և զոր հայր իւր կամէր , և այնմ ոչ հաւանէր , ասելով թէ յամենայն Թագաւորութեան խնդրեսցես՝ զի ընաւ չքնաղագեղ իցէ . և հօրն յայսմանէ նեղեալ, կոչէ զգաստ իմաստասիրաց հաւանեցուցանել ըղպատանին . և նոքա բանիւք իմաստութեան ոչ կարացին . և հնարին ազնիւ կերակուր ըստ սովորութեան պատրաստելոյ՝ 'ի զանազան արկանել անօթս , ոսկեղէնս և արծաթեղէնս , փայտեղէնս և քարեղէնս , և յայլս այսպիսիս . և 'ի ժամ ճաշոյ մատուցանեն նմա , և յամենեցունց հարկեն առնուլ ճաշակ . և 'ի ճաշակելն ասաց . մի է ամենեցուն համ, ընդէ՞ր ոչ զանազանս պատրաստեցիք կերակուրս . ասեն իմաստունք , օ-

ըմնակ այդ քեզ իցէ . մի է ընաւ յա-մենեսեան խորտիկդ , նոյնպէս մի է ընաւ կազմած մարմնոյ կանանց , ճաշակ պիտոյից . և այսու հաւանի պատանին ։

Օ ցանկասէրս առակս յանդիմանէ . զի պէտս կանանց 'ի զանազան կազ-մածս մի է . և վն որդեծնութեան տուեալ է , և ոչ է անօթ ցանկու-թեանն ։

ՃԿԳ ։

Իշխան ումն էր չար . և նեղեալ 'ի նմանէ՝ որ ընդ ձեռամբ նորա էին . և ծեր ումն խրատ ետ , թէ այլազգ ոչ զերծանիք 'ի նմանէ , բայց եթէ 'ի կարծիս արկանէք նախանձու կը-նոջն ։ Եւ զայս լուեալ իշխանին , հիւանդացեալ մեռանի , և փրկին հնազանդեալքն ։

Օ բուռն նախանձն յայտնէ առակս զկանամբեաց , զի թէպէտ և խըս-տասիրտք իցեն , յայսպիսեաց իրաց բեկանին և մահանան ։

ՃԿԴ ։

ՃԿԳ։

Այր ոմն կտաւագործ բնակեալ էր 'ի տամքատ․ և իւր սովորութեն բարք էր, առ 'ի զօրացուցանել զորդին՝ ասէր, թագաւորեմք արուեստիւս․ և 'ի հարցման որդւոյն՝ թէ որպէս․ ասաց, սանդր շւոյն՝ իբր ըզթագ դնեմ 'ի գլուխ, և զատեծ՝ իբր զսուր վերացուցանեմ, և 'ի գործկտաւին՝ իբր յաղթող նստիմ, ընդտիւք ունելով պատուանդան, և զկտաւ ժողովեմ իբր աշխարհ հնազանդեցուցանելով, և ձայն սանդերին իբր զձայն փողոյ․ և այլ ինչ ասացեալ այսպիսի․ յայսմանէ՝ ստիպէ զհայրն, զդուստր թագաւորին պարսից խնդրել իւր, և երթեալ խընդրէր․ և նորա զայրացեալ հրամայեաց սպանանել․ և գիտացեալ՝ թէ 'ի տամքատայ է այրն, հրամայեաց ներել։

Յուցանէ առակս, թէ ներման արժանի է առ ոմն, և առ մարդիկ՝ անգիտութեն մեղանչելն։

ՃԿԵ:

Ի թագաւորէն աղեքսանդրէ մեծարեալ լինէր երկրագործ՝ քան ըզհիւսն, յորժամ ապարան նմա շինէին. և նախանձ ընդ նմա կալան հիւսն և հողագործ, ոմն ասէր ըզբնակութիւն առնել, և ոմն զկերակուր. նորա լուեալ՝ իմաստասէր գոլով, կոչէ և այլ ևս իմաստունս ՚ի մէջ նոցա առնել ընտրութիւն պատուոյ. և ասեն նոքա, եթէ առաջին ասացաւ ադամայ գործել զերկիր. բայց դարբնութիւն կանխաւ ցուցաւ. և զի զիւր առնէ զգործի՝ և նովաւ զհիւսան և զմշակի, վ՟ն որոյ առաջին է պատուով. իսկ հողագործն երկուցն պէտս ունի. և այսպէս համոզեն զնա չնախանձել:

Տեսութիւն առակիս յայն հայի, թէ ՚ի հօգևոր արուեստն՝ թէ ՚ի մարմնաւոր, պատուոյ արժանի են առաջինքն, թէ և ՚ի միմեանց պէտս ունին:

ՃԿԶ:

ՃԿԶ.

Արքային սողոմոնի հանդերձ ոմն կարէր՝ արուեստիւ սքանչելի, և յոյժ ուրախացեալ պանծայր. և բեհեզագործն ընդ դէմ՝ զիւրն յարգէ արուեստ. և լռեալ արքայի կոչեաց զնա, և ընտրեաց ՚ի մէջ նոցա, թէ անկազմ է կտաւ առանց կարողի. սակայն զո՞ կարէ արուեստիւն, եթէ չիցէ արարեալ կտաւ. զի և ադամ զտերև եգիտ, և արար հանդերձ. և այսու առաջին ցուցաւ կտաւագործ՝ քան զկարող:

Ամենայն ուրեք առակս անպարսաւ ցուցանէ զկտաւագործ, զոր բազումք այպանեն:

ՃԿԷ.

Պղնձագործ, և երկաթագործ ՚ի խնամենալն՝ արուեստիւ ճոխաբանէին. և ՚ի լինել հակառակութե՛ն, յատեան եկս երթային ծերոց. և նոքա մեծարգոյ ցուցին զերկաթագործ ասելով, թէ հասարակաց օգտակարն պատուական է:

Ոչ ի՛նչ պատուական՝ քան զհաստատակաց օգուտն առակս ցուցանէ՝ 'ի մարմնաւորսն, և նմանապէս և 'ի հոգևորսն ։

ՃԿԲ ։

'Ի Թագաւորելն ոսկի՝ խնդրէր երկրպագութի յամենայն նիւթոյ, և Թագաւոր զանձն կոչէր. զի պատկեր եղև Թագաւորի. և նովաւ ամբարտաւանէր գործովն ևս 'ի վերայ արծաթագործաց՝ և այլոց. և 'ի գալն ամենեցուն՝ ոչ եկն ցորեան առելով, կամ՝ մինչև նախ ինձ եկեալ երկիր պագանիցէ ։

Փոփոխելի առակս ցուցանէ զնիւթականքս, զի ոչ միշտ պատուին. զի երբեմն մեծարի ոմն, և երբեմն անպատուի. վն բազում անգամ վրտանգի սոյն նիւթք ամենայն խոնարհին ընդ ձեռամբ ցորենոյ, նմանապէս և յայլսն է տեսանել. ըստ այսմ և յարուեստաւորս պատահի, որովք չէ պարտ ամբարհաւաճել ։

ՃԿԹ ։

Սաղախորթ ոմն էանց ընդ դուռն մորթեգործի, և սկսաւ այպանել, և չարահոտ զնա կոչել. և նորա երթեալ թշնամանէր ասելով, եթէ յոսկեգործաց՝ և կամ յայլոց ես նախատ լինէի, 'ի դէպ էր. դու ժահահոտ քան զիս, զիարդ համարձակիս ։

Օ բազումս ցուցանէ առակս, թէ անհամբերք լինին, յորժամ քան զինքեանս 'ի չարեաց բամբասին. և իրաւունս տան արդարոց յանդիմանութեան ։

ՃՀ ։

'Ի մէջ ծերոց բանք հինք պատմէին. այր ոմն բրուտ ծեր իրս ինչ ասէր, որում ոչ կարէին հաւատալ, և հաստատէր՝ թէ յորժամ յաշակերտութեան էի իմ՝ լուայ. և այլ ոմն՝ թէ այդպէս ոչ լուայ յիմ, յորժամ աշակերտեցայ նմա շինողութեան. զի նախ է լինելութիւն երկնի և երկրի, քան զլինելութիւն մարդոյն ։

Օ բարս

Զ բարս ծերոց ցուցանէ առակս, զի մ̃ն հնութեն բազում լինի ստեն :

ՃԺԲ.

Այր ոմն զանկեալ գէշ եկեր 'ի փողոցի, և անդէն ետես զկօշկակար՝ զի ատամամբք պարզէր զմորթ, և սկսաւ բամբասել զնա. որում ասաց, այր դու՝ եթէ մեռեալս մորթ այսպէս չար է, և այն զի ոչ ուտեմ, որչափ այդ զի մարմին ուտես. և այն անզեն :

Զյանդգնութեան զոմանց առակս նշանակէ. զի զմեծ չարիս զինքեանց ոչ տեսանեն, և զայլոց սակաւն դատեն ըստ ո̃ն ձայնին :

ՃԺԳ.

Յաւուր զատկի տօնին եկին հաւատացեալք հաղորդել. և զոմն հովի̂ւ բռնադատէին հաղորդել. և տեսեալ՝ 'ի բաց փախեաւ ասելով, ոչ Ճա՛շ է զի կերայց, և ոչ հրամենք. և ասեն՝ այդքան է խորհուրդն. և նա ոչ հաւանէր առնուլ, այլ 'ի բաց գնաց :

Զար

Զոր ամենայն ուսանէք առակս ցու-ցանէ զանգիտութիւն վայրենացեալ ոմանց, զի յերեւելիս միայն հային եւ գայթագղին:

ՃԽԳ:

Այր ոմն յաւուրս գաղիանոսի առ-ողջ ունելով կազմուածս մարմնոյ, արհամարհէր զբժիշկս, որ բնախօ-սէին զառողջութէ. եւ անկարօտ ա-սէր զինքն արուեստին. եւ եղեւ նմա հիւանդանալ, եւ երթեալ առ բժիշկս՝ եւ 'ի նոցունց յանդիմանի. եւ ուսեալ զտկարութիւն մարմնոյ, միշտ դեգե-րէր առ նս:

Կամք են ասել առակիս. զմարմին կարօտ ասել բժշկի, եւ զհոգի՝ խրա-տու վարդապետութեան. եւ չէ պարտ արհամարհել եւ ոչ զմինն. զի ոչ միշտ առողջ եմք:

ՃԽԴ.

Պատահեաց երբեմն գաղիանոսի ըն-նախօսել զառողջութէ մարմնոյ, ընդ նմին ասէր, եթէ ոք զգոյշ լինիցի յուտել եւ յըմպել՝ անկարօտ լիցի

ա

արուեստիս մերում. և լռեալ այր
ոմն՝ ոչ ուտէր և ոչ ըմպէր. և յայն-
մանէ չարաչար եղև նմա հիւանդա-
նալ, և թշնամանէր զգալիանոս. և
նա լռեալ՝ ասէ, ոչ գիտես անմիտ
այր դու՝ եթէ արարիչ ոչ եմք բը-
նութեան, այլ օգնական. և դու ըն-
դէր զբան իմ ոչ իմացար, և հաւա-
սարապէս ոչ վարեցար:

Ուսուցանէ բանս, եթէ հմտութիւն
արժան է լսել զբանս վարդապետաց՝
և զբժշկաց, և հաւատարութիւն վա-
րել, յորմէ առողջութիւն է հոգւոյ և
մարմնոյ, և յանչափութենէ խոյս տալ՝
յառաւելութենէ և 'ի նուաղութենէ.
մն զի չարն յերկուսինդ է:

ՃԺԵ:

Իմաստասէր ոմն ետես զտնկագործ,
զի հատանէր և տնկէր. և ասաց,
այր դու՝ գործօղ ես և ոչ տնկօղ.
և հմտութիւն ետ պատասխանի, ե-
թէ 'ի դէպ է, զի և ադամայ գոր-
ծել և պահել ասացաւ, և ոչ տըն-
կել՝ զի անկարօտ էր տնկելոյ, այլ
մերս ապականելի միշտ կարօտ է. և
դար-

դարձեալ եթէ տնկասէր եղեալ էր, ոչ արդեօք մերժեալ լինէր. և տարժանելի զերկիր գործէր միշտ սերմանելով:

Բանս խրատու յառակէ ուսանիմք, եթէ անկագործք տնկասէրք լիցին, յերկար ժամանակ 'ի տնկոց և յայգեաց՝ և 'ի դրախտի կայցեն. և 'ի գործել զերկիր ըստ իւրաքանչիւր ամի. մի՛ մատնիցին միանգամայն հզօր ըղբնականն ցուցանել զգիտութի՟:

Առ. Օ.

Օրական ոմն քաջամարտիկ՝ 'ի թագաւորէ հարկաւորի ելանել նահատակ ը՟ այլում թագաւորի միմարտի. իսկ նա զանգիտեալ վասն ծերութե՟, և հնարի զհերս ներկել և զմօրուս. և 'ի լինել մարտին՝ պարտի, բնութե՟ն ոչ օգնեալ:

Նշանակ առակիս այսպիսի իմն է, զի 'ի ծնէ նահատակ կոչեցաք՝ պատերազմել ընդ դևսն. և եթէ ծեր մեղօք իցեմք՝ և ձևանամք բարեաւ՝ պարտիմք, յորժամ զնոյնն իսկապէս ոչ ունիցիմք զառողջութի՟ բարւոյն:

Առ. Ւ.

ՃՀԱ:

Գող եմուտ 'ի տուն ճոխից առնուլ ինչ. և մտեալ այրն ետես, և գան հարկանել կամեցաւ և ըմբռնել. և փութացաւ գողն և հարկանէր զայրն և ասէր. ընդէ՞ր զիս տեսանելով աշխատեալ՝ ոչ ասացեր վաստակիլ. և աղաղակեալ և կոչեալ զայրս, յատեան զգողն կացոյց. և հարցեալ դատաւորին՝ եթէ ընդ որո՞յ բարեաց գործոյ ողջոյն խնդրէիր, ետ պատասխանի, եթէ նմա ոչ էր բարի, սակայն ինձ յոյժ բարի. յայմանէ ոչի՞նչ օգտի, այլ կախել հրամայի:

Օ չարագործաց զսովորութե՛ յայտ առնէ առակս, զի թէպէտ զայլս վնասեն՝ ինքեանց բարի կարծեն, յորոց ոչ արդարանան. այլ աստ պատժին՝ և անդ:

ՃՀԲ:

Օ քահանայ ոմն ըմբռնեալ աւազակ՝ սպանանել կամելով. և եկն 'ի վ՛ր նորա հողի զօրութե՛, և յաղթա-

հա-

հարեաց զնա, և տանջէր ըստ ար-
ժանի գործոյն. և նա աղաչէր և ա-
սէր, քահանայ ես՝ և միշտ ասես,
խաղաղութի՛ն ընդ ամենեսեան, և այլ
ևս նման այսմ. ասէ քահանայն,
ո՛վ չարագործ՝ և ես մի զխաղաղու-
թի՛ն ամբողջ պահելոյ տանջեմ ըզ-
քեզ, զի ոչ սիրես զխաղաղութի՛ :

Օ հակառակաբար գալն մեզ ա-
ռակս յայտ առնէ, զի ոչ մի խռո-
վութե՛ 'ի դէպ իցէ հակառա-
կել, այլ զի զխաղաղութի մի տա-
ցուք յապականութի՝ հնարելի է :

ՃՁԹ :

Յաղագս վայրապար շրջելոյ ման-
կանն, ասաց մայրն՝ եթէ մարդա-
գայլ է որդեակ՝ արտաքոյ. և ելեալ
մանկանն, ետես զծեր ոմն կորա-
ցեալ՝ շրջեալ աչօք, և կարծեցեալ
մարդագայլ, անկաւ առ մայրն՝ և
ասաց. չէ՛ ինչ հեռի 'ի գայլոց՝ զի
չար էր ծերն :

'Ի դէպ է յառակէս ուսանել, եթէ
չէ՛ ինչ պատուական ծերութի՛, յոր-
ժամ չարաբարոյ իցէ :

ՃՂ.

ՃՂ։

Թագաւոր ոմն զբաղումս կոչէր 'ի զինուորութիւն ինքեան , և խոստանայր զկնի պատերազմին Թագաւորութի յաւիտենական , և պատուիրէր մի ինչ ունել հին զէն , այլ իւրով զինու զինիլ , զի յաղթող լիցին . և յօժարեալ զինուորացն , և 'ի լինել պատերազմին , ամրացեալքն Թագաւորին զինու , անխոցոտելի մնացին ։ Իսկ զինակիրքն հին՝ Թէպէտ և զնորն ընկալան , վիրաւորեալք մեռան , մնացեալք անպսակք՝ 'ի պսակէ յաղթողացն ։

Սա առակիս՝ Թագաւոր ճշմարիտ Թագաւորաց քս է , և կոչեաց զբաղումս 'ի հոգևոր զինուորութի . և զզէն մեղաց չհրամայէ առնուլ ընդ զինու արդարութե , զի հակառակ միմեանց են . ապա Թէ ոչ՝ 'ի պատերազմի չարին մահանան , և պսակի արդարութենն ընդ յաղթօղսն ոչ հասանեն ։

ՃՂԱ։

ՃՁԱ.

Այր ոմն տնկաւէր տնկեաց ՚ի պարտէզ իւր քաջ ուղէշ , և ուռդանէր գեղեցիկ աղբեւր զտունկն . ուստի և փութանակի պտղաբերի . և ուրախ յոյժ լինէր տնկողն . ժամդատեսին և այլուստ դայր ջուր , և պտղակորոյս զձիթենին առնէր . և յորժամ ընդ այլ դարձուցանէր զնա , դարձեալ պտղաբերէր քաջապէս . և այսու ևս զուարճանայր տնկողն ։

Պարտէզս ամոռանէ առակս զպէսպէս զառաքինութիս տնկեալ յոգի առաքինասէր , իսկ ձեթենի՝ ողորմութի , զոր սփռեաց , և է այն ևս տնկեաց . և աղբիւր՝ գիտութի , յորմէ մարդասիրութի քաջապտուղ լինի . իսկ ժամկաջուրն ապականիչ սխտքն՝ փառասիրութեան և այլն . և ՚ի բաց դարձուցանել՝ հատանել զախտն , և վերստին ուրախանալն ընդ պտղաբերելն ։

ՃՁԲ.

Արք երկու ճանապարհորդէին ՚ի քա-

քաղաք ուրեք երթալ հեռի , և ոմն յըսկզբանն արիաբար երթայր · սակայն ետ զետէ հեղգայր , և ապա և անդ անկանէր 'ի ճանապարհին · և մերձ 'ի քաղաքն բնութիւնն հեղգացեալ , և յաւաղակաց մեռանի : Իսկ միւս ծոյլ յըսկզբան էր , և առաւել քան զառաւել փութայր , և մերձ 'ի քաղաքն ամենևիմբ արագէր · և մտանէր , և 'ի հանգիստն վայելէր :

Դէմք առակիս առ պղերգս է և արիս , զի յոյլք սակաւ ինչ ժամանս բարութե ճանապարհին՝ որ 'ի կեանս տանի , և ապա ծուլանան օրըստ օրէ · և 'ի կատարած կենաց՝ զոր արխանալ պարտին , բնութե՛ն լուծանին , և 'ի ձեռաց դիւաց մեռանին , զըրկեալք 'ի մտից կենաց : Իսկ թէ և արիք 'ի սկզբանն հանդարտ իմն շարժին , միշտ ուսմամբ յառաջատեն , և մերձ 'ի մտանելն 'ի կեանս՝ ելեալք 'ի մարմնոյ առաւել փութան՝ և 'ի բարիսն վայելեն :

ՃՁԴ·

ՃՀԳ:

Վաճառական ոմն ունէր մարգարիտ մի մեծ յոյժ, և անգին պատուականութե՛, և ակունք բազում և անգիւտ առաւել. և լուեալ բազմաց, 'ի գնել փութացան. և եկեալ և ոչ գտեալ գինս, եդ զնա վաճառականն 'ի գլուխ սեանն քարի յոյժ ողորկագունի, և ասաց՝ եթէ ոչ է գին. այլ եթէ ելանիցէ և առնուցու ոք, նմա լիցի. և ջանացեալք բազումք՝ և ոչ կարացին և ոչ միով հնարիւ. և ոմանք արիւն հանեալ յոտից, և զի մատղող է արիւն, նովաւ ելեալ առին, և յոյժ ուրախացան:

Բան առակիս՝ վաճառական է քս, և՝ անգին մարգարիտ՝ աւետարանն իւր, և ակունք՝ մարգարէից և առաքելոց բանք. և սիւն է ձգունք ուսման. և զի արեամբ չափ է աշխատելի, զի 'ի գլուխ ելանիցէ՝ և ըղմիտս աւետարանին ուսանիցի 'ի սըրբոց:

ՃԶԴ.։

Քաղաք էր հեռի թագաւորի ու-
րումն. յոյժ հռչակեալ գեղեցկու-
թեամբ, և բազում ունէր առ ինքն ճա-
նապարհ, և ըստ իւրաքանչիւր ճա-
նապարհի փութացան մարդիկ եր-
թալ 'ի նա. և պատահեաց ոմանց
յերկար և դժուա՛ր, և ոմանց գա-
զանուտ, և ոմանց զառ 'ի վեր, և ո-
մանց հարթ և կարճ. սակայն հուպ
'ի քաղաքն ամենեքեան 'ի հարթն
խառնէին ճանապարհ. և 'ի քաղաքն
մտեալ 'ի զանազանս հանգչէին օ-
թևանս, և բնաւքն տեսօղք լինէին
յոգնօրինակ գեղեցկութեն, յոյժ
ուրախացեալք։

Բանս այսպէս է. թագաւոր տէ-
րապէս ած է, և քաղաք՝ արքայութի
նորա, և ճանապարհ բազում՝ պատ-
ուիրանք նորա, զի ոմանց պատահի
կուսութի երթալ, և դժուար և
յերկար. և ոմանց ընդ հեթանոսս
պատերազմիլ վկայութի, և ոմանց
կրօնաւորութի ճգնանց, և ոմանք
մարդասիրութեամբ. սակայն կա-

տարածին սէրն է ընտանեաց ․ և նոյնա ըստ իւրաքանչիւր վաստակոց հատուցանի, և ուրախանան՝ արժանացեալք ըստ պսակի որ պարգևի ։

ՃՁԸ ։

Լեառն մի էր յերկրի յոյժ ամբարձեալ և անմատոյց ․ ՚ի նմա ամրանալ կամեցան բնակիչք աշխարհի, զի լի է ամենայն բարութեամբ, և առողջութեամբ ընդ ամրութեան, այլ դժուարելանելի էր, թէպէտ և բազում ունէր շաւիղ ․ և յելանել այնոցիկ, որ զոտս դադարեցուցանել՝ հանգչել կամեցան, ոստեալք մինչ յատակին հասանէին՝ և բազում անգամ նոյն պատահէր ։ Իսկ որք ոչ կամեցան հանգչել, այլ ՚ի գաւազան յեցեալ յընթանալն փութային, ելին և հանգիստ գտին ։

Միտք առակիս այսպիսի է ․ լեառն ամուր՝ երկիրն կենդանեաց, և կամին հաւատացեալք բնակել ՚ի նա զանազան պատուիրանօք ․ և եթէ հանգչել յանդգնութիւն կամին, ոչ կարեն ելանել, զի անդուլ է ըն-

թայքն . իսկ որ ոչ այլ իւիք հանգ-չի , բայց միայն 'ի համբերութիւն յենու , դիւրաւ եղանէ . զի հան-գիստ առաքինութեն համբերութի է . և ուրախացեալ հանգչիցի :

ՃՁ.Օ. :

Երկու 'ի միասին անկեալ ծառք լի պտղովք , և միոյն գեղեցիկ էր 'ի տե-սանել պտուղն , և քաղցր 'ի ճաշա-կել , և ախորժելի հովանին . վասն որոյ բազումք փութային 'ի նա , և մտեալ ը՟ հովանեաւ՝ ախտացեալք հիւանդութ՟ լինէին , և ճաշակեալք 'ի պտղոյն մահանային . իսկ միւսն խոշոր 'ի տեսանել , սակայն հովա-նին զհիւանդս բժշկէր , և ճաշա-կեալ անմահս գործէր . և անագան ուսեալք , բազումք փութացան , և զուարճացեալք ը՟ գիւտն լինէին :

Օ այս տայ առակս իմանալ , երկու տունկք՝ մեղք և արդարութիւն 'ի մարդիկ տնկլին . յառաջնումն ա-խորժելի կարծին մեղք . խորհիլն հիւանդութի է հոգւոյ , և գործել մահ . այդ է հովանին և ճաշակքն :

Իսկ

Իսկ առաքինութիւն յառաջնումն դժուարապայծ է. այլ կամելն և գործելն՝ ոգւոյ առողջութիւն է և կեանք, զոր ունեալք՝ յետոյ հեռանան 'ի չարէն բնաւին, և ուրախանան ընդ բարին ։

ՃՁԱ։

Ծառ մի է յաշխարհի միում բարձր հաստակաւ, և գեղեցիկ տեսակաւ՝ և պտղով, և ցանկալի հովանեաւ, և ամենայն թռչունք որք յոստս նորա հանգչին՝ և կենդանիք որք ընդ հովանեաւ նորա. և թէ պատահի դազանաց՝ կամ անոր թռչնոց դիմել 'ի նոսա, նոյնժամայն սատակին. իսկ որք ճաշակեալ 'ի պտղոյն՝ անձն և անմահանան ։

Ծառ՝ ըստ առակիդ՝ որ երրորդութիւն է՝ ամենաբարի նշանաւ, բունն հայր, և ոստն որդի, և պտուղն հոգի. և հովանին խնամք, և որքն ընդ հովանեաւ և յոստս՝ 'ի զօրութի նոր հանգչին. և թէ բանսարկուն և դեքն յանդգնին, սատակին. և ճաշակեալ արդարք՝ անմահանան հա-

ւատուլք, և աճեն 'ի քարին և 'ի վէրս սուրբս :

ՃՁԸ.

Իբրև լուան ազգ ամենայն, կամեցան վայելել 'ի ծառոյն. և կին մի ժանտատեսիլ նստէր յանցս ճանապարհին, և բաժակաւ արբուցանէր զեղ յիմարութե. և առեալք՝ անկանէին և ոչ կարէին երթալ. և ոմանք ժայթքէին, և դարձեալ երթային. իսկ որ հեռի անցանէին, անխափան հասանէին և վայելէին :

Կինն՝ սատանայ է բազմածնունդ չարեօք, և բաժակն՝ հրապոյրք պատրանաց, և դարձուցանելն՝ խոստովանելն, որով փրկին, և 'ի հեռի անցանելն՝ հրաժարելն յաշխարհէս, որ անխափան տայ վայելել 'ի խնամս երրորդութե՟ն՝ և անմահական :

ՃՁԹ.

Սերմանող ոմն սերմանեաց յագարակ իւրում, և 'ի բուսանելն փոխեցաւ 'ի գարի, 'ի կորեակ, և յորոմն, և 'ի ցորեան :

Այս իսկ է առակս , սերմանօղ՝ քս̃ , և սերմն՝ աւետարանն , և ագարակն՝ աշխարհս , և 'ի փոխիլն 'ի զանազան աղանդս՝ յառաւել և 'ի նուազ , և սակաւ մնալն ցորեան , զի սակաւ են ընտրեալք , թէ և բազումք ուղղափառք ։

ՃԴ.

Այր ոմն իջանէր 'ի բարձրագոյն լեռնէ՝ և յաջ խուր արեգակն , և յահեակն լուսին , և երկոտասան աստեղք 'ի լանջսն , և աղբեւր 'ի բերանոյ նորա բխէր . և 'ի չորս բաժանէր առաջս , և ընոյր զերկիր . և կենդանիք սբ̃ք և անսբ̃ք լոծացեալք լինէին . և 'ի դառնալն առն , սակաւք վերացան , և 'ի լեառն բազում թռչունք էին՝ ընդ նոսա խառնեցան , և մնացեալքն յառաջին կերպարանն դարձան , և այլքն թէ և ոչ փոխեցան՝ վերանալ ո՛չ կարացին ։

Սակաւս այս յայտնի է ։

* Նու այս առակք աւարտեցան ընտեղծակմանք 'ի փառս քս̃ի ա̃յ մերոյ ։ Նու արդ՝ մի՛ ոք ծաղր առնիցէ զմեզ .

զի առնուլ 'ի սոցունց 'ի զրուցատրու-
թիւս և յասացուածս՝ 'ի դէպ համա-
րեցաք, քան զաշխարհականացն վա-
րել սովորութե. եթէ հաճոյ ումանց
թուիցի, ա՛ն շնորհ. ապա թէ ոչ՝
թողութիւն մեզ արասցէ՝ սիրով
նորին ։

Վախճան Առակաց ։

Ցանկ անուանց, յորոց յիշեալ եղեն առաւելս .

Աբէլ . ա :
Ագաղաղ . ճիը :
Ագռաւ . ճիթ . ճլա :
Ախորիզան . իդ . իէ :
Ազաւնի . ճժդ . ճիդ :
Ազբեւրք . կդ :
Աղեքսանդր Թգր . ճկե :
Աղուէս . ձէ . ձը . ղը :
Աղուեսուց անձրեւ . ճ :
Այծեամն . ճժ :
Անասունք . ձդ :
Անգղ . ճլդ :
Անդեայք . հթ . ձ :
Անծեղ . ճլը :
Առիւծ . ձգ . ձե . ձդ :
Առուոյտ կապոյտ լդ :
Ասպուղան . լ :
Աստեղք . ե :
Արագիլ . ճիը . ճխ :
Արար Թռչուն . ճխդ :
Արեգակն . դ . ե :
Արծիւ . ղե . ճժդ . ճիդ . ճիդ :
Արմաւենի . է :
Արմաւ Թռչուն . ճծա :
Արջ . ձե . ձդ . ձէ . ճծդ :
Արջնադռաւ . ճլդ :
Արջնդեղ . խէ :
Աքականի . իդ :
Աքայածաղիկ . լ :
Բաղէ . ճժե . ճժդ :
Բակլայ . խ . խա . խը :
Բամբակենի . ժթ :
Բեհմոնն . կե . կէ . հդ :
Բուխձակ . ճխը :
Բժիշկ . ճհդ . ճհդ :
Բու . ճիդ :
Բրէտ . ճծդ :
Գաղանք . ձե :
Գայլ . հթ . ձդ . ձդ . ձը . ձթ :
Գարի . լդ . լէ :
Գետք . կդ :
Գինձ . խը :
Գնդածաղիկ . լդ :
Գող . ճհէ :
Գողդղորէ . ղդ :
Գամէշ . ճէ . ճը :
Գուեխ . ճծդ :
Գորտունք . հ . հդ . ճիա :
Դամոն . ժե :
Դեղձի . ժդ :
Դժնիկ . է . ժը :
Եղն . հը :
Եղեգան ծաղիկ . լե .
Եղջերու . ճթ :
Եղենես . հա :
Երկաթագործ . ճկէ .
Երկինք . բ . դ :
Երկիր . դ :

Զմիւռնեան. հդ:
Զուարակ. հէ:
Զօրական միամարտիկ. ճհզ:
Էջ. ճդ:
Ընկուզի. ժէ. ծէ:
Թագաւոր զօրաժողով. ճձ:
Թախթ. ծ. ծա:
Թղենի. է. ժ. ժբ:
Թթենի. ժդ:
Թխթեղն. ճկ:
Թոքեկ. ճժա:
Թռչուն հրաշալի. ճկա:
Թռչունք. ճժդ. ճխա. ճխդ. ճխէ. ճխը. ճծէ:
Թրթուր. ճկ:
Իմաստասէր. ճհե:
Ինձ. ղբ:
Իշխան չար. ճկդ:
Լեառն բարձր. ճձե:
Լերինք. կբ:
Լեւիաթան. կե. կզ:
Լոմլտս. խդ. խե:
Լոր. ճժէ:
Լուսին. դ. ե:
Խաղախորդ. ճկթ:
Խաչխաչ. խթ:
Խեցեմորթ. հդ:
Խրխնջիւն. հբ:
Խլուրդ. ճժդ:
Խնկածաղիկ. կամ
Խնկողկուզիկ. լա:
Խնձորի. ժա:
Խող. ճդ:
Խոլորձ. լդ:
Խոյ. ձա.
Խորդք տողին. ճխա:
Խստոր. ծդ. ծե:
Ծառ մի բարձր. ճձէ. ճձը:
Ծառք դրախտի. իա:
Ծառք երկու. ճձզ:
Ծերք. ճհ:
Ծիծառն. ճլթ:
Ծիրան. ժե:
Կաքաւ. ճլէ:
Կակաչ. լ:
Կաղամբ. կա.
Կաղնի. իդ:
Կայլիկ. ղթ:
Կառ. լդ:
Կասկենի. իդ:
Կատաբ. ճխդ:
Կատու. ղա:
Կենդանիք. կե:
Կիղբ. ղզ:
Կիտոս. կը:
Կկու. ճլը:
Կնճրթան հատ. խ:
Կորեակ. լզ. լը:
Կորնգան. լդ:
Կտաւագործ. ճկդ:
Կտաւատի հատ. խ:
Կրիա. կթ:
Կւիւ. ճխդ:
Կոշկակար. ճհա:
Հաճար. լթ:
Հաճարի. իբ:
Համասպրան. իզ. իէ:

Հաւ

Հաւ ընտանի · ճիե :
Հաւասմրգի · իե :
Հաւբալ · ճժդ · ճխ :
Հաւրուտ · լ :
Հողամաղ · ճկա :
Հոլիճ · ճհբ :
Հօտ · ձբ · ձթ :
Հօրանք · ձբ :
Ձագք · ճժե : ճիա :
Ձի · ճզ :
Ձի երագընթաց · ճկա :
Ձիական թուչուն · ճխթ :
Ձիթենի · ժդ :
Ձիւնածաղիկ · լբ :
Ձկնաքաղ · ճխդ :
Ձկունք · հե :
Ձմերուկ · ծ · ծը :
Ճագար · ղդ :
Ճակնդեղ · ծ :
Ճայեկ · ճլե :
Ճանապարհորդք · ճձբ :
Ճնճղուկք · ճիբ · ճիդ · ճլ :
Ճպուռ · ճխէ :
Մալուժ · ղթ :
Մայր՝ և մանուկ · ճհթ :
Մայրք · է · ե :
Մանիշակ · իը :
Մաշ · խզ :
Մարախ · ճծը :
Մարգարիտ · ճձդ :
Մաւրուտ · լ :
Մեղու · ճծբ · ճծթ :
Մեղուաքաղ · ճծթ :
Մժեխ · ճծդ :
Մկունք · ղա · ճիա · ճիթ ·
Մնեւ · լթ :
Մողէս · ճժդ :
Մորենի · ը · թ :
Մորթեգործ · ճկթ :
Մրջիւն · ճծդ · ճծդ :
Մրտի · իե :
Յոպոպ · ճծե :
Յովազ · ճժբ :
Յունապի · ժը :
Նապաստակ · ղե :
Նարինջ · ե :
Նշենի · իդ :
Նոխազ և այծք · ձդ :
Նռնենի · է · ժ · ժդ :
Շահէն · ճժը :
Շաղգամ · ծ · ծզ :
Շամամ · կ :
Շանաձանձ · ճծդ :
Շուն · ձէ · ձթ · ղ · ղե · ղթ :
Շուշան · իզ · իը :
Ոզնի · ճժա :
Ոլեռն · խդ :
Ոչխարց անձրեւումն · ճ :
Ոսկի · ճկը :
Ոսպն · խդ :
Որդի թզենին յունաց · ճկբ :
Որդունք · ճխթ · ճծդ :
Որթ · է · ը · թ :
Ուղտ · ճբ :
Չաման · իը :
Չիտ · ճե :
Պարտէզ · ճձա :

Պիտակ . ճժգ :
Պղնձագործ . ճկէ :
Ջայլամն . ճի :
Ջղջիկան . ճծդ :
Ջորի . ճե :
Սագ . ճլե :
Սալոր . ժե :
Սակու . ճիա :
Սամիթ . իը :
Սարդի . ն :
Սարեկ . ճլգ :
Սարսարակ . ճխե :
Սաւսի . ժթ :
Սեխ . ծ . ծէ . ծթ :
Սերկեւլի . ժդ :
Սերմանող . ճձթ :
Սէզ . լգ :
Սիսեռն . ի . իա :
Սիրամարգ . ճլգ :
Սոխ . ծգ . ծե :
Սոխակ . ճխդ :
Սողոմոն արքայ . ճկդ :
Սուսերաց անձրև" . ճ :
Սպանախ . ծը :
Ստեպղին . ծ . ծդ :
Վագր . ղէ :
Վարդ . իե :
Վարուժան . ճժէ :
Վարունկ . ծթ :
Վիշապ . ճ . ճթ :
Տանձի . ժա :
Տաւեղն . ճիը :
Տատրակ . ճիէ . ճլը . ճխ :
Տնկագործ . ճհե :
Ցարասի . իե :
Ցախ սարեկ . ճխդ :
Ցին . ճժթ :
Ցինկ . լգ :
Ցորեան . լդ . լէ :
Փեգենա . իը :
Փեննա . իթ :
Փիղ . ճա :
Փիճի . իը :
Քնձյ՝ և սաւաղակ . ճհը :
Քաղադր . ճծ :
Քաղաք թզրի . ճձդ :
Քարաթաւշ . ճժդ :
Օձ . ճիը :

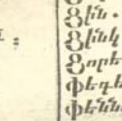

ՍՐԲՈՅ ՏԵԱՌՆ

Ներսիսի Հայոց կաթուղիկոսի

Բան ներբողական ՚ի խորան ոգւոց համայ-
նից , ՚ի դէմաց մերոյեն տառից տանց , ըստ-
բաժանմնչիւրան տառից ։

Այըն ո՜յ՝ զքեզ մերձակա ,
լինել խորտէ՝ թէ հաւատա·
Տեսող գործոց՝ ըղձա՛մ իմա,
լըսող բանից՝ ծանի՛ր ըղձա ։
Գաղտնիք սրտից՝ յաչաց նորա ,
չէ՛ն ՚ի ծածուկ՝ այլ յայտնի կա·
Թէ այս մտօք՝ նայիս ՚ի նա ,
անմեղ մընաս՝ միշտ յարակա ։
Բենըն բանից՝ ասէ չարաց ,
սանձեա՛ զլեզուդ՝ վ՟ ընկերաց ·
՚Ի բերանոյ՝ քօ հա՛ն ՚ի բաց ,
զխօսս աղտեղիս՝ նախատանաց ։
Նաև ՚ի բան՝ բամբասանաց ,
դի՛ր պահապան՝ քոյոց շրթանց ։

Օ ի ապրեսցիս՝ դու 'ի մեղաց ,
և յանաչառ՝ դատաստանաց ։
Զինքն գրովք՝ աստուածային ,
ուսուցանէ՝ խրատել լեզուին .
Բանք քո նոքօք՝ յարդարեսցին ,
գործքըդ նոցին՝ հետևեսցին ։
Եւ մի ընդդէմ՝ կալ հրամանին ,
այլ հնազանդեա՛ց՝ պատուիրանին .
Եւ ոտըք քո՝ ո՛չ մոլորին ,
'ի ճշմարիտ՝ ճանապարհին ։
Զայն դատողին՝ երկնաւորի ,
խրատէ ընդ քեզ՝ սպասել յերկրի .
Եւ 'ի մարմնոյդ՝ քո վախճանի ,
հոգւոյդ կոչման՝ըն տէրունի ։
Անալով լինել՝ յանկարծակի ,
նըման գողոյ՝ 'ի գիշերի .
Օ ի որ սոցին՝ անկընկալցի ,
նա 'ի մեղաց՝ ո՛չ յաղթեսցի ։
Երգէ զայս միշտ՝ յականջս քոյ ,
տալ ընդհամար՝ պարտուցըն քոյ .
Որպէս մանկունք՝ ուսման գըրոյ ,
ընդտախտակին՝ համար տալոյ ։
Կամ որք վեհից՝ տնտես գործոյ ,
առ 'ի զհամար՝ պահանջելոյ .
Քանզի տնտես՝ ես քո հոգւոյ ,
և պարգևացն՝ ա̃ծայնոյ ։

Օ այն

Զայն զուգակից՝ սրտին ծանի՛ր ,
որ միշտ ասէ՝ թէ զօրացի՛ր ·
'Ի խոր քնոյ՝ մահու զարթի՛ր ,
և 'ի յանձի՛ն՝ քում զգաստացի՛ր ։
Յանցաւորաց՝ըս մի՛ խաբիր ,
յանանց կենաց՝ըն մի՛ զրկիր ·
Զարդարութի՛՝ այժմ զգեցի՛ր ,
և անդ փառօք՝ պայծառացի՛ր ։
Էից լուսոյն՝ հանուրց ծագող ,
խրատէ լինել՝ միշտ հայեցող ·
Ըզմեղս ասէ՝ ատեա՛ և թո՛ղ ,
և սրբութե՛ց՝ լե՛ր սիրեցող ։
Զի որպէս չէ՛՝ խաւար կրող ,
պայծառ լուսոյ՝ և նըմանող ·
Այսպէս հոգի՝ չարեաց գործող ,
մաքուր լուսոյն՝ չէ՛ ընդունող ։
Եթն ընկերի՝ քո պատահել ,
բարեաց իրաց՝ ինչ յաջողել ·
Խրատէ ըզքեզ՝ մի՛ յաչաղել ,
մի՛ մխանոք՝ ըզքեզ այրել ։
Եւ թէ կամիս՝ ասէ հանգչել ,
և աստուծոյ՝ հաճոյ լինել ·
Գոհութի՛՝ տուողին յաւէ՛լ ,
այնմ որ գիտէ՝ հաւասարել ։
Թոն թագ ասէ՝ արքունական ,
կամ պետութի՛՝ իշխանական ·

Թէ

Թէ ընկալցիս՝ դու զմարդկան ,
մի՛ համարիր՝ քեզ սեպհական ։
Այլ ըստ հարանց՝ քոց որ անցան ,
ծանի՛ր ըզքեզ՝ ծաղկի նման ․
Եւ մի՛ լինիր՝ ամբարտաւան ,
այլ քաղցր եւ հեզ խոնարհական ։
Ժամանակեայ՝ զկեանքս անցաւոր ,
կարծել չըտայ՝ քեզ փառաւոր ․
Զի թէ 'ի կառս՝ ես թագաւոր ,
Եւ կամ իշխան յոյժ զօրաւոր ։
Հողոյ ծընունդ՝ ես հիւթաւոր ,
յոր դառնալոց՝ ես բնակաւոր ․
Այլում գործոյ՝ կաս գործաւոր ,
յորմէ փոխիս՝ ո՛չ կամաւոր ։
'Ի ցասմանէ՝ դու 'ի բաց լեր ,
եւ մի՛ ըզքեզ՝ ասէ այրեր ․
Եւ մի՛ ըզբան՝ըս թունաբեր ,
առ 'ի սրտէդ՝ յառաջ բերեր ։
Մ՛ի՛ անողորմ՝ըն զոք տանջեր ,
մի՛ անիրաւ՝ իրըս գործեր ․
Զի մի՛ կրեսցես՝ զոր ասաց տէր ,
զտանջելն 'ի հուր՝ըն մահաբեր ։
Իւնըն լսել՝ վարդապետէն ,
'ի ցաւագին՝ բարկութենէն ․
Եւ յանհանգիստ՝ սրտմտութենէն ,
հանգչել ասէ՝ 'ի չար ախտէն ։

Բն

Ընկալ զսոյն՝ և 'ի տեառնէն ,
յերանութեանց՝ հեզոց բանէն .
Ծանի՛ր թէ մերձ է որ դատէն ,
հատուցանել՝ քեզ փոխարէն :
Խորհրդակից՝ բարի եղեալ ,
մերժէ զխորհուրդ՝ խորամանկեալ .
Լիցի՛ 'ի քէն՝ նա հեռացեալ ,
որ յաստուծոյ՝ է ատեցեալ :
Ճշմարտութե՛՝ լե՛ր հետևեալ ,
ուղիղ խօսից՝ սիրող գտեալ .
Մի՛նչ զի և բան՝ լոկ ասացեալ ,
լինել երդման՝ գերազանցեալ :
Ծանուցանէ՝ յոյժ ծանրագոյն ,
ըզբան երդման՝ ուրանալոյն .
Զի թէ փակեալ՝ տ̃րն 'ի յայոյն ,
և 'ի չարէն՝ ասաց զստոյն :
Զի՛նչ առնիցես՝ 'ի յերդնլոյն ,
միշտ 'ի յանուն՝ տ̃ն աստուծոյն .
Լաւ այն ստութե̃՝ յոլովագոյն ,
որոյ մեղաց՝ չի՛ք վեհագոյն :
Աենըն կե՛նաց՝ զանցաւորէ ,
կրկի՛ն դրամբք՝ քաղաք աւէ .
Ընդ մի՛ն մտեր՝ մերկ յարգանդէ ,
ընդ միւսն ելցես՝ մերկ յաշխարհէ :
Արդ զի՛նչ օգտիս՝ դու 'ի շահէ ,
'ի քաղաքիս՝ յայս վաճառէ .

Յպ

Յորժամ 'ի դրունըս կողոպտէ ,
մահն որ կենաց՝ թշնամին է ։
Պայեանց աստէ՝ յոյժ այս բանիս ,
և մի՛ զբաղիր՝ միշտ 'ի մնոտիս .
Մի՛ յապաղեր՝ դու 'ի չարիս ,
այլ փոփոխեա՛՝ փոյթ 'ի բարիս ։
Զի յորժամ ոչ՝ գիտես՝ կոչիս ,
և ըստ գործոց՝ քոց պահանջիս .
Նա թէ չունիս՝ պատասխանիս ,
յանկոյս խաւար՝ բանտ արկանիս ։
Զիոյ ըղձքեզ՝ օրինակով ,
զմարմինդ 'ի կառ՚ըս ըծելով .
Նա կառավար՝ ուղղիչ սանձով ,
զհոգիդ աստ՝ անդ նըստելով ։
Թէ անմոլար՝ ճանապարհով ,
գընաս յօրէնս՝ տեառըն սիրով ,
Յայնժամ յառնել՚ըն քո մարմնով .
ընդառաջ նր՝ թռչիս ամպով ։
Դատն ղեկ առնուլ՝ քեզէն ձրիր ,
նաւել յայս ծով տայ հմտաբար .
Եւ յուղել՝ ալեացն յերկար ,
ընդդէմ կացցես՝ հըզօրաբար ։
Սարեալ զհոգւոյդ՝ նաւն անդորր ,
հոգւոյն թևօք՝ առ 'ի հանճար .
Զի հասուցես՝ անդորրաբար ,
յանքոյթ տեղին՝ խաղաղարար ։

Դէն

Զէն ձաւագայթ՝ առ 'ի սրտէդ ,
ասէ ծագեա՛լ լուսոյ հանգէտ .
Օ բանըս բարիս՝ հե՛ղ 'ի լեզուէդ ,
զողորմութի՛ն 'ի ձեռանէդ ։
Բայց յարարչէն՝ քեզ պարգեւէդ ,
մի՛ վատթարաց՝ վատներ յանպէտ .
Թէ ոչ՝ վըճար՝ տաս 'ի յանձնէդ ,
յորժամ խընդրէ՝ 'ի յառողէդ ։
Մերժել 'ի բաց՝ ասէ 'ի քէն ,
զախտըս մեղաց՝ որ 'ի չարէն .
Օ պոռնկականն՝ և զայլըն ամէն ,
որո՛վ գաղտնի՝ նետիւք խոցէն ։
Յայլ կապարձաց՝ առնու իւր զէն ,
'ի գեղեցիկ՝ տեսլեան դիմէն .
Իւ հարկանէ՝ զաչըս քեզէն ,
'ի չարաչար՝ հայեցմանէն ։
Յինէն ասէ՝ մանուկ ընկա՛լ ,
զայս բան խրատ՝ յաշխարհիս կալ .
Ունայնութեց՝ ըզքեզ մի՛ տալ ,
մնոտի խաղօք՝ անմըտանալ .
Իւ յիմաստնոց՝ դըրունըս դնալ ,
և յուսմանէ՝ ո՛չ ձանձրանալ .
Օ ի մի՛ անձին՝ տաս զղջանալ ,
յորժամ հընար՝ չէ՛ յետ դառնալ ։
Նորոգ ասէ՝ երիտասարդ ,
զիմաստութի՛ն զգեցի՛ր քեզ զարդ .

Մ՝ի

Մի՛ զպատմուճանըս բազմազարդ,
որ ըզգողայս՝ առնէ զրուճարթ ։
Այլ ըզհանճար՝ ծերոց և զխրատ,
որով յայտնի՝ ճանաչի մարդ.
Քանզի յիմարն՝ է հոսեալ յարդ,
իսկ իմաստունն՝ ո՛չ ըզվարդ ։
Շա՛ն շատ աստ՝ ո՛վ ծերունիդ,
հնացեալ ալեօք՝ կալ յաշխարհիդ.
Ժամ է դառնալ՝ այժմ 'ի հողիդ,
մինչ դեռ 'ի ձեռս՝ է քեզ բարիդ ։
Ծառայեցեր՝ մարմնոյ դերիդ,
մինչև 'ի յամի՝ըն տապանիդ.
Տո՛ւր 'ի մնացեալ՝ ժամանակիդ,
մասն ինչ հոգւոյ՝ բանականիդ ։
Ուսուցանէ՝ քեզ դիւրութիւն,
և աստ և անդ՝ լի բարութիւն.
Սիրել զԱծ՝ ճշմարտութիւն,
և զքո ընկերն՝ ստուգութիւն ։
Մերժել զչարն՝ ատելութիւն,
գրկել զբարին՝ սիրելութիւն.
Պահել զհոգիդ՝ քո սրբութիւն,
և անհրապարտ՝ խոնարհութիւն ։
Զան չար աստ՝ զագահութիւն,
զի շատ մեղաց՝ է ծնելութիւն.
Օ ի 'ի նմանէ՝ է սպանութիւն,
նա՛ է աւար՝ և գերութիւն ։

Մնալ սկըսեալ՝ է գողութիւն,
և անխըաւ՝ դատողութիւն.
'ի յայնմանէ՝ վաշխառութիւն,
և զմիմեանս՝ ատելութիւն:
Պէն՝ պատուիրէ՝ կալ անբամբաս,
'ի յայս չարեաց՝ յորում թէ կաս.
Ո՛ի մի՛ հօգւոյդ՝ առնես վընաս,
'ի ձախակողմ՛ըն կալով դաս:
Եւ մի՛ նախատ՝ 'ի կեանըս յայս,
յորում զարժանն՝ ումեք ոչ տաս.
Տէր զանցաւորդ՝ զոր ըստանաս,
և առ զանանց՛ըն յոր գըտնաս:
Ընջել ասէ՝ զհօգիդ ջըրովք,
յախտից մեղաց՝ ջերմ արտասուօք.
Ո՛ի լաւ է լալ՝ աստէն կամօք,
և անդ ցնծալ՝ մեծաւ փառօք:
Քան աստ խնդալ՝ պէսպէս մեղօք,
և անդ կրճտել՝ խիստ ատամօք.
Եւ այս սակաւ՝ ժամանակօք,
և այն յաւէտ՝ անթիւ ամօք:
Այն ըռամիկ՝ արանց հանուրց,
ոչ նախանձել՝ խրատէ վարուց.
Եւ գինարբուաց՝ երգոց պարուց,
մի հաղորդել՝ ըլկտի բարուց:
Ո՛ի փոխանակ՝ աստէն ծաղուց,
կոծումն և լաց՝ է անդ նոցունց.

Ընդ

Ընդ մեծատանն՝ այնմիկ դաստուց ,
որ փափաքէր՝ կաթիլ մի ջուրց :
Սէր զաշխարհիս՝ այս ախտաշարժ ,
ատել խրատէ՝ զաղտեղի գարշ .
Նաւ թէ մեղաց՝ մի՛ լինիր բաժ ,
ախտից տոռուամբ՝ ձգելով 'ի քարշ :
Ոլի թէ մարմինդ՝ աստացէ վաշ ,
հոգիդ հիւանդ՝ լինի և հաշ .
Թէ այժմ ուրախ՝ առնէ և հրաշ ,
այլ յետոյ տայ՝ քեզ մահու ձաշ :
Սեւն վարք ասէ՝ պիղծ հանատուակ ,
տն̃ կամացն՝ է յոյժ ներհակ .
Նաւ որ 'ի յայս՝ սէրս է համակ ,
է աստուծոյ՝ սիրոյն դիմակ :
Արդ մի՛ ըմպեր՝ խիստ ախորժակ ,
զանցաւորիս՝ սիրոյ բաժակ .
Այլ փոփոխեա՝ զմրրատեսակ ,
յանապական՝ սէրըն յըստակ :
Տիւնն տէրանց՝ և իշխանաց ,
խրատ ընծայէ՝ իմաստութեանց .
Թէ մի՛ սիրէք՝ ժողովել գանձ ,
այլ՝ ըզժողով՝ բարի արանց :
Ըզմտերիմ՝ սրն տէրութեց ,
և զհետևօղ՝ սրն քաջութեց .
Որք վն̃ ձեր՝ 'ի մահ անձանց ,
կամաւ դիմեն՝ ոչ̃ 'ի գանձ :

Ըէն

Րէն տառ չէ՞ բանի սկըսուած ,
այլ ակամայ՝ բըռնադըրօսած .
Բայց դու զականջդ՝ առընթեր ած ,
թէ զինչ խօսի՝ ըզմտաւ ած :
Սիրեա՛ բոլոր՝ սըրտիւ՛ զա̃ծ ,
և օրինաց՝ նորա խնամ ած .
Զհոգիդ պահեա՛ յախտից մեղքըւծ ,
և 'ի մեղաց՝ միշտ լըուացած :
Ցոն ցուցանէ՝ միւս բան խըրատ ,
որ 'ի չարեաց՝ առնէ ազատ .
Մի՛ նախանձիր՝ բընաւ ընդ մարդ ,
և մի՛ նենգեր՝ զընկեր քո դատ :
Զի աստուծոյ՝ ծածկեալն է յայտ ,
և հատուցէ՝ փոխան քեզ դատ .
Կա՛մ 'ի աստի՝ կեանքս անընդհատ ,
կամ 'ի վերջին՝ օրըն հաստատ :
Ւիւնն յօդական՝ միայն է տառ ,
բայց զոր յօդէ՝ քեզ 'ի խըրատ առ .
Յորժամ մեղայ՝ դառըն պատառ ,
քեզ երևի՝ քաղցր և դիւրառ :
Նախ քան զուտել՝ նո՛ր 'ի սպառ ,
յիշեա՛ զամօթ՝ և ըզպատկառ .
Նու շիջանի՝ բոցն որ 'ի վառ ,
և զգօնանայ՝ միտքըդ յամառ :
Փիւրըն փառաց՝ է քեզ բարոզ ,
այս խըրատական՝ բանից տաղըս .

Սում

Սամ թէ սրտիւ՝ լինիս 'ի յոյզ ,
և տաս ամէն՝ իբրև ըղձոյս ։
Օ հոգիդ մաքուր՝ պահէ և լոյս ,
'ի յաշխարհիս՝ խաւարելոյս ․
Եւ հանդերձեալ՝ կենաց տայ քոյս ,
պըսակ անուն՝ քեզ է հաճոյս ։
Քեզ կատարումն՝ է այս տաղից ,
տայ ակն ունել՝ աւուրն ելից ․
Ոչ ընդ սիրոյ՝ սատորակայից ,
միշտ բևեռել՝ անլոյծ կապից ։
Այլ ազատիլ՝ յայժմուս ախտից ,
ընդ քոյ՝ գոլ խաչակից ․
Լինել սրբոց՝ քաղաքակից ,
և անմարմնոց՝ ըն ձայնակից ։
Երրորդ բանիս՝ այսմիկ հանդէս ,
գումարելոց սատ տիրապէս ․
Երգել տաղիւ՝ հոմերապէս ,
խառնեալ 'ի հիւթըս հոգեպէս ։
Բամբեալ 'ի քերըս տաղրապէս ,
զանազանեալ՝ տառիւ հանդէս ․
Ես ոչ գիտնոց՝ այլ տղայապէս ,
մանկանց տուեալ՝ նուսխայապէս ։
Ի թագուցեալ՝ ընդ մարմնապէս ,
երից յիմնից՝ խորհրդապէս ․
Սուրբ հոգևոր՝ բանըս պէսպէս ,
որոց նպաստ՝ եղև Ներսէս ։

Բան հաւատոյ ձայն անեղին և եղելոց. բարբառնաբար ՚ի դեմս հայկական տաղից՝ չափաբերեալ ոգեաւ ՚ի Սերովբէ:

Այն անսկիզբն՝ առէ զա̃ծ,
անեղ բնութի̃՝ ոչ արարած.
Երիս անձի̃նս բաժանեալ,
ի մի բնութի̃՝ միաւորած:
Ինորն բնաւից՝ առէ անձառ,
համման մըտաց՝ գոլ անհընար.
Որդւոյ ծընունդն՝ անեղաբար.
զհոգւոյն բըղխումն՝ աղբերաբար:
Գործէ ինքեամբ՝ ՚ի նիւթ էի,
զաննիւթականն՝ իմաստ բանի.
Որ է ա̃ծ էր՝ միշտ կենդանի,
և է յայժմուս՝ և եղիցի:
Գոյն դաւանէ՝ զերրորդութի̃ն,
երեք անձինք՝ և մի բնութիւն.
Ոչ միութե̃ն՝ ՚ի խառնութիւն,
ոչ բաժանմամբն՝ յօտարութիւն:
Երրեակ անձամբ՝ թիւ̃ կատարեալ.
զերրորդութի̃ն ծանուցեալ.

Ոչ

Ո՛չ քան զերիսն՝ առաւելեալ,
և ո՛չ երկուս՝ կամ մին եղեալ։
Զայս թիւ առեալ՝ է եսայեայ,
'ի սրբովքէիցն՝ որպէս և նայ.
Նորինցըս սուրբ՝ ասել նըմայ,
և միանգամ՝ տր գերակայ։
Ին էապէս՝ մեզ քարոզէ,
զոր էնն ուսեալ՝ 'ի մովսէսէ.
Թէ ած էր՝ 'ի սկզբանէ,
և ո՛չ եղեալ՝ 'ի յումեքէ։
Բեթն է էին՝ հօր զուգակամն,
զորդի ասէ՝ համաբնական.
'Ի յովհաննէ՝ ուսեալ զայս բան,
որ որոտայ՝ յաւետարանն։
Նոյն թարգմանէ՝ մեզ տիրաբար,
զհոգւոյն բղխումն՝ անքննաբար.
Թէ 'ի հօրէ՝ է յառաջաբար,
առնու յորդւոյ՝ անճառաբար։
Ամենակաց՝ պարունակող,
ասէ զած՝ գոլ ըստեղծող.
Ո՛չ ժամանակի՝ առ նա հասող,
և ոչ աւուրց՝ ըզնա չափող։
Ինն իսկապէս՝ ասէ բանին,
'ի յոչընչէ՝ ստեղծեալ զերկին.
Հաղորդ է հօր՝ է և հոգւին,
որով եղեալքս՝ ամէն լինին։

Լոյսն որ անեղ՝ և գերազանց ,
լուսոյ սկզբան՝ աստ ստեղծուած .
Նախ առաջին՝ ըզ հրեշտակաց .
երկրորդ զգալի՝ համատարած :
Խաւար մածեալ՝ 'ի յանդընդոց ,
աստ փոխեալ՝ լուսովն 'ի բոց .
Որով եղև տի՛ւ՝ըն գործոց ,
գիշերըն հանգիստ՝ քընոյ արթնոց :
Ծովըն երկնային՝ յերկրորդ աւուր ,
մեկնեաց աստ՝ զջուրըն երկնաւոր .
Եւ յերրորդին՝ տունկք բիւրաւոր ,
յորում և դրախտ՝ըն լուսաւոր :
Կապեաց աստ՝ զանկապն ըզլոյս ,
'ի չորրորդին՝ յանօթ նիւթոյս .
Զարեգակն՝ և ըզ լուսնոյս ,
և զաստեղաց՝ պարունն յօդոյս :
Հրամանն աստ՝ արարչական ,
հան 'ի ծովէ՝ կրկին կենդան .
Զայնս որ 'ի յօդս՝ են թևական ,
և որ 'ի ջուր՝ըս լողական :
Ձայն տիրական՝ աստ եհաս ,
առ 'ի ստորին՝ հողանիւթեայս .
Բղխեալ յերկրէ՝ չորքոտանեայս ,
զանազանից՝ կենդանեաց դաս :
Պօղեալ խորհուրդ՝ աստ թաքուն ,
երրորդութեան՝ըն միաբուն .

Սան 'ի հողոյ՝ ստեղծեր մարդոյն,
առնել պատկեր՝ նման նորուն ։
Ջ'էն ձառադայթ՝ ասէ փառաց,
զգեցոյց մարդոյն՝ զանմահ կենաց ․
Օ կլինն 'ի կողէն՝ արար հաստուած,
որէնս եդ իր՝ պատուիրանաց ։
Սախալ ասէ՝ առ 'ի չարէն,
Է մեր պատիւն՝ որ յարարչէն ․
Իհան խաբմամբ՝ առ 'ի դրախտէն,
էած յերկիրս՝ յայս փշեղէն ։
Յայնքան մեղաց՝ ասէ չարիս,
արկ ըզընութիւն՝ հողեղինիս ․
Մ'ինչ սահմանաց՝ բանալ երկնից,
ծածկել ջըրով՝ զորս 'ի յերկրիս ։
Նոյ յազգի անդ՝ ասէ ընտրեալ,
միայն գըտաւ՝ իւրովքն ապրեալ ․
'Ի տապանին՝ զոր էր գործեալ,
յորմէ կրկին՝ զերկիր լըցեալ ։
Շինուած ասէ՝ զաշտարակին,
յետ այնորիկ՝ յանդըրդնէին ․
Յոր խառնակեալ՝ լեզուք նոցին,
ձեռամբ իւրեանց՝ զայն քակէին ։
Ուսուցանէ՝ աբրահամու,
Թէ հաւատոյ՝ տան հիմն եդաւ ․
Ուստի ած՝ կերակրեցաւ,
և աւետեաց՝ որդին տըրուաւ ։

Զարեօք ասէ՝ մարդկան որդւոց,
լցաւ աշխարհ՝ պաշտամամբ կռոց.
Բաց յակովբեան՝ այն ծննդոց,
որ յերկաթին՝ մոլին հընոց ։
Պրոտուճեալ տապանն՝ ասէ զմովսէս,
ետ յակովբայ՝ զարմին հանդէս.
փրկել զնոսա՝ ածապէս,
յեգիպտոսէ՝ սքանչելապէս ։
Ջանաց ասէ՝ առ ինք ձըգել,
տէրըն զորդիս՝ մարդկան փըրկել.
Մատամբն իւրով՝ օրէնս գըրել,
և մարգարէս՝ սէս առաքել ։
Ռամիկ ասէ՝ զազգըս մարդկան,
զի ո՛չ այսու՝ առ նա դարձան.
Մեծագունի՝ կարօտացան,
հնարից դեղոց՝ բըժըշկական ։
Սիրով ասէ՝ հայր առաքեաց,
զբանն ը̃ մարմին՝ միաւորեաց.
Օ որ և մաքուր՝ կոյսըն կըրեաց,
ծընաւ մարմնով՝ որով փրկեաց ։
Վերնոցըն լոյս՝ ասէ մաքրից,
ծագեաց յաշխարհ՝ այս ըստուերից.
Նաւ հալածեաց՝ զխաւարն յէից,
ոդւոց փայլեաց՝ լոյս ամենից ։
Տիւն տայ ասել՝ բան ծայրագոյն,
վասըն բանին՝ իմանալոյն.

Տեառն փառաց՝ խոնարհելոյն ,
մինչև խաչի՝ համբերելոյն ։
Բամ աւետեաց՝ ձայնիւ լինի ,
Թէ և բնութ̃ի՝ ձայնի չունի ․
Աւէ որ ննջեցոյն՝ ՚ի տապանի ,
նոյն ազատեաց՝ զորս ՚ի բանտի ։
Զոն ցընծութ̃ի՝ մեզ քարոզէ ,
զմիշտ կենդանւոյն՝ յարութենէ ․
Նաւ զյարութ̃ի՝ մեր հաստատէ ,
նմին նըմանն՝ յորժամ գայցէ ։
Ախուսէ ըզմեզ՝ Է̃ նոյն սիրով ,
յօդեալ ՚ի գլուխն՝ ամբառնալով ․
Զայն որ նըստի՝ բնութ̃է մերով ,
հօր Է̃ աջմէ՝ բազմեալ մարմնով ։
Փառաց անճառ՝ լինի գուշակ ,
որոց զա̃ծ՝ սիրեն յըստակ ․
Յորժամ մարմնովըն մերունակ ,
ծագէ յերկնից՝ որպէս փայլակ ։
Րէն քն̃ի՝ ձևոյն իւրով ,
զմեզ յորդորէ՝ խաչակցելով ․
Ոլ և փառաց՝ նորա յուսով ,
հաղորդ լիցուք՝ մաքրեալ հոգւով ։

Նորոգ մանկունք՝ իմաստութ̃ե ,
տուՙաք զայս բան՝ ձեզ խրախութ̃ե ․

Նըկ

Նորհնաւորաց՝ըն գիտութեան ,
և համայնից՝ եղելութեան ։
Բակերտ էին՝ արարչութեան ,
և փըրկական՝ տնօրէնութեան ։
Աիրողք բանի՝ խոհեմութեան ,
զմիտըս սորին՝ տուք քննութեան ։
Եւ ճաշակէք՝ համբերութիւն ,
քան ըզ մեղու՝ յոյժ քաղցրութիւն ։
Ակաւ է սա՝ քանակութիւն ,
և յոգնակի՝ ունակութիւն ։
Դ յիմաստնոց՝ ծանօթութիւն ,
որք միտ դնեն՝ վերծանութիւն ։
Լւին բանի՝ բան գոհութեան ,
մատուցանեմք՝ փառաւորութիւն ։
Օ Ներսէս յիշել՝ մի դանդաղիք ,
որք զուարճանայք՝ըդ յայսոսիկ ։
Տուք զփոխարէն՝ըն զոր պարտիք ,
զաղօթըս սուրբ՝ զոր պաղատիք ։

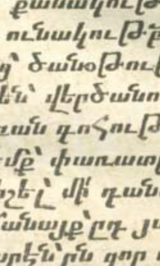

Նորին ոճիւ ըստ Ներսիսի՝ 'ի Խրատ մանկանց ուսումնասիրականաց, 'ի դիմաց այբուբենից ո-
տանաւոր չափով:

Այն առաջին՝ ըղ քեզ տղայ,
հանէ յիմաստըն գերակայ.
Երրորդութեըն մեծակայ,
լինիս երկուք՝ սանդղամբք նորա.
Ինութի բանի՝ 'ի քեզ բղխէ,
կաթն իմաստից՝ արբուցանէ.
Զևոփն իւրով՝ վարդապետէ,
զխոնարհելն՝ որդւոյ պատմէ:
Դիտմըն գանձէ՝ քեզ բիւր բարի,
գրելով զիմաստս՝ 'ի տախտակի.
Օնա արկ 'ի քոյդ՝ պարանոցի,
որ պատուականն է քան զոսկի:
Դուռըն բանայ՝ քեզ գիտութե,
ըղտաձարկին՝ իմաստութե.
Իաղխեամ և մուտ՝ արիութք,
մի՛ ապտաքոյ՝ մնար հեղգութք:
Երկնաւորացըն տայ ցանկալ,
'ի յերկրայնոցս՝ 'ի բաց դառնալ.

Բևա

Ուսմամբ գըրոց՝ զուարճանալ,
իմաստութբ՝ ուրախանալ ։
Զարթուցանէ՝ ըզքեզ մանուկ ,
ձայնիւ՛ հնչմամբ՝ ո՛չ թըմբուկ ·
Մ՚ի յուսմանէ՝ լինիր տաղտուկ ,
զի մի՛ տաս վայ՝ անձինդ՝ յատուկ ։
Նւրանութենց՝ նախնի գոլով,
զքեզ հրաւիրէ՝ դաւթեան երգով ·
Առ 'ի չարեաց՝ հեռանալով,
խորհել յօրէնս՝ տըն սիրով ։
Ընդ քեզ խօսի՝ զայս բան խրատ ,
'ի յանխրատից՝ ըն կալ 'ի զատ ·
Զի մի՛ տնկեն՝ զինքեանցն արատ ·
'ի սրտի քում՝ ո՛չ զարմատ ։
Թէ միտ դնես՝ ասէ բանին ,
իմաստութեն՝ սողոմոնին ·
Ո՛չ կարօտիս՝ իմում խրատին ,
քանզի նովաւ՝ խօսի հոգին ։
Ժուժկալ լինել՝ ասէ յուսումն ,
թէ և ապտակ՝ առնուս յարբումն ·
Հայեաց յոսկին՝ որ 'ի քրայումն ,
զի ծեծելով՝ առնու զմաքրումն ։
'Ի նանրութենց՝ ասէ դարձիր ,
և սուտ խաղօք՝ մի՛ ըզբաղիր ·
Անմիտ մանկանց՝ մի՛ նախանձիր ,
այլ իմաստնոց՝ նըմանեցի՛ր ։

 Նիւն

Լուր լո՛ւր ասէ՝ հօր քո խրատու,
լե՛ր օրինաց՝ մօր քո հըլու ·
Վարդապետին՝ հնազանդ կա՛ց դու,
յորմէ շահիս՝ բան լուսատու ։
Խրատէ խաղաղ՝ Ած ՚սբ գրոց,
մի՛ Ած անմիտ՝ըս տըղայոց ·
Լաւ է բանից՝ մեծ իմաստնոց,
փոխան վիճմանցն՝ ըզչար յիշոց ։
Ծովու նըման՝ ասէ զիմաստ,
որ ՚ի յերկնից՝ իջեալ է աստ ·
Բա՛ց ըզհոգւոյդ՝ քո առագաստ,
ծըծել մտօք՝ըդ լե՛ր պատրաստ ։
Կաթիլ միայն՝ թէ առնուցուս,
՚ի ջրոյն կենաց՝ ո՛չ մեղուս ·
Ո՛չ ծարաւիս՝ ասէ յայժմուս,
այլ և գետոց՝ բղխես առուս ։
Հայեա՛ց ասէ՝ մանուկ և տե՛ս,
զինչ ՚ի տախտակ՝ըդ գծագրես ·
Ո ի մոմեղէն՝ դու նըման ես,
զգիրս Այ՝ կրկին գըրրես ։
Զայնէ առ քեզ՝ մանուկ ուշիմ,
թէ ականջօք՝ լո՛ւր ըզբանս իմ ·
Ուսման գրոց՝ լե՛ր մըտերիմ,
և բարձրանաս՝ դու ՚ի յերկին ։
Պամբար վառէ՝ քեզ լուսաւոր ·
Ենթէ իցես՝ մարդ մտաւոր ·

Կրը

Արթեա՛ յիմաստ՝ըս հոգևոր ,
որով լինիս՝ դու երկնաւոր ։
Չ՚են ճանաչել՝ տայ ըզհանճար ,
ըն աւակաց՝ բանին յարմար ․
Որով խրատիս՝ լինել արդար ,
և աստուծոյ՝ հաճոյարար ։
Մ՝ատուցանէ՝ քեզ օրինակ ,
զորս 'ի մանկանց՝ բարեաց ունակ ․
Ըզդանիէլ՝ մանուկն յըստակ ,
որ և ցանկայր՝ նման հրեշտակ ։
Յիշեա՛ ասէ՝ զմանկունս երիս ,
զաշակերտեալս՝ դանիէլիս ․
Ոի թէ սոցա՝ նման մաքրիս ,
'ի հուր մեղաց՝ ո՛չ այրեսցիս ։
Նայեա՛ց և տե՛ս՝ ասէ զյովսէփ ,
զհրեշտակաց՝ նմանն 'ի դէպ ․
Պահեա՛ և դու՝ զքեզ անվրէպ ,
յեգիպտուհւոյն՝ ախտին հանդէպ ։
Շնորհաց թէ ես՝ ասէ սիրող ,
դու իմաստնոց՝ լե՛ր հետևող ․
Որք առ իմաստն՝ են փափագող ,
մինչև 'ի մահ՝ եղեն ճգնող ։
Ո՛վ դու ասէ՝ մանուկդ 'ի բոյս ,
նըման առ քեզ՝ զեղիսէոս ․
Որ 'ի մաշկեակ՝ըն հպելոյս ,
եթող զսէրն՝ ստորնայնոյս ։

Չարչարանաց՝ առէ համբե՛ր ,
պանդխտութե՛ ժուժկալ դու՛ լե՛ր .
Թէ հարկանիս՝ մի՛ երկմտեր .
վասն իմաստից՝ըն շահաբեր ։
Պէ՛ն՝ պատուիրէ՝ պարկեշտ լինել,
մի՛ զրոյլայն՝ըդ խրճողել .
Մ՛ի ըզգլինի՝ բնաւ սիրել,
մի՛ տարաժամ՝ զբերանդ յածել ։
Գանխու հասցես՝ առէ շնորհաց .
մի՛ ծոյլ կենար՝ և դեգերած .
Մ՛ի սիրեր զքուն՝ դանդաղանաց .
մի՛ արթնութի՛ ըզբաղանաց ։
Ուսհիւ հանէ՝ զքեզ 'ի բարձունս ,
դընալ հոգւոյ՝ ը՟ իմաստունս .
Թէ զանձըն քո՝ տաս 'ի ձգունս ,
ելցես յիմաստ՝ըս գերաբունս ։
Սիրել խրատէ՝ ըզնիւթ ուսման ,
զխոհեմութի՛ առէմ և զջան .
Նայլ և զխորհուրդ՝ըս մաքրական ,
որով հոգիք՝ըն զօրանան ։
Մարք աշխարհիս՝ այս ծանուցեալ,
թէ է ներհակ՝ ուսմանն եղեալ .
Օ՛ի որ ախտիւ՝ հոգին զանգեալ,
նա 'ի շնորհաց՝ հոգւոյն զատեալ ։
Տայ քեզ խրատ՝ բան հոգևոր ,
պահել զհոգիդ՝ ըզգուշաւոր .

Մ՛ի

Մի՛ յոք հրպել՝ արատաւոր ,
և մի՛ ունել՝ չար մերձաւոր ։
Բարունաբար՝ վարդապետն ,
քեզ ըզբարիս՝ ուսուցանէ ։
Հնազանդ լինել՝ ծերոց ասէ ,
որպէս օրէն՚ըն պահանջէ ։
Յածուն ասէ՝ խոնարհամիտ ,
լե՛ր առ ընկեր՚ըն բարեմիտ ։
Նաւ ոչ հպարտ՝ բարուք և բիրտ ,
թէ և շընորհ՝ ունիս յոգիդ ։
Լաւ է այս՝ բանըս յարմար ,
մի՛ շատ խօսել՝ և վայրապար ։
Մի՛ ծիծաղել՝ անկարգաբար ,
մի՛ վիճաբան՝ լինել և չար ։
Փութա՛ ասէ՝ վարժիլ անդուլ ,
և՚ի շնորհաց՝ չլինիս ամուլ ։
Նաւ թէ մտօքդ՝ ես բութ և գուլ ,
ջանի՛ր զուսումըն՝ կե՛ր և կուլ ։
Քեզ համարել՝ տայ բարեկամ ,
որ վ՟ճ ուսման՝ հարուն քեզ գան ։
Քանզի ապտակ՝ և գաւազան ,
յետոյ բազում՝ փառըս քեզ տան ։

«Նախանձելի՝ մարդկան լինիս ,
թէ զվերոյգրեալդ՚ի միտ ունիս ։

Ե՛կ ըմբեր մանուկ՝ զունկն քո յիս ,
 լո՛ւր և անսա՛ խմուլ բանիս :
Բարուն լինիմ՝ բղխմամբ սրտիս ,
 ուսուցանել՝ քեզ ըղձարիս .
Սիրեա՛ զուսումն՝ որով պատուիս ,
 'ի յերկնայնոց՝ և 'ի յերկրիս :
Երանելի՝ և մեծ լինիս ,
 եթէ զերկիւղ՝ տեառն ուսանիս .
Սէրդ 'ի բաց՝ լեր աշխարհիս ,
 և յո՛յ՝ սէրըն վառիս :
Ինձ լո՛ւր որդեակ՝ հօր քո խրատիս ,
 և յուսմանէ՝ մի՛ ծուլացիս .
Եթէ 'ի յայս՝ սէր բորբոքիս ,
 անանց կենաց՝ ժառանգ լինիս :

Նորին ոճոյ ըստ Ներսէսի տառայեալ՝ աղերս մաղթանաց ։

Ած անեղ՝ անհասական ,
հայր գթութեանց՝ ինձ ողորմեա .
Բանդ 'ի Հօրէ՝ անձառ ծնունդ ,
որ մարմնացար՝ 'ի յիս գըթա ։
Գովեալ Հոգիդ՝ ո՛ր աստուծոյ ,
որ նորոգող՝ ես ողորմեա .
Դաւանողիս՝ ա՛ծութեանդ ,
երրորդութի՛ ո՛ր յիս գըթա ։
Երկնաւորաց՝ և անմահից ,
բանիւ ստեղծող՝ ինձ ողորմեա .
Զազգըս մարդկան՝ յօրինեցեր ,
ձեռամբ պատկեր՝ քո յիս գըթա ։
Էրանուհոյ՝ աստուածածնին ,
ո՛ր ծնընդեամբն՝ ինձ ողորմեա .
Ընտրեալ մեծի՝ կարապետին ,
մկրտութե՛ըն յիս գըթա ։
Թագաւորացն՝ է քեզ յերկինս ,
առաքելոցն՝ ինձ ողորմեա .
Ժառանգողացն՝ ըզ կեանսդ անձառ,
աղաչանօք՝ըն յիս գըթա ։

Իւրաքանչիւր՝ քոց սիրողաց ,
մաքուր հայցմամբըն՝ ինձ ողորմեա՛ •
Լուսապայծառ՝ քոց վըկայից ,
Ջերմամբ արեամբ՝ըն յիս գըթա՛ ։
Խաչակցելոցն՝ ը̅ քեզ հոգւով ,
պաղատանօքն՝ ինձ ողորմեա՛ •
Ծարաւելոցն՝ յաղբեւր սիրոյդ ,
արբո՛ և զիս՝ և յիս գըթա՛ ։
Կենարարիդ՝ չարչարանօքն ,
որ յաղագս իմ՝ ինձ ողորմեա՛ •
Հարմամբ ծնօտի՝ քո ապտակին ,
'ի ծառայէն՝ 'ի յիս գըթա՛ ։
Ձաղաղանօքն՝ 'ի գլխուորաց ,
և եղեգամբքն՝ ինձ ողորմեա՛ •
Ղօղանջանօքն՝ հայհոյութե̃ ,
և վասն թքոյն՝ 'ի յիս գըթա՛ ։
Ճշմարտապէս՝ խաչելութեամբդ ,
անպարտականդ՝ ինձ ողորմեա՛ •
Մածմամբ մարմնոյդ՝ 'ի փայտ խաչին,
նր̃ բեւեռօք՝ըն յիս գըթա՛ ։
Յանպարտական՝ կողէդ հոսման ,
արեամբ և ջրով՝ըն զիս լուա՛յ •
Նորոգելով՝ 'ի հնութենէ ,
կողի՛ պարտեալ՝ հինն ադամա ։
Շարժմամբ ահի՛՝ երկրի հիմանց ,
անշնչութեամբ՝ քո ողորմեա՛ •

Ոչ

Որ զմարդկային՝ հոգիդ յաւանդ ,
ետուր առ Հայր՝ քո յիս գըթա՛ :
Չարչարանօքն՝ անարդաբար ,
համբերելովն՝ ինձ ողորմեա՛ .
Պսակաւ փըշոցն՝ ըզփուշ մեղաց ,
բարձեր 'ի մէնջ՝ և յիս գըթա՛ :
Ջամբեալ վասն իմ՝ 'ի ծարաւին ,
զդառըն լեղին՝ ինձ ողորմեա՛ .
Ռետին քաղցու՝ մեզ արբուցեր ,
մարմնով հարեամբ՝ըդ յիս գըթա՛ :
Սիրով եդար՝ և արտասուօք ,
'ի տապանին՝ ինձ ողորմեա՛ .
Վերաբերեր՝ քո յարութեամբդ ,
զմարդին 'ի կեանս՝ 'ի յիս գըթա՛ :
Տէր ըզընութիւնս՝ արձակեցեր ,
և արձակես՝ այժմ ողորմեա՛ .
Րոտեա՛ զմարմինս՝ իմ ը̃ հոգւոյս ,
'ի դալարատեան՝ քո յիս գըթա՛ :
Ցընծացայ ես՝ բերկրեալ յուսով ,
քոյին ծընընդեամբդ՝ ինձ ողորմեա՛ .
Ւխտամամբ փառաց՝ պըսակելոց ,
տղաչանօք՝ըն, յիս գըթա՛ :
Փըրկիչ յորժամ՝ գայցես փառօք ,
զիս նորոգեա՛ և ողորմեա՛ .
Քեզ գոհութիւն երգեմք ընդ Հօր ,
և ը̃ հոգւոյդ՝ այժմ յարակայ :

Ն

Յորէն ուէյ թն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի յիշատակարան տառիկայն սողոմոնի , որ էւ- րոյն յետամբն գրեալ :

Սծեղէն՝ հոգւոյն 'ի սմա ,
խաղաղութ՛ անուն արքա .
Նարբուեցու՝ իմաստութ՛ ,
զորդիս խրատեաց՝ զգօնութե՛ :
Գեղեցկադիր՝ բանիւն 'ի կարգ ,
գրիչ եղև՝ հոգւոյն արագ .
Դաւթի որդի՝ վեհ քան ըզմարդ ,
մարգարէին՝ ա̄ծազարդ :
Երրեակ տառիւ՝ վերաբերէ ,
զմարդիկ յերկին՝ըս մակադրէ .
Օ դեստ արկանէ տղայոց բեհեզ ,
զհնազանդ լինել՝ ըն հօր և հեզ :
Յաին շնորհօք՝ պըսակ կապէ ,
մանեակ ոսկի՝ զպարանոցէ .
Ըստ մանկական՝ տիոց նոցայ ,
նոյն և խրատում՝ըն յարակայ :

Սըմբ

Թմբրեալ հոգիս՝ առնէ զուարթ ,
յայս չանկանել՝ դառն որոգայթ ։
Ժամանակեայ՝ զկենցաղըս յոյժ ,
առէ զանկեալըն՝ 'ի սմա անբոյժ ։
Իբրև երազ՝ խոր գիշերի ,
կամ պղպջակ՝ ինչ կաթուածի ։
Լայն ճանապարհ՝ըն հետևել ,
տանի 'ի գուբ՝ խորին ւանել ։
Խորագուսեալ՝ մանկանցն 'ի յուխ ,
խրատ ընծայէ՝ սա հոգեբուխ ։
Ծածուկ բարեաւ՝ խորհրդազգած ,
միշտ 'ի յոգւոջ՝ ունել զաստուած ։
Կենարարին՝ սպասել համակ ,
ոչ մոռանալ՝ սբ զյիշատակ ։
Հայել վերջին՝ օրն և 'ի մահ ,
'ի սպառնալեացն՝ երկեւղ և ահ ։
Ձայնըն հաւուն՝ յոյժ գեղապանձ ,
որով դայցեն՝ մեռեալքն 'ի դարձ ։
Ղօղեալ սարսեն՝ դստերքն 'ի խաղ ,
ողբան տըկար՝ ձայնիւ նըւագ ։
Ճառագայթից՝ լուսոյն ճաճանչ ,
լուսին ւաստեղք՝ ճեմեալ զուարճ ։
Մեծին ծագմամբ՝ չփայլեն այլում ,
մինչ փայլակէ՝ լոյսն անպատում ։
Յայնժամ թռչին՝ 'ի կառս ամպոյ ,
արդարք նըման՝ խիստ մարախոյ ։

Նը

Նըշլին ծաղկէ՝ գուշակ գարնան ,
գունով պճ՛նին՝ վկայք արեան ։
Շրջէն կոծով՝ գնացողքըն դարշ ,
կապար մեղացն՝ անկցին 'ի քարշ ․
Որք 'ի բարձունս՝ հայլին լուսո ,
ապշեն դողան՝ յահեղ բոցո ։
Չէ սխտանի՝ արծաթըն յինչ ,
և ոչ ոսկւոյն՝ դեղ զարդարիչ ․
Պարողն անու՛շոյ՝ հասցէ վըրէպ ,
պատկեր եւթանց՝ դարուցս 'ի դէպ ։
Ջըրոյն կենաց՝ սափորն 'ի մէնջ ,
այն խորտակի՝ յաղբերըն մէջ ․
Ռահեալ սրբոյ՝ըն լուսավառ ,
գնացեն յերկինս՝ 'ի տունն անձու ։
Սա միջակին՝ է խրատ մարդոյս ,
յորժամ շարժի՝ ախտիցըն բոյս ․
Վերադառնայ՝ ներհուն բանով ,
Երգէ զիմաստս՝ երրորդ տառով ։
Տիրականի՝ մասինս ազատ ,
որ յերկրայնոց՝ կրից 'ի զատ ․
Րաբունական՝ սիրոյն տիփար ,
կացուցանէ՝ անմիջաբար ։
Ցընծալ բերկրիլ՝ ը̃ հրեշտակաց ,
'ի յառաջապատն՝ օրիորդաց ․
Ւիւսակ հարսին՝ սիրով կիզու ,
մարգարտայեռ՝ և լուսատու ։

փե

Փեսայն իջմամբ՝ ցօղատարափ ,
համբուրէ զտիպ՝ըն լուսոյ արփ .
Վայր կոչելով ա̃ծակառք ,
յաննխուլթական՝ տարեալ քաղաք :

Ընդրադարձութե̃ տառեա չէղարանէ :

Քաղցրագունիս՝ այս բաղձանօք ,
ըղցեալ հոգիս՝ մեռեալ մեղօք .
Փափաքեցի՝ սրբատառորոփ ,
ես որ ընաւից՝ բարեաց անփոփ :
Իւրաքանչիւր՝ բան կենսատու ,
այսպէս ցուցոյ՝ իմ լուսատու .
Ընծամ հոգւով՝ մինչ կարդացից ,
Թէպէտ և ո՛ք՝ ո՛չ եմ յաղտից :
Բոտէ զմարմին՝ըս հոգևոր ,
զմիտըս գործէ՝ բանից աղբեւր .
Տանել զանտեսն՝ ամենադէտ ,
հայել յաննխուլթ՝ լոյսն ո̃պ դէտ :
Սան այսօրինակ տաժանելով ,
ձեռամբ ըզգաս՝ գրծագրելով .
Ստացուած բարեաց՝ երևելյս ,
և յետ մահու՝ յիշումն և յոյս :
Աւետին քաղցու՝ կենաց բարբառ ,
պտղաբերէ՝ անմահ այս ծառ .
Ջերմ արտասուօք՝ ջուր կաթուածոջ ,
՚ի ըղսողաց՝ հոսէ յոգւոջ :

Պա

Պատան վիրաց՝ լինի և կապ,
Թէ ոք սրմին՝ լինի պարապ.
Չէ՛ նախանձոտ՝ սա ուսուցիչ,
քանզի ձրի՝ է պարգևիչ։
Որոք մնաց՝ ըղձերանոյ,
դուռըն բանայ՝ այս հանձարո.
Շնորհէ յառաստ՝ գանձուցնիւր ուշ,
իւղով մարգէ՝ 'ի հոտ անուշ։
Նարդոս քըքում՝ զմուռ ը̄ն հալուէին,
կազմէ քառիւք՝ զառաքինին.
Յանդգաստանէ՝ բերեալ խնկոյ,
մեռելութի՝ ախտից մարմնոյ։
Մերժէ 'ի բաց՝ զախտըս տարտամ,
գործովք բարեաց՝ առնէ փարթամ.
Ճառից սորա՝ լսել պատշաճ,
կենդանի ձայն՝ հնչէ յականճ։
Ղամբար լուսոյ՝ մնաց նըրուաղ,
նեխեալ հոգւոց՝ լինելով աղ.
Ձիոյն նըման՝ մեծատանց սանձ,
և աղքատաց՝ յիմաստից գանձ։
Հաց հանձարոյ՝ սորա անմահ,
եկայք կերայք՝ սովեալք 'ի մահ.
Կացցէ 'ի սիրտ՝ըս ձեր յըստակ,
խառնարանին՝ անմահ բաժակ։
Ծարաւեցայ՝ բանիցս անբիծ,
և տարփացայ՝ դըրոշմել 'ի գիծ.

Խան

Խանդակաթեալ՝ սաստ միջամուխ ,
հասի յաւարտ՝ վախճան կանուխ ։
Լըցի զըղձումն իմ անձկացեալ ,
'ի նոյն ժամու՝ վարժմամբ կրթեալ ։
'Ի ժամանակի՝ յոյժ անբարի ,
մինչ գերմանիկն՝ առեալ լինի ։
Ժամանեցին՝ աշխարհի գոյժ ,
քրիստոնէից՝ գոլով անոյժ .
Թուական հայոց՝ հինգ հարիւրութ .
նա և ութսուն՝ երկուք եւութ ։
Ընտրեալ գլուխ՝ գոյր հայկազնին ,
գրիգորիոս՝ պահլաւունին .
Որ 'ի յաթոռ՝ լոյս ընդ լուսէ ,
շնորհօք լցեալ՝ 'ի քրիստոսէ ։
Զարմ և ժառանգ՝ հօրն աննման ,
համանըման՝ և ոչ նըուազ .
Եղբայր երէց՝ գոլ յարգանդէ ,
իմ ներսէսի՝ որ զայս ոգէ ։
Պարծեալ եղբարց՝ երկուց ծնունդ ,
ըն աշխարհի՝ գոլ բարեսնունդ .
Գոլեալ վասիլ՝ իշխանն առոյգ .
և զօրավար՝ ընտրեալ 'ի կարգ ։
Բայց և ծնողաց՝ մեր հանդերձ քերբ ,
լիցի յիշումն՝ յաւուրն աներբ .
Աւարտ բանին՝ տէր ողորմեա ,
առ հասարակ՝ մեզ և նոցա ։

Ն

Նորին՝ 'ի Սողովմոնի առակս ։

Սա մարգարէ՝ ա՟ծաբան ,
և իմաստուն՝ յոյժ խոհական .
Սա օրինակ՝ է աննըման ,
սողովմոնին՝ ճշմարտութեան ։
Սա 'ի հօրէն՝ իւր սեպհական ,
առնու ըզթագն՝ և զգաւազան .
Սապէս և տ՟ր՝ յիւր հայրական ,
նըստի յաթոռ՝ ա՟ծական ։
Ունի լինել՝ այն թագաւոր ,
երկուց կանանց՝ նախ դատաւոր .
Որ վըճռաւ՝ վաղակաւոր ,
եցոյց զարեան՝ըն մերձաւոր ։
Որպէս և տ՟րն՝ իմ դատելով ,
խաչի՛ն զիշխան՝ըն բըռնաւոր .
Որով կըրկին՝ գայ ահաւոր .
դատել ըզսեռ՝ըս բանաւոր ։
Պամբարափայլ՝ շինեաց տաճար ,
այս սողովմոն՝ խորանայար .
Լուր երկաթոյ՝ չհնչեաւ 'ի քար ,
ըստ օրինացն՝ 'ի նմին բնաբար ։
Լաւագոյն յոյժ՝ քան զայս տաճար ,
զառ 'ի կուսէն՝ մարմին արար .

Լէ

Լերանց նըման՝ անշարժաբար ,
զեկեղեցւոյ՝ կանգնեալ կամար ։
Ունել ունէր՝ սա սըխրալի ,
խաղաղութե̃՝ անուն բարի ․
Որով յաթոռ՝ բազմեալ նըստի ,
յերուսաղէմ՝ որ յաշխարհի ։
Ուստի և տ̃ր՝ըն մեր լինի ,
խաղաղութ̃ի՝ որոց յերկրի ․
Ո՛չ մարմնական՝ որպէս ասի ,
այլ անմարմնոց՝ և որք 'ի մարմնի ։
Մեծափափաք՝ տենչմամբ լըցաւ ,
սովաւ դըշխոյն՝ որ 'ի հարաւ ․
Մինչ զի ծագաց՝ յերկրէ չոգաւ ,
յիմաստութե̃ սորա համբաւ ։
Մեծ քան ըզսա՝ տ̃րըն ասացաւ ,
որով զհրէայս՝ըն դատեցաւ ․
Միոյն փոխան՝ ժողովս անբաւ ,
առ տ̃րըն մեր՝ հաւաքեցաւ ։
Ո՛չ համեմատ՝ երկրածընաց ,
բանն ա̃յ՝ ըզնա ասաց ․
Ո՛չ 'ի նախնեաց՝ թագաւորաց ,
և ոչ յառաջագայց՝ բռնաւորաց ։
Ո՛չ մարմնական՝ միայն փառաց ,
կամ հեշտութ̃եց՝ անցաւորաց ․
Ունի զիմաստ՝ըս գերասքանչ ,
զոր վերագոյն՝ ծանեաք բազմաց ։

Նոյն

‘Նոյն ինձ ըզբանն՝ Ած իմա ,
անզուգական՝ գոլով սըմա ․
‘Նա 'ի յերկրէս՝ է ստորակայ ,
Տէրն 'ի յերկնից՝ իջեալ արքայ ։
‘Նըմա զիմաստ՝ըն չափով տայ ,
զՀօրն իւր ունի՝ ինքն անխընայ ․
‘Նա կորուսեալ՝ զոր ետ նըմայ ,
սա շնորհըս տայ՝ որ յադամայ ։

‘Նորին՝ 'ի Վաղողող անուանն ։

‘Նըմանաբար՝ խորհուրդ խորին ․
յայտնէ և միւս՝ անուն նորին ․
Նկայք տեսցուք՝ զիմաստ բանին ,
ըզ միտս անուանն՝ ժողովողին ։
Բամէ զհանճար՝ըս սա 'ի սմին ,
զիմաստութեց՝ ըզպիտանին ․
Սիրով զորդիսն՝ իսրայէլին ,
ժողովելով՝ զամենեսին ։
Նա տեսանել՝ զայս առ փրկչին ,
Ճշմարտապէս՝ ժողովողին ․
Սարտուցելոց՝ ազգամամբ չարին ,
բերող զորդիսն՝ 'ի միասին ։
'Ի խորանն՝ աստ ըստորին ,
յերուսաղէմ՝ հանէ վերին ․
Բայց և ըզշնորհս՝ Ածային ,
զոր բաժանէ՝ մասունս հոգին ։

Աշակերտաց՝ շնորհէ բանին ,
նորօք ծննընդոց՝ աւազանին .
Կերպէս ծառայ՝ տնդ վերջին ,
հայցեմ յառաւօտ՝ շնորհեդ կրկին ;
Սրբել զհոգիս՝ յախտից չարին ,
տաճար առնել՝ քեզ վերստին .
Ընդ միում՝ երրեակ անձին ,
Երգել միշտ փառս՝ ը̄ սրովբէին ;

Որդէ էհտարոան՝ գլխոյն տաղեաց :

Իյորոդ ծնունդ՝ որ յերկիր գաս ,
և յերկարեալ՝ կենօք մընաս .
Եթէ ՚ի խորատ՝ բանից սորայս ,
յօժարութ ը̄՝ սրտի կենաս ;
Ռաբունաբար՝ իմաստնականաս ,
և համաձարով՝ փարթամանաս .
Սէր զանցաւոր՝ մերժեա՛ ՚ի բաց ,
որով խորատիս՝ բանիւք սորայս ;
Զին սիրոյ՝ եթէ բաղձաս ,
և ՚ի հրամանն՝ նորա դու կաս .
Սրտի՛ ը̄ նոյն՝ իսկ միանաս ,
և ՚ի յաստեացս՝ առ նա գընաս ;

Փառք տ̄յ՝ գլխոյն տաղեաց :

Բանին ընդ հօր՝ էականի ,
և ճշմարիտ՝ սողոմոնին .

Ճղերտական՝ բան ընծայի ,
մատուցանեմ՝ քեզ փարելի :
Մայն ըղձածուկ՝ զիմ լսելի ,
զլսող անյայտ՝ հոգւոյ ձայնի .
Յոր նորոգեա՝ 'ի նոյն հոգի ,
լսել խրատու՝ այսօր տառի :
Նու կատարել՝ գործով բարի ,
որով լինիմ՝ երանելի .
Շենական լոյս'ըդ բաղձալի ,
և ճառագայթ՝ իմանալի :
Ոխրով քո հեղ՝ յիմըս հոգի ,
ըզսեր բանին՝ պատուիրանի .
Չորևելով՝ քան ըզ մեղուի ,
'ի քնուն իմ քաղցր՝ և բաղձալի :
Պաստեալ յոքունց՝ որ յիս ախտի ,
և մեղթութեանց'ըն խաւարի .
Ջնջ ողորմեա՝ քում ծառայի ,
տառից գրողի՝ տէր ներսէսի :

Նորք երգոյ գլխոյն :

Ցորոդելոյս՝ 'ի քէն յիսուս ,
և 'ի մեղաց՝ խաւարելոյս .
Նրբեմին քեզ՝ հարանացելոյս ,
և այժմ 'ի քէն՝ այրեցելոյս :
Բաբուն աբար՝ ծագեա յիս լոյս ,
և աձեցո՝ զբարեացըն բոյս .

Աե.

Սիրել զփեսայդ՝ իմոյ հոգւոյս ,
ըստ պարագրեալ՝ տառից երգոյս ։
Նրանուհի՝ հարսին լուսոյ ,
լինել նրման՝ ոք աղաւնոյս ․
Սրբել մաքուր՝ ըստ նրմանոյս ,
'ի կրից մեղաց՝ ախտացելոյս ։
Ի քեզ հրպել՝ ինձ մեռելոյս ․
և կեանս առնուլ՝ տարագրելոյս ։
Երևելի՝ յայս կենցաղոյս ,
յիմանալիդ՝ փոխել 'ի լոյս ։

«Նորին Նուաղն՝ ոտանաւոր չափով գրեալ առ եղբօրորդին իւր Աղերանն ՚ի կոստանդնուպօլիս։

Արեգական՝ լուսոյ ծագման,
սէր քո առ իս՝ համանման։
Ուետին քաղցու՝ բժշկական,
յագեցուցիչ՝ որ քեզ բաղձան։
Նպիրատիդ՝ գրրեմ զայս բան.
եղբօրորդւոյդ՝ իմ ըղձական։
Վանծացելումդ՝ արիական,
ձիավարժից՝ ներհըմտական։
՚Ի տեգ նիզակ՝ շարժողական,
որպէս ծըղօտ՝ մի եղեգան։
Բամբաւ յահեակ՝ կըրող վահան,
իբրր սանձով՝ անշեղական։
Նրխուլթեանց՝ պարառական,
նախնեաց քաջաց՝ըն գոլ նըման։
Տիրականիդ՝ ընդհանրական,
որպէս լըսեմ՝ դու պատուական։
Նաեւ միւսում՝ սէր արքունեան,
յանդրոնիկեայ՝ սիրալըրական։

Իսկ

Իսկ առ 'ի մէնջ՝ հրաժարական,
'ի ներբողեացս՝ քո բնական։
Տենչամք սիրոյդ՝ սրտի տարփմամբ,
մինչ զի կիզուլ՝ տեսոյդ յիշմամբ։
Նկարէն վեհ՝ երանական,
զքոյդ տեսութի՝ քոյքրս վարկան։
Իոտել 'ի յայս՝ վայր ամրական,
գալով քոյին՝ ը բիւրական։
Սերածութբ՝ արքունական,
առ սկիւթականս՝ ահեղ գոչման։
Սրանութեանց՝ արժանանան,
որք տեսանեն՝ զայս եղական։
Րաբունաբար՝ գրաւորական,
ծանօ՛ թէ է՝ ըստուգական.
Սրտից մերոց՝ նուաղական,
ըլինել յուսով՝ զուարթական։
Ինձ դու յաւէտ՝ կոց խնդական,
մարմնով առողջ՝ և հոգեկան։
Սիրոյ մի տար՝ աշխարհական,
զհոգիդ գերել՝ անմարմնական։
Նվին սիրոյ՝ անզուգական,
ջանա լինել՝ աստնջական։
Բայց մի բարուր՝ պատճառական,
դընէր զհաստակ՝ րդ մանկական։
Ն.յւքեղ առցես՝ տիպ ցուցական,
զբազում մանկունս՝ ածական։

«Նախ ընդ յովսէփ՝ եգիպտական ,
այլս զյոգունս՝ որ 'ի գրի կան ։
Զարեացըն մի՝ լինիր նըման ,
որ զմանկութիւն՝ աշխարհի տան ։
Նաեւ որ ախտից՝ըն յաղթական ,
եղեն մարմնով՝ այս հիւթական ։
Փայլեն 'ի դասս՝ հրեշտակական ,
խառնելին 'ի գունդն՝ սրովբէական ։
Որով ընդ քեզ՝ մարդէ իմ քան ,
լինել նոցա՝ նըմանական ։
Վայելելով՝ սատ յերկար ամ ,
և անդ ընդ կեանսն՝ որ անվախճան ։
Սակաւ բանից՝ըս խորատական ,
լեր ամրագոյն՝ դու պահապան ։
Նաեւ զհաւատ՝ որ յաւազան ,
անշարժ պահեա՝ միշտ յաւիտեան ։
Ըստ լի ամաց՝ քոց երեմնից ,
գրեցան և տառք՝ըս գովեստից ։
'Ի հիւանդոտ՝ և ցաւալից ,
անձնէ յաւուր՝ըս քառասնից ։
Յոր մերձ մահու՝ հասեալ մտից ,
դարձոյց այսրէն՝ տէրն ամէնից ։
Որպէս լինիս՝ տեղեակ կըրից ,
'ի յեկեղեց՝ըն բընաւից ։

Սորին Նոյնոյ մխիթարութիւն առ ոմն եղ-
բայր արհեստակից , վասն որդւոյ իւրոյ տա-
րաժամ մեռելոյ :

Սնոտեան է յոյս՝ անծայլին ,
Ու առաքելոյ՝ անսուտ բանին.
Բայց որ բանան՝ զաչըս սրտին ,
այնք հաւատով՝ ՚ի նա հային :
Գանձեն զանխութ՝ գանձն ՚ի յոգին ,
Եւ ոչ ցանկան՝ նիւթականին .
Գիտեն զաշխարհ՚ըն զայն վերին ,
ուր ոչ է սուգ՝ ոչ տրտմութիւն :
Եւ դու թէ զմէգ՝ մեղաց մթին ,
մաքրես յոգւոյդ՝ յաչաց բըբին .
Զմանուկ որդայն՝ քո զբաղձալին ,
այլ ոչ ողբաս՝ կըսկըծագին :
Երանելեաց՚ըն քաղաքին ,
զնա բնակակից՝ նայիս նոցին .
Ընդ հրեշտակացն՝ իննեակ դասին ,
Եւ անդրանկաց՝ գրելոցն յերկին :
Թագազարմից՝ լուսերամին ,
համապայծառ՝ է պանծալին .
Ժառանգ վերին՚ըն սիոնին ,
ժառանգակից՝ որդւոց նորին :

Ի գիրկս հօրն՝ է գրգռելին,
յոյժ գերագոյն՝ անսառակլին.
Լոյս աշխարհի՝ հօր միածնին,
յեղբայրութիւն՝ հրաւիրելին:
Խնդամ մեծաւ՝ այսու յուսով,
սթափեալ 'ի ագոյդ՝ ըմփոփելով.
Ծանիր զընութիւնս մեր միօրինով,
մահկանացու՝ անդարձ վըճռով:
Կաց 'ի կանգուն՝ օրինակով,
զոր մեզ ետուն՝ հարքըն գըրով.
Հայեաց յաբէլ՝ արեամբ մահով,
հօրն առաջի՝ մեռանելով:
Ձեզ զաբրահամ՝ տիպ առնելով,
զորդին տրուող՝ նուիրելով.
Ղամբար մանկանց՝ ողջակիզով,
զմինն է երից՝ ընծայելով:
Ճոխացելոց՝ խորին փութով,
մանկանց եւթանց՝ նըմանելով.
Մակաբէանց՝ մօրն շամունով,
զոր աստուծոյ՝ տայր ցընծալով:
Յիշեալ և զկեանքըն տապանով,
ըզմարդկան մահ՝ մեռանելով.
Նոյն 'ի յերկիր՝ յոր յառնելով.
և մեզ ետ յոյս՝ նըմանելով:
Շինէ զքակեալս՝ նորոգելով,
յանմահ բնութի՛ փոփոխելով.

Ոչ

Որք հինգ տաղանդ՝ պատուէրանով,
շահին ըղձործո՝րն հաւատով ։
Զարք որ չարեաց՝ են գործարան ,
յաւնէն 'ի մահն՝ անմահական ։
Պատին բոցով՝ անշիջական ,
ուտին յորդանցն՝ որ անվախճան ։
Դերմ արտասուաց՝ կարօտանան ,
որ անօգուտ՝ է յետ մահուան ։
Նամից վարուց՝ հետևեցան ,
վասն այնորիկ՝ անդադար լան ։
Սուրբ տըղային՝ ոչ լալոյ ձայն ,
այլ երգ խնդման՝ վայելչական ։
Վասն այնորիկ՝ զգոյն տըխրական ,
սեաւ ըզգեստիդ՝ 'ի յանձնէդ հան ։
Տէրունական կիրքն՝ առցեն վախճան,
դառն արտասուք՝ ձեր և կական ։
Բոտեան զերկունս՝րդ թախծական ,
զոր մահ մանկան՝րն ձեր ծընան ։
Ցոյց զակամայդ՝ կամայական ,
տալ ստեղծողին՝ յօժարական ։
Լուծեալ մարմնոյն՝ որ 'ի տապան ,
ծանիր զհողին՝ յերկնից խորան ։
Փառօք փայլէ՝ յարքայութեան ,
ծագէ նըման՝ արեգական ։
Քեզ մըխիթար՝ սակաւ այս բան ,
չափով տառից՝րս հայկական ։

՛Նայեաց զոր ետ՝ քեզ Թագնաբար ,
Հայրըն գըԹած՝ եւ բարերար ·
Եհան զորդին՝ քո յերկրէ չար ,
'ի Հրեշտակաց՝ բիւրոցըն սպար ։
Ըրենական՝ լուսոյն անձառ ,
Հուպ եւ տեսող՝ ըզնա արար ·
Սրբոցն որ անդ՝ Համագումար ,
եւ ընտրելոց՝ըն Հաւատար ։
ԵԹէ յայս յոյս՝ ունիս Հանձար ,
լինիս Հոգւով՝ դու անմոլար ·
Սրտիդ կըրակին՝ որ կայ 'ի վառ ,
փոխի 'ի ցաւ՝ զըուարԹարար ։
'Ի բա՛ց դիր այժմ՝ ըզագոյդ խաւար ,
որ անյուսիցն՝ է տրտմաբար ·
Եւ դու ընկալ՝ զայն անվըԹար ,
զյուսացելոցն՝ զըուարձարար ։
Կենդանին՝ եւ կենարար ,
այն որ ձայնիւ՝ կոչեաց զղազար ·
Նու քեզ գոչէ՝ ա͞ծաբար ,
լուծցէ ըզսուգ՝ քոյ եւ զաշխար ։
Խնդաւոր՝ըն կամարար ,
որ զմարեմանն՝ ուրախ արար ·
Ուրախութիւն՝ քեզ անվըձար ,
պարգեւեսցէ՝ ա͞ծաբար ։
Ս աւղիչ զարտօսր՝ըն զայն յերկար ,
արտասուելով՝ըն մարդկաբար ·

'Ի

՚Ի քէն բարձցէ՛ զորդոյդ խաւար,
Նոյն բանիւ՝ կենդանարար։
Կտաւոյ մահուն՝ մարմնապատար,
վարշամակին՝ այն մահարար.
Որ քոյ յուսոյն՝ անյուսարար,
և հաւատոյդ՝ ծածկոյթ արկար։
Սաստեա՛ նոցին՝ և զանիւ հա՛ր,
զի փախիցեն՝ ծառայաբար.
՚Ի քէն մերկեա՛ զզգեստ տրտմարար,
զերթ ըզ պատան՝ մահուն զազրար.
Հայեա՛ց ՚ի կլինն՝ կղէօպատար,
որ վասն որդւոյն՝ անմխիթար.
Նչօքն ետես՝ լուսապայծառ,
Թագիւ՛ պճնեալ՝ արքայաբար։
Որոց յիսուս՝ ձեզ տիրաբար,
յաւուր մեծին՝ երկնագումար.
Ցուցցէ զորդին՝ ձեր գերափառ,
օրհնեք նովաւ՝ զՏէրն անդադար։

Կարապետին Մեծի Վարդապետին ասացեալ,
Ներբողս աղերսանս Մանկանց եկեղեցւոյ տարանու-
տուր պատուէր՝ ընդ այբուբենից :

Ամենայնի՝ ըսկիզբն ես եմ,
դուք լո՛ւրուք՝ զորինչ ասեմ.
ո՛վ մանկո՛ւնք իմ՝ ընձեզ
խրատեմ ,
և ըզբնութիւն՝ իմ ձեզ ճառեմ :
Օ շնորհս իմաստից՝ըն ձեզ բաշխեմ,
իմաստասէր՝ ուշիմ կազմեմ .
քանզի առա՛տ՝ եմ որ շնորհեմ,
միայն ըզկամքն՝ ՚ի փոյթ խնդրեմ:
Բախեա՛ ըզդուռն՝ թէ զայդ ունիս,
մի՛ երկմտիր՝ թէ շնորհք չունիս .
միայն սիրեա՛ ըզսիրելիս ,
որ շտեմարան՝ շնորհաց լինիս :
Օ ի թէ շնորհաց՝ մանուկ լինիս ,
և իմ հնազանդ՝ ոչ գըտանիս .
մի՛ աշխատիր՝ զի չընդունիս ,
դու զիմաստից՝ մաքուր հոգիս :
Գ.ե

Պերճամաքուրն՝ յոյժ զեկոյց ,
դրախտապետացն՝ այսպէս ուսոյց .
զի զմարգարիտն՝ ետ ապացոյց ,
և զանհնազանդսըն խոզ եցոյց ։
Որ զմարգարիտըն տայ նոցունց ,
ներհակ լինի՝ տէրն որ ծանոյց .
զի զմարգարիտն՝ աղտեղացոյց ,
և զանհնազանդսն՝ ոչ օգտեցոյց ։
Դուռն իմ նոցա՝ է յոյժ փակած ,
որք չնչախտառն՝ ասեն թէ բաց .
ներքուստ ձայնեմ՝ թէ դո՛ւրս կաց ,
քանզի չունիք՝ զիմաստից հաց ։
Չունիք դուք բարք՝ հնզնդ արմնց ,
ոչ պատմուճան՝ մաքրասիրաց .
մանկունք վասն էր՝ ասէք թէ բաց ,
քանզի չունիք՝ զգեստ հարսանեաց ։
Երգեմ ձայնիւ՝ ես նորոնագող ,
կոչեմ ըզձեզ՝ իմ փափագող .
յառագաստ իմ՝ դուք էք բնակող ,
եկայք կերայք՝ զհաց իմ ազդող ։
Արուեստ իմ գոյն՝ է բաղդատող .
սրբատեսացն՝ եմ ես խնդրող .
վասն այնորիկ՝ եմ արտաքսող ,
կուրացն որ ոչ՝ են իմ տեսող ։
Օ հանդամանս՝ և ըզհանդէս ,
հնազանդութի՝ առ ՚ի բանէս .

հար֊

Հարցումն արա՝ վարդապետէս ,
Նախ առաջին՝ երկեղապէս ։
Դո՛ւր նըրպատուկ՝ ըզյոյլհամննէս ,
որ 'ի լանջաց՝ըն նայապէս .
զի մաքրեցաւ՝ յայսմ'ի յախտէս ,
ցօղեաց զիմաստս՝ անձրեւապէս ։
Ի՛ տեւական՝ բանս եւ ուժեղ ,
Տեսակս ունի խոր եւ զօրեղ .
զի Թէպէտ ոմն՝ իմաստազեղ ,
սկիզբն իմաստից՝ դընէր զերկեղ .
Սակայն սա մա՛յր՝ է բազմաբեղ ,
կազմէ պըտուղ՝ քաղցր եւ համեղ .
Թէ զսա սիրես լինիս բանեղ ։
Րկեղզեղափայլ՝ քան ըզբիւրեղ ։
Նոյն սոյն բանիւ՝ եւ զա՛յն յօդեա ,
վարդապետին՝ սիրով անսա .
մի՛ դու լինիր՝ իբր անըզգայ ,
անընդունակ՝ խրատու նորա ։
Լեր օրինակ՝ սամուէլայ ,
Թէ նա զիա՛րդ՝ անսայր հեղեայ .
ո՛չ ոփնիէս՝ փենէհեզա՛յ ,
որք քամահօղ՝ գըտան նըմա ։
Թէ զքեզ խրատէ՝ ազդողաբար ,
մի՛ երկընչիր՝ անյուսաբար .
եթէ սիրէ՝ զքեզ հայրաբար ,
մի՛ վըստահիր՝ ո՛չ զախմար ։

Թէ

Թուէ ապտակէ՝ իշխանաբար ,
մի՛ երկմըտիր՝ ծառայաբար .
այլ աղերսեա՛՝ որդիաբար ,
շարժեա՛ 'ի գութ՝ ո՜վ ըղձայր ։
Մոռացի՛ր մանուկ՝ իմ փոխհական ,
մի՛ այն կըկնեմ՝ վերըստին բան .
զվարդապետին՝ քում հրաման ,
մի՛ երկրորդեր՝ կըրկին անգամ ։
Յօդուածք շնորհաց՝ ո՛չ օգտեցան ,
որք անհնազանդ՝ նըմին դըտան .
բազումք հասան՝ 'ի կէտն ուսման ,
Թէպէտ անշնորհ՝ ներհունացան ։
Իսկ այս բանիւ՝ լե՛ր հաւանօղ ,
ա՛ռ ապացոյց՝ զյակոբ խաբօղ .
որ եղև նա՝ իբրև ըղձօղ ,
հնազանդութե՛՝ եղև իշխօղ ։
Որեցն եսաւ՝ ապըստամբօղ ,
անդրանկութե՛ըն կորուսօղ .
Թէպէտ յետոյ՝ եղև ժըտօղ ,
զնա յակոբայ՝ ծառայ եթող ։
Լսողութի՛ւն՝ է քեզ բարի ,
Մանուկ դու լե՛ր՝ զգաստ և արի .
արա՛ ըզկամք՝ըդ կաւ բըրտի ,
առ խըրատուն՝ վարդապետի ։
Քանզի այս է՝ խաչն յիսուսի ,
որ պահանջէ՝ յամենայնի .

զի

զի 'ի յանձուկ՝ ճանապարհի ,
նա ընթանայ՝ որ զայս ունի ։
Խորհուրդ բանամ՝ քեզ գիտութեան,
առ 'ի շահից՝ հնազանդութեան ․
զուշիմութիւն՝ ըղձաստական ,
զհամեստութիւն՝ ընդ մաքրական ։
Որք և սոցունց՝ բարք կազմեցան ,
հասին 'ի կէտ՝ ընդ մարդկութեան ․
'ի մարդկանէ՝ յոյժ յարգեցան ,
և աստուծոյ՝ հաճոյացան ։
Ծանիր և զայս՝ մանուկ համեստ ,
զհամեստութեան՝ մասանց արուեստ ․
առ ըզխրատ՝ յինէն պահեստ ,
քոյին բարուցդ՝ արա՛ ըզգեստ ։
Եթէ նըստիսդ՝ և թէ յառնեսդ ,
և թէ խօսիսդ՝ և թէ լռեսդ ․
յամենայնի՝ լե՛ր դու համեստ ,
մի՛ խըստամբակ՝ լինիր և հեստ ։
Պարգեւա՛ սահման՝ անձինըդ քոյ ,
յորժամ նստիս՝ ընդ եղբարս քոյ ․
մի ըզկուռս քո՝ տացես որմոյ ,
մի՛ մեկներ զոտս՝ ընդ անասնոյ ։
Մի՛ հայեցիս՝ այլ ընդ այլոյ ,
մի՛ թանձրասցիս՝ իբր 'ի քընոյ ․
այլ զծունկս քո՝ ուղիղ մածո՛յ ,
ծածկեա՛ զմարմինդ՝ հանդերձիւ քոյ ։

Դա

Հասարակաց՝ զխրատս պահեա՛,
ըզմերոյ գրեալս՝ ստուգիւ իմն ․
բայց զմ̃պետս՝ այսպէս պատուէա՛,
կանգուն կալով՝ սպասաւորեա՛ ։
Ու է հրամայէ՝ ապա բազմեա՛,
և զգաստութե՛՝ զնա նկատեա՛ ․
Թէ խրատ տայցէ՝ առ և մալեա՛,
ապա թէ ոչ՝ բանս ինչ խօսեա՛ ։
Զայն խրատու՝ վարդապետին,
քեզ քաղցրասցին՝ քան ըզմեղու՛ին ․
որպէս երբեմ՛ըն յիսուսին,
հարիւրաւոր՝ յերկիր բարին ։
Ու թէ տացես՝ զպատասխանին,
հաւանական՝ լիցի նըմին ․
որպէս երբեմն՝ 'ի տաճարին,
զո̃ն յիսուսէ՝ զարմանային ։
Ամբարապէս՝ մանուկ փայլիս,
թէ իմացիս՝ զխորհուրդ բանիս ․
Է քո եղբարս՝ յորժամ ճաշիս,
խենեշաբար՝ մի կորացիս ։
Իբր անասուն՝ մի փութասցիս,
որպէս գաղան՝ մի յագեսցիս ․
զգլուխդ ուղիղ՝ կա՛լ ե̃ խորասիս,
որ յամենայն՝ մարդկան գովիս ։
Դաւեմ զբանս իմ՝ օրինակով,
մանուկ լսէ՝ զխրատս իմ հոգւով ․

պար

զպարկեշտ պահեա՛ զքեզ կերակրով,
ըստ դանիէլի՝ անսուաղ կալով:
Որ ըզպատուանսն պահելով,
պայծառացաւ՝ մաքուր հոգւով.
արժանացաւ՝ սուրբըն սրտով,
զառաջիկայն՝ գուշակելով:
Մանուկ կամիմ՝ քեզ բան խօսել,
զխորս իմաստից՝ ուսուցանել.
զի մանկութեն՝ դու ես արբել,
գարշեա՛ զգինւով զքեզ մի՛ զմայլել:
Պարտ է քեզ զայն՝ բաժակն ընտրել,
զոր տէրն ասաց՝ կամիմ ըմպել.
և այն մանկանց՝ըն նըմանել,
որ 'ի սկիւթ լեառն՝ էն բնակել:
Յորժամ 'ի սկիւթ՝ գինի բերաւ,
առնուլ եղբարցն՝ անտի սակաւ.
մանուկ եղբայր՝ ոմն տեսաւ,
և 'ի տեղւոյն՝ փութով փախեաւ:
Փախըստենէն՝ տունըն փըլաւ,
որ 'ի յընթացս՝ հանդիպեցաւ.
յոր առաջնորդն՝ ուրախացաւ,
գովմամբ 'ի գիրկս իւր ընկալաւ:
Նորոգ մանուկ՝ իմ բանաւոր,
յորժամ խօսիս՝ լե՛ր երկնաւոր.
պահեա՛ ըզձայն՝ըդ չափաւոր,
կազմեա՛ ըզբանս՝ըդ կարգաւոր:

Պ.ը

Գըլուխըդ կա՛լ՝ խորհրդաւոր ,
դիտեա՛ ակամբ՝ըդ նուրբ և խոր ·
կըցեա՛ ըզձեռք՝ըդ դիպաւոր ,
որով կոչիս՝ այր մըտաւոր ։
Շնորհուց սիրող՝ զխըրատս իմ յորդեա՛,
և առաջի՛ ծերոց լըռեա՛ ·
դու իմաստնոց՝ ունկն դըրեա՛ ,
և զմեծ եղբարս՝ըն մեծարեա՛ ։
Օ կըրտսեր եղբարս՝ըն խըրատեա՛ ,
զհիւրսըն յօժար՝ սրտիւ պատուեա՛ ·
ամենեցուն՝ երկըրպագեա՛ ,
զքեզ անպիտան՝ ծառայ արա ։
Ուշիմ մանուկ՝ և զայս ընկա՛լ ,
ծեր տեսանես՝ զխոնհեմ եղբայր ·
եթէ խօսին՝ բանս ինչ յարմար ,
կաց դու լըռին՝ և անբարբառ ։
Տե՛ս զյոհաննէս՝ զիարդ մընայր ,
՚ի դուրս այրին՝ մինչ պետրոս գայր ·
տե՛ս ըզպօղոս՝ զիա՛րդ անսայր ,
նա սիմոնի՝ մինչ ՚ի հում կայր ։
Չէ պարտ համբակ՝ քեզ ծիծաղիլ ,
այլ թէ հարկիս՝ միայն ժըպտիլ ·
մի՛ ընդ եղբարս՝ըն վստահիլ ,
և մի՛ ՚ի չար՝ կատակն յարիլ ։
Օ երիքովի՝ մանկանցն ոճիր ,
որք պատժեցան՝ յարջէ ծանիր ·
զեղէ

զեղխանէի՝ կատակն ուժի՛ր ,
եթէ զխա՛ղդ՝ և զգուշացի՛ր ։
Պատուիրեմ քեզ՝ 'ի յայս մարդել ,
և զհայելոյն՝ ոճն ուսանել .
մի՛ գեղջկապէս՝ հայեցս առնել ,
մի՛ յարաժամ՝ յիրս ինչ ալըշնել ։
Այլ 'ի կողմանց՝ գաղտ նըկատել ,
ընաւ զդըլուխն՝ գէթ չըշարժել .
թէ շահաւէտ՝ է նըշմարել ,
և զորոնումն՝ անյայտ առնել ։
Ջահ քեզ վառեմ՝ փայլողապէս ,
թէ զոր խրատեմն՝ առնես այսպէս .
թէ ծարաւիս՝ դու 'ի հանդէս ,
պահեա՛ ըզքեզ՝ ժուժկալապէս ։
Թէ գայ յօրանջն՝ անսանձապէս ,
պընդեա՛ զշըթունս՝ ըղ մըդկապէս .
թէ ըմպես ջուր՝ առանձնապէս ,
մի հնչեցես՝ ձայնս պէսպէս ։
Ռամիկ արանցն՝ որ անմաքուր ,
մի՛ նախանձիր՝ մանուկ մաքուր .
որք ըզպատճառ՝ և ըզբարուր ,
մեղք քեզ յօդեն՝ իբր ըզբըլուր ։
Այլ զպաճառաց՝ըն չար անուր ,
'ի քո բարուցդ՝ արա՛ թափուր .
թէ բորբոքիս՝ ա՛ւ դու ըզջուր ,
և զնա շիջո՛ որպէս ըզհուր ։

Սե

Սիրեմ որդեակ՝ իմ ըղձայուն ,
զիմաստ հոգւոյն՝ խոր և անհուն .
ո՛չ զմեծութի՛ւն՝ այս որ է խուն ,
ո՛չ ընկենցաղս՝ այս անկայուն :
Ի․յամ ապաշոյց՝ զլի՛ր և քանոն ,
զմանուկն ուշիմ՝ ըզսողոմոն .
որ մաղթեաց առ՝ տէր գերագոյն ,
տո՛ւր ինձ զիմաստ՝ըս ՚սբ հոգւոյն :
Աեհ անկատակ՝ ուսումնասէր ,
արա՛ զընութի՛ւ՝ քո հարցասէր .
որպէս յի՛՝ որ հարցանէր ,
և ՚ի տաճարն՝ հետազօտէր :
Ո՛չ թէ կարօտ՝ էր զայն առնէր ,
այլ զքեզ ինքեամբ՝ ուսուցանէր .
առնել զմանուկդ՝ ա՟ծասէր ,
կազմել զհամբակդ՝ իմաստասէր :
Տէր և հայեա՛ց՝ դու ո՛վ համբակ ,
որ յիմաստից՝ եղեր հասակ .
յերկուց իրաց՝ զգո՛յշ լեր համակ ,
պահել զիմաստ՝ըս քո յըստակ :
Օ յովսէփ նմին՝ դի՛ր նըպատակ ,
լե՛ր նախանձուն՝ անընդդունակ .
միւսոյն արա՛ մնա քեզ պըսակ ,
Րքակել զախտից՝ըն համգամանակ :
աքունորէն՝ զոր ասացի ,
զհնազանդութե՛՝ ջահն ուսուցի .

մա

մանունկ խօսել՝ երկրորդեցի ;
զի հեշտալի՝ ձայնս ինձ թըւէր :
Այս օրինակ՝ բազում ունի ,
դու հաւաքէ՝ 'ի մի տեղի ·
հիւսեալ պըսակ՝ըս ցանկալի ,
դիր 'ի գըլուխ՝ըդ պանծալի :
Ցուցից զհայրն՝ որ եւ չոր փայտ ;
աշակերտին՝ թէ տընկեալ զայդ ·
տուր յարաժամ՝ ջուր յորդառատ ,
զոր և արար՝ մանուկն ըղխրատ :
Ոի թէպէտ ջուրն՝ էր յոյժ բազում ,
այլ նա զերկամ՝ եղև աշխատ ·
որ եւ պըտուղ՝ առեալ արմատ ,
դու հաւատա՝ որդեակ հաստատ :
Հիւսեալ է այս՝ բանիս յարմար ,
զկեհ ումն արքայ՝ որ փորձաբար ·
կոչեաց զորդին՝ իւր հաւասար ,
եւ 'ի նոսա՝ զակըն պայծառ :
Ասաց փըշրել՝ յօժարաբար ,
զոր չարալին՝ հրաժարաբար ·
միայն կըրտսերն՝ զհրամանն արար ,
և զտէրութն՝ ժառանգն էառ :
Փայլեալ մանուկ՝ հնազանդօրէն ,
մարզեաց 'ի վեհ՝ ճեմարանէն ·
'ի պղատոնի՝ աշակերտէն ,
յարիստոտէլ՝ նըրբախօսէն :

Ոե

Որ զգաստն ասէր՝ երկիւղօրէն ,
և ոչ նըստէր՝ ծառայօրէն .
զպղատոնն պատուէր՝ ածօրէն ,
մինչև 'ի մահն՝ որ էր օրէն :
Քեզ յարացոյց՝ այսորմ բանիս ,
քաղցր թուեացի՝ քան ըզխորխուչ .
միայն ըզսա՞ թէ ճաշակիս ,
'ի կենցաղոյս՝ հրաժարեցիս :
Մակացութեն՝ պարապեցիս ,
յիմաստութեն՝ կէտըն հասցիս .
'ի ներհունաց՝ գոլիս յաստիս ,
և անդ փայլիս՝ որպէս յասպիս :

Կե՛ր և մաղեա՞ որդեակ զիմաստ ,
որով լիցիս արի և զգաստ .
Աշխարհս է ծով՝ ալեաստաստ ,
լե՛ր դու արագ՝ դիտող նաւաստ :
Ետեա զմարմնոյդ՝ ըզշընչին լաստ ,
կազմեա՛ զհոգւոյդ՝ քո զաւադաստ .
Առ ըզհոգւոյն՝ հողմըն պատուհաստ ,
ղեկեա՛ խորատիճս՝ և լե՛ր պատրաստ :
Պահեա՛ ըզքեզ՝ յաստիս ըզգաստ ,
զի մի՛ սոցունց՝ արկցիս տապաստ .
Երանելի՛ և բարեբաստ ,
Լիցիս թէ յիմն՝ հասցես երաստ :

Տա

Տաղոմն ընկալ՝ զխրատս իմ Հըպյմտ,
Թէպէտ միպօղս՝ եմ յոյժ նորոհաստ.
Ի՛ սա ընծայ՝ սուղ իմն և փաստ,
Նորամարզիցն՝ որք 'ի ջահ աստ ։

Վ. Ե Ր Ջ.

ՀՍՍՀ-СССР